

SAŽETAK

**DOPUNE PROCJENE RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA PERIOD 2022-2024. GODINA**

SADRŽAJ

UVOD	2
LISTA AKRONIMA I SKRAĆENICA	4
UTVRĐENI RIZIK OD PRANJA NOVCA U BOSNI I HERCEGOVINI	5
RIZIK OD PRANJA NOVCA U SEKTORIMA	6
RIZIK OD FINANSIRANJA TERORIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI	7
OSNOVNI NALAZI PODGRUPA	8
PROCJENA PRIJETNJE OD PRANJA NOVCA	10
PROCJENA RANJIVOSTI OD PRANJA NOVCA	41
PROCJENA RANJIVOSTI BANKARSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA	59
PROCJENA RANJIVOSTI SEKTORA TRŽIŠTA HARTIJA OD VRIJEDNOSTI / VRIJEDNOSNIH PAPIRA OD PRANJA NOVCA	63
PROCJENA RANJIVOSTI SEKTORA OSIGURANJA OD PRANJA NOVCA	69
PROCJENA RANJIVOSTI OSTALOG/DRUGOG FINANSIJSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA	74
PROCJENA RANJIVOSTI NEFINANSIJSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA	80
PROCJENA RIZIKA OD FINANSIRANJA TERORIZMA	115

UVOD

Dana 30.03.2023. godine, na svojoj 7. sjednici, Vijeće ministara BiH je usvojilo Dopunu Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2022-2024. godina i Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2022-2024. godina. Prethodna Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godina i Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godina su usvojeni dana 29.08.2018. godine, na 152. sjednici Vijeća ministara BiH.

Aktivnosti na izradi Dopune Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2022-2024. godina i Akcionog plana za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2022-2024. godina su realizovane od strane Radne grupe i podrupa, na osnovu Odluke o formiranju Radne grupe¹ i Rješenja o imenovanju članova Radne grupe². Aktivnosti su realizovane u osam tematskih cjelina od strane sljedećih podgrupa:

- (1) Podgrupa za procjenu prijetnje od pranja novca;
- (2) Podgrupa za procjenu ranjivosti pranja novca;
- (3) Podgrupa za procjenu ranjivosti bankarskog sektora od pranja novca;
- (4) Podgrupa za procjenu ranjivosti sektora tržišta vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti od pranja novca;
- (5) Podgrupa za procjenu ranjivosti osiguravajućih društava od pranja novca;
- (6) Podgrupa za procjenu ranjivosti ostalog/drugog finansijskog sektora od pranja novca;
- (7) Podgrupa za procjenu ranjivosti ne-finansijskog sektora od pranja novca;
- (8) Podgrupa za procjenu rizika od finansiranja terorizma.

U rad svih osam podgrupa bilo je uključeno više od 40 institucija i agencija sa svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, dok je razmatrano razdoblje obuhvatalo period od 2017. do 2021. godine.

Nadležni organi na nivou BiH, organi RS, FBiH i BDBiH sproveli su sveobuhvatnu analizu rizika kojima je izložen sistem borbe protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u BiH, u cilju pružanja pomoći nadležnim organima i nivoima vlasti da mjere koje preduzimaju u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti budu srazmjerne utvrđenim rizicima.

Procjena je izrađena u skladu sa Metodologijom Svjetske banke, koja je donirana Bosni i Hercegovini za izradu prve Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini.

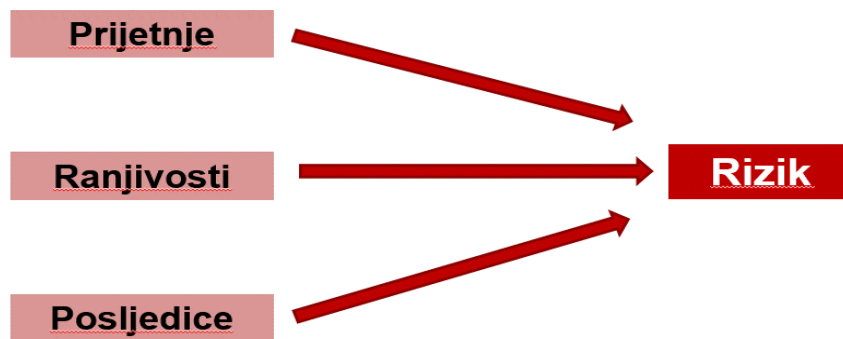
U svrhu razumijevanja rizika od pranja novca i finansiranja terorizma bitno je istaći da Prva preporuka FATF-a, nalaže zemljama da identifikuju, procjene i shvate rizike sa kojima se suočavaju na planu pranja novca i finansiranja terorizma, kao i preduzimanje koraka u smislu određivanja organa ili mehanizama koji će koordinisati mjere za procjenu rizika i osiguranja resursa u cilju djelotvornog smanjenja navedenih rizika.

Rizik se smatra funkcijom tri faktora: prijetnja, ranjivost i posljedica³.

¹ Službeni glasnik BiH, br. 24/21 i 87/22.

² Službeni glasnik BiH, br. 23/22 i 2/23.

³ Smjernice FATF-a "National money laundering and terrorist financing risk assessment", februar 2013. godine.

Prijetnju čini jedna osoba ili grupa ljudi, predmet ili aktivnost koja može nanijeti štetu, na primjer zemlji, društvu, privredi itd. U kontekstu PN i FTA time su obuhvaćeni kriminalci, terorističke grupe i njihovi pomagači, njihovi fondovi, kao i prošle, sadašnje i buduće aktivnosti PN i FTA. Služi kao bitno polazište u razvijanju shvatanja rizika u vezi sa PN i FTA, zbog čega je razumijevanje okruženja u kojem se glavna KD vrše i ostvaruju prihodi kao rezultat KD, kako bi se utvrdila njihova priroda (i, po mogućnosti, obim ili veličina) važno za procjenjivanje rizika u vezi sa PN i FTA.

Ranjivost (podložnost) u kontekstu procjene rizika obuhvata stvari koje se mogu eksploatirati pomoću prijetnje ili koje mogu pomoći ili olakšati takve aktivnosti. U kontekstu procjene rizika u vezi sa PN i FTA, posmatranje ranjivosti koja se razlikuje od prijetnje znači fokusirati se, na primjer, na faktore koji predstavljaju slabosti u sistemu SPN/FTA ili kontrolama, ili određenim karakteristikama neke zemlje. Ranjivost može obuhvatiti i karakteristike određenog sektora, finansijski proizvod ili vrstu usluge koja je čini privlačnom u svrhe PN ili FTA.

Posljedica se odnosi na uticaj ili štetu koju PN ili FT mogu uzrokovati i obuhvata efekat osnovnog KD i terorističke aktivnosti počinjenih prema finansijskim sistemima i institucijama, kao i prema privredi i društvu uopšteno. Posljedice PN ili FTA mogu biti kratkoročne ili dugoročne i mogu se odnositi na stanovništvo, određene zajednice, poslovno okruženje ili interese zemlje ili međunarodne interese, kao i na reputaciju i privlačnost finansijskog sektora neke zemlje.

LISTA AKRONIMA I SKRAĆENICA

BiH – Bosna i Hercegovina
FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine
RS – Republika Srpska
BDBIH – Brčko distrikt
FATF – Radna grupa za finansijsko djelovanje (Financial Action Task Force)
EU – Evropska unija
VSTV – Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
SIPA – Državna agencija za istrage i zaštitu
FOO - Finansijsko – obavještajno odjeljenje SIPA-e
MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova
MUP RS – Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske
FUP – Federalna uprava policije
Policija BDBiH – Policija Brčko distrikta BiH
FBA – Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
ABRS – Agencija za bankarstvo Republike Srpske
Komisija RS – Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske
Komisija FBiH – Komisija za vrijednosne papire Federacije Bosne i Hercegovine
ANOFBIH – Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine
AZORS – Agencija za osiguranje Republike Srpske
UINO BiH – Uprava za indirektno – neizravno oporezivanje Bosne i Hercegovine
PU RS – Poreska uprava Republike Srpske
PU FBiH – Poreska uprava Federacije Bosne i Hercegovine
PU BD – Poreska uprava Brčko distrikta
CEST FBiH – Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine
CEST RS – Centar za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske
OJT – Okružno javno tužilaštvo
TCMS – Sistem za automatsko upravljanje tužilačkim predmetima
CMS – Sistem za automatsko upravljanje sudskim predmetima
AMLS – softver za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti FOO
JPO – Javni poštanski operateri
NVO – Nevladine organizacije
WU – Western Union transfer novca
ZOSPN/FTA – Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti
PN – Pranje novca
FTA – Finansiranje terorističkih aktivnosti
PN/FTA – Pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti
SPN/FTA – Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti
KZ – Krivični zakon
KD – Krivična djela
KT – Konkretno krivično djelo i počinitelj–fizičko lice
OKG – Organizovane kriminalne grupe
PDV – Porez na dodanu vrijednost
PMV – Putničko motorno vozilo

UTVRĐENI RIZIK OD PRANJA NOVCA U BOSNI I HERCEGOVINI

Na osnovu sveukupne procjene prijetnje od pranja novca u BiH, koja je procijenjena kao „srednja/visoka“, sa trendom „bez promjena“ i procijene „Podložnosti pranju novca na nivou države“ u BiH kao „srednje“ sa ocjenom 0,55, rizik od pranja novca u BiH se procjenjuje kao „srednje/visok“, kako je prikazano u sljedećoj matrici.

PRIJETNJA

		RIZIK OD PRANJA NOVCA U BIH				
PRIJETNJA	VISOKA					
	SREDNJE VISOKA			RIZIK OD PN		
	SREDNJA					
	SREDNJE NISKA					
	NISKA					
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA

RANJIVOST/PODLOŽNOST

RASPON RIZIKA

VISOK
SREDNJE VISOK
SREDNJE
SREDNJE NIZAK
NIZAK

RIZIK OD PRANJA NOVCA U SEKTORIMA

Na osnovu prijetnji od pranja novca procijenjenih od strane Podgrupe za procjenu prijetnje od pranja novca u pogledu pojedinačnih sektora, kao i na osnovu procjene ranjivosti pojedinih sektora, procijenjenih od strane podgrupa od 2. do 7, u sljedećoj matrici rizika su predstavljeni sektorski rizici od pranja novca.

PRIJETNJA

RIZIK SEKTORA OD PRANJA NOVCA U BIH

VISOKA		Banke			Nekretnine
SREDNJE VISOKA					Notari
SREDNJA			Doznake (WU i dr.) Pošte		
SREDNJE NISKA		VP/HOV Mikrokrediti	Revizori	Advokati Računovođe	Priređivači igara na sreću Dragocjeni metali
NISKA	Osiguranja Lizing				NVO
	NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA

RANJIVOST/PODLOŽNOST

RASPON RIZIKA

VISOK
SREDNJE VISOK
SREDNJE
SREDNJE NIZAK
NIZAK

RIZIK OD FINANSIRANJA TERORIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Procjenom ukupnih parametara i statističkih podataka koji se odnose na procjenu prijetnje od terorizma, procjenu prijetnje od finansiranja terorizma i procjenu ranjivosti, Podgrupa je donijela procjenu da je „Rizik od finansiranja terorizma“ u BiH „SREDNJI“ sa tendencijom da se smanjuje.

PRIJETNJA

RIZIK OD FINANSIRANJA TEORORIZMA U BIH

VISOKA					
SREDNJE VISOKA					
SREDNJA		RIZIK OD FTA			
SREDNJE NISKA					
NISKA					
	NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA

RANJIVOST/PODLOŽNOST

RASPON RIZIKA

VISOK
SREDNJE VISOK
SREDNJE
SREDNJE NIZAK
NIZAK

OSNOVNI NALAZI PODGRUPA

Podgrupa za procjenu prijetnje od pranja novca

Podgrupa je sveukupnu prijetnju od pranja novca u BiH ocijenila kao „srednja/visoka“, sa trendom „bez promjena“. Domaća prijetnja od pranja novca je procijenjena kao „srednja/visoka“, sa trendom „bez promjena“, dok je prijetnja od pranja novca iz inostranstva procijenjena kao „srednja“, sa trendom „povećanje“. Prijetnja od pranja novca s neutvrđenim porijeklom je procijenjena kao „srednja/niska“, sa trendom „povećanje“.

Podgrupa za procjenu ranjivosti od pranja novca

Podgrupa je procijenila „Podložnost pranju novca na nivou države“ u BiH kao „srednju“ sa ocjenom 0,55. Navedena procjena predstavlja rezultat „Sposobnosti države za sprečavanje pranja novca“, koja je ocijenjena kao „srednja“, sa ocjenom 0,53 i „Sveukupne podložnosti sektora pranju novca“, koja je ocijenjena kao „srednje visoka“ sa ocjenom 0,63.

Podgrupa za procjenu ranjivosti bankarskog sektora od pranja novca

Podgrupa je konačnu ocjenu ranjivosti bankarskog sektora od pranja novca sačinila na osnovu procjene opštih ulaznih varijabli i procjene ranjivosti pojedinih proizvoda ili usluga, te je ranjivost bankarskog sektora u odnosu na rizike koji su povezani sa pranjem novca ocijenila kao „srednje niski nivo“ - ocjena 0,36.

Podgrupa za procjenu ranjivosti sektora tržišta vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti od pranja novca

Podgrupa je na osnovu unijetih parametara dobila ocjenu ranjivosti sektora tržišta hartija od vrijednosti/vrijednosnih papira u BiH od 0,30, što znači da je ranjivost sektora od pranja novca prisutna, ali u manjem obimu.

Podgrupa za procjenu ranjivosti sektora osiguranja od pranja novca

Na osnovu prikupljenih podataka i izvršenih analiza Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti sektora osiguranja od pranja novca u BiH, ocjenjujući da je „nizak nivo“ - ocjena 0,23, što znači da postoje prijetnje od navedenog rizika u manjem obimu.

Podgrupa za procjenu ranjivosti ostalog/drugog finansijskog sektora od pranja novca

Ukupna-finalna ocjena podložnosti Western Uniona kao proizvoda koji pružaju poštanski operateri je 0,5, što predstavlja srednji stepen podložnosti-ranjivosti na pranje novca. Shodno procijenjenoj vrijednosti svih varijabli finalna ocjena ranjivosti/podložnosti lizing sektora na pranje novca je 0,25 - nizak nivo ranjivosti, dok je shodno procijenjenoj vrijednosti svih varijabli finalna ocjena ranjivosti/podložnosti mikrokreditnog sektora na pranje novca 0,33 (srednje nizak nivo ranjivosti).

Podgrupa za procjenu ranjivosti nefinansijskog sektora od pranja novca

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti sljedećih djelatnosti iz nefinansijskog sektora:

- Advokatske djelatnosti, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,74, što predstavlja srednje visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Notarske djelatnosti, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,85, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Djelatnosti računovođa, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,64, što predstavlja srednje visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Djelatnosti revizora, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,58, što predstavlja srednji nivo podložnosti od pranja novca.
- Djelatnosti privređivača igara na sreću (kazina, kockarnice i drugi organizatori igara na sreću i posebnih lutrija), te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,83, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Agencija za promet nekretninama, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,81, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Pravnih i fizičkih lica koja se bave trgovinom vozilima, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,86, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Pravnih i fizičkih lica koja se bave prometom plemenitih metala i dragog kamenja i njihovih proizvoda, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,85, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.
- Pravnih i fizičkih lica koja se bave prijemom i/ili raspodjelom novca ili imovine u humanitarne, dobrotvorne, vjerske, prosvjetne ili socijalne svrhe (NVO), te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,87, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca.

Podgrupa za procjenu rizika od finansiranja terorizma

Procjena rizika od finansiranja terorizma bazirana je na procjeni prijetnji i ranjivosti od finansiranja terorizma u periodu od 2017. do 2021. godine.

Procjenom ukupnih parametara i statističkih podataka koji se odnose na procjenu prijetnje od terorizma, procjenu prijetnje od finansiranja terorizma i procjenu ranjivosti, Podgrupa je donijela procjenu da je „Rizik od finansiranja terorizma“ u BiH „SREDNJI“ sa tendencijom da se smanjuje.

PROCJENA PRIJETNJE OD PRANJA NOVCA

Podgrupa za izradu procjene prijetnje od pranja novca koristila je u svom radu podatke VSTV iz Sistema za automatsko upravljanje tužilačkim predmetima, podatke prikupljene od relevantnih institucija u BiH, druge strateške dokumente te druge javno dostupne publikacije i materijale.

Nalazi Podgrupe su donijeti posebno za sljedeće segmente prijetnje:

- Sveukupna prijetnja od pranja novca u BiH,
- Procjena prijetnje u vezi porijekla opranih sredstava,
- Procjena prijetnje predikatnih /imovinski motivisanih KD,
- Procjena prekogranične prijetnje,
- Procjena prijetnje u vezi sektora.

Sveukupna prijetnja od pranja novca u BiH ocijenjena je kao „srednja/visoka“, sa trendom „bez promjena“. Domaća prijetnja od pranja novca je procijenjena kao „srednja/visoka“, sa trendom „bez promjena“, dok je prijetnja od pranja novca iz inostranstva procijenjena kao „srednja“, sa trendom „povećanje“. Prijetnja od pranja novca s neutvrđenim porijeklom je procijenjena kao „srednja/niska“, sa trendom „povećanje“.

Tabela 1. Sveukupna prijetnja od pranja novca u BiH

	Prijetnja od PN					Trend		
	Visoka	Srednja/visoka	Srednja	Srednja/niska	Niska	Bez promjena	Povećanje	Smanjenje
								
SVEUKUPNA PROCJENA OD PRIJETNJE								
DOMAĆA PRIJETNJA OD PN		X				X		
PRIJETNJA OD PN IZ INOSTRANSTVA			x				X	
PRIJETNJA OD PN S NEUTVRĐENIM PORIJEKLOM				X			x	
SVEUKUPNA PRIJETNJA		X				X		

Kada je u pitanju porijeklo opranih prihoda, za sredstva koja potiču iz domaće jurisdikcije, prijetnja je procijenjena kao „srednje/visoka“, sa trendom „bez promjena“, za sredstva koja potiču iz stranih jurisdikcija prijetnja je procijenjena kao „srednje/niska“, sa trendom „povećanja“, za sredstva koja potiču i iz domaće i iz stranih jurisdikcija prijetnja je procijenjena kao „srednja“, sa trendom „bez promjena“, te za sredstva čija se zemlja porijekla ne može utvrditi (nepoznata, nije naveden podatak) prijetnja je procijenjena kao „srednja“, sa trendom „povećanja“.

Tabela 2. Procjena prijetnje u vezi porijekla opranih sredstava

PRIJETNJA OD PRANJA NOVCA PREGLED PORIJEKLA	Prijetnja od PN					Trend		
	Visoka	Srednja/visoka	Srednja	Srednja/niska	Niska	Bez promjena	Povećanje	Smanjenje
								
PORIJEKLO OPRANIH PRIHODA								
A.Domaća jurisdikcija		X				X		
B.Strana jurisdikcija				X			X	
C. Domaća I strana jurisdikcija			X			X		
D. Zemlja porijekla se ne može utvrditi (nepoznata, nije naveden podatak)			X				X	

Kao KD koja generišu najveće iznose „prljavog“ novca, odnosno „visokom prijetnjom“ ocijenjena su: koruptivna KD (sa trendom „povećanja“), poreska KD (sa trendom „bez promjena“) i KD organizovani kriminal/udruživanje (sa trendom „bez promjena“). „Srednje/visokim“ su ocijenjena KD neovlaštenog prometa i proizvodnje opojnih droga (sa trendom „povećanja“) i KD Prevara (sa trendom „bez promjena“). „Srednjom prijetnjom“ su ocijenjena KD opšteg kriminala (sa trendom „smanjenje“), ostala KD protiv privrede (osim poreskih KD sa trendom „smanjenje“) i KD vezana za trgovinu ljudima i krijumčarenje ljudi (sa trendom „smanjenje“).

Tabela 3. Procjena prijetnje predikatnih /imovinski motivisanih KD

PREDIKATNA/IMOVINSKI MOTIVISANA KD	Prijetnja od PN					Trend		
	Visoka	Srednja/visoka	Srednja	Srednja/niska	Niska	Bez promjena	Povećanje	Smanjenje
								
KORUPTIVNA KD	X						X	
PORESKA KD	X					X		
KD ORGANIZOVANI KRIMINAL/UDRUŽIVANJE	X					X		
KD NEOVLAŠTENOG PROMETA I PROIZVODNJE OPOJNIH DROGA		X					X	
KD OPŠTEG KRIMINALA			X					X
KD PREVARA		X				X		
OSTALA KD PROTIV PRIVREDE			X					X
KD KRIJUMČARENJE LJUDI			X					X
KD TRGOVINE LJUDIMA			X					X

U pogledu procjene prekogranične prijetnje ocjenom srednje/visok su ocijenjeni Hrvatska, Srbija, Njemačka i Slovenija, ocjenom srednje, ocijenjeni su: Austrija, Švajcarska i Crna Gora, ocjenom srednje/nizak, ocijenjeni su: Italija, Velika Britanija, Turska, SAD, Holandija i Švedska, dok su ocjenom nizak ocijenjeni: Albanija, Francuska, Belgija, Rusija, Mađarska, Češka i Hong Kong. Ocjenom nizak ocijenjena je takođe i druga grupa posmatranih zemalja, odnosno: Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Libija, Egipat, Sirija, Kuvajt, Jordan, Oman, Katar i Jemen.

Više off shore zemalja, zbog malog broja predmeta u kojima se pojedinačne zemlje pojavljuju izuzete su iz daljeg razmatranja. Međutim, Podgrupa je konstatovala da zemlje finansijski centri, odnosno off-shore zemlje kao grupacije i dalje predstavljaju visoku prijetnju.

Tabela 4. Procjena prekogranične prijetnje

	Prijetnja od PN				
	Visoka	Srednja/visoka	Srednja	Srednja/niska	Niska
PREKOGRANIČNA PRIJETNJA					
Hrvatska, Srbija, Njemačka, Slovenija		X			
Austrija, Švicarska, Crna Gora			X		
Italija, Velika Britanija, Turska, SAD, Holandija, Švedska				X	
Albanija, Francuska, Belgija, Rusija, Mađarska, Češka, Hong Kong					X
Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Libija, Egipat, Sirija, Kuvajt, Jordan, Oman, Katar, Jemen					X

Kada su u pitanju sektori i drugi uočeni specifični modaliteti značajni za prijetnju od pranja novca, visokom prijetnjom su ocijenjeni sektor banaka i nekretnine (sa trendom bez promjene). Srednje/visokom prijetnjom su ocijenjeni notari. Srednja prijetnja je procijenjena za sektor doznaka - brzi prenos novca (Western union i druge doznake) i pošte (sa trendom smanjenja). Srednja/niska prijetnja je procijenjena za: vrijednosne papire/hartije od vrijednosti (sa trendom smanjenja), mjenjačnice, kasina, trgovce dragocjenim metalima i kamenjem, revizore, računovođe, knjigovođe, pružaoce usluga mikrokredita (sa trendom bez promjene), advokate i kladionice. Niska prijetnja je procijenjena za sektor osiguranja (sa trendom bez promjene), pružaoce usluga lizinga (sa trendom smanjenja) i NVO.

Tabela 5. Procjena prijetnje u vezi sektora

	Prijetnja od PN				
	Visoka	Srednja/visoka	Srednja	Srednja/niska	Niska
SEKTORI (I DRUGI SPECIFIČNI MODALITETI)					
SEKTOR BANAKA, SEKTOR NEKRETNINA	X				
NOTARI		X			
SEKTOR DOZNAKA-BRZI PRENOS NOVCA(WESTERN UNION) I POŠTE			X		
VRIJEDNOSNI PAPIRI, MJENJAČNICE, KASINA, TRGOVCI DRAGOCJENIM METALIMA I KAMENJEM, REVIZORI, RAČUNOVOĐE, KNJIGOVOĐE, PRUŽAOCI USLUGA MIKROKREDITA, ADVOKATI, Kladionice				X	
SEKTOR OSIGURANJA, PRUŽAOCI USLUGA LIZINGA, NVO					X

Pranje novca – pravosnažne osuđujuće presude

U posmatranom periodu (2017-2021. godina), prema prikupljenim podacima, sudovi u BiH su donijeli ukupno 228 pravosnažnih osuđujućih presuda za KD Pranje novca, broj osuđenih lica: 275 fizičkih i 5 pravnih. Od navedenog, Sud BiH je donio 14 presuda, sudovi u FBiH osam presuda i 206 sudovi u RS, dok nije bilo presuda za KD Pranje novca od strane sudova BDBiH.

Prema podacima prikupljenim od tužilaštava u BiH posredstvom VSTV-a u predmetima u kojima se KD Pranje novca pojavljuje kao osnovno i (ili) povezano KD u posmatranom periodu (2017-2021. godina), ukupan novčani iznos privremeno oduzete protivpravne imovinske koristi (izražen u KM) u 233 predmeta iznosi 114.192.648 KM, a ukupan novčani iznos trajno oduzete protivpravne imovinske koristi (izraženo u KM) (oduzete pravosnažnom sudskom presudom) u 223 predmeta iznosi 29.975.271 KM.

Predikatna krivična djela/imovinski motivisana krivična djela – uvod

Prema raspoloživim informacijama ukupan broj registrovanih KD u BiH u periodu 2016. (29.179) - 2021. godina (24.083), je u stalnom padu i u posmatranom periodu manji je za 17,81%. Takođe, ukupan broj registrovanih KD protiv imovine u BiH u periodu 2016. (15.627) - 2021. godina (7.651) je u konstantnom padu i manji je za 51%. Prema Procjeni prijetnje organizovanog kriminala se navodi da iako je navedeni dokumenat utvrdio pad određenih kriminalnih aktivnosti kao što je to slučaj sa imovinskim kriminalom, krijumčarenjem ljudi i trgovinom ljudima, evidentan je i zabrinjavajući rast gotovo svih drugih kriminalnih aktivnosti koje je pratio i rast broja evidentiranih OKG.

Kada su u pitanju KD koja generišu najveće iznose „prljavog“ novca, Podgrupa je na osnovu izvršene analize prikupljenih podataka kao KD koja generišu najveće iznose „prljavog“ novca, odnosno visokom prijetnjom ocijenila koruptivna KD, poreska KD i KD organizovani kriminal/udruživanje. Srednje visokom prijetnjom su ocijenjena KD neovlaštenog prometa i proizvodnje opojnih droga i KD prevara. Srednjom prijetnjom su ocijenjena KD opšteg kriminala,

ostala KD protiv privrede (osim poreskih KD) i KD vezana za trgovinu ljudima i krijumčarenje ljudi.

Krivična djela ocijenjena visokom prijetnjom

Koruptivna krivična djela

Ocijenjena za prijetnju kao „visoka“ i sa trendom „povećanja“ (blagog).

Od strane Podgrupe su posmatrana KD: Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja/Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Zaključenje štetnog ugovora, Sklapanje štetnog ugovora, Davanje poklona i drugih oblika koristi/Davanje dara i drugih oblika koristi/Davanje mita, Primanje poklona i drugih oblika koristi/Primanje dara i drugih oblika koristi, Primanje mita, Pronevjera u službi, Trgovina uticajem, Zloupotreba u postupku javne nabavke.

Najveći uticaj na visoku ocijenu imalo je KD Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja/Zloupotreba položaja ili ovlaštenja.

Kada je u pitanju ova vrsta KD kao i KD protiv privrede treba istaći posebno težinu vezano za otkrivanje njihovih izvršilaca jer se radi u najvećem broju slučajeva o visokoobrazovanim osobama pravne ili ekonomske struke koji pripadaju tzv. „kriminalitetu bijelog okovratnika“ jer imaju stručna znanja kako prikriti svoje kriminalno djelovanje.

Analizom broja zaprimljenih prijava na tužilaštvima i naređenih istraga uočava se da u periodu od 2017. godine do 2021. godine raste broj prijava i otvorenih istraga za ova KD s izuzetkom u 2020. godine gdje se primjećuje da je zabilježen blagi pad broja prijava i istraga što se može povezati sa vremenom pandemije korona virusa. Takođe je uočen i znatan nesrazmjer između broja podnesenih prijava i broja naređenih istraga od strane nadležnih tužilaštava.

Tabela 6. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Zloupotreba položaja ili ovlašćenja/ Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja/Zloupotreba položaja ili ovlasti)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ BiH - „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“	65	30	17	30	63	9	6	7	10	4
KZ FBiH- „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“	617	725	725	674	762	180	179	198	132	140
NKZ RS - „Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja“/ SKZ RS - „Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja“	344	321	351	253	302	67	91	84	59	72

KZ BD BiH- „Zloupotreba položaja ili ovlasti“	9	5	15	9	6	6	4	14	9	6
Ukupno	1035	1081	1108	966	1133	262	280	303	210	222

Tabela 7. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Primanje dara i drugih oblika koristi/Primanje mita/ Primanje poklona i drugih oblika koristi)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ BiH - „Primanje dara i drugih oblika koristi“	10	6	8	9	10	6	3	5	5	2
KZ FBiH- „Primanje dara i drugih oblika koristi“	36	37	59	31	50	10	19	40	8	25
N/S KZ RS - „Primanje mita“	23	16	12	14	11	2	11	3	11	4
KZ BD BiH- „Primanje poklona i drugih oblika koristi“			3		1			3		1
Ukupno	69	59	82	54	72	18	33	51	24	32

Tabela 8. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Davanje dara i drugih oblika koristi/Davanje mita/Davanje poklona i drugih oblika koristi)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ BiH - „Davanje dara i drugih oblika koristi“	4	2			2	2	2	2	1	1
KZ FBiH- „Davanje dara i drugih oblika koristi“	17	14	33	20	81	12	11	23	17	59
N/S KZ RS - „Davanje mita“	9	12	5	2	4	4	5	3	3	1
KZ BD BiH- „Davanje poklona i drugih oblika koristi“	1					1				
Ukupno	31	28	38	22	87	19	18	28	21	61

Prema raspoloživim informacijama može se primijetiti da međusobna interakcija korupcije i organizovanog kriminala predstavlja jedan od najdominantnijih faktora koji ugrožava razvoj i ekonomsku stabilnost **BiH**. Prema podacima Udruženja za borbu protiv korupcije

Transparency International u BiH za 2021. godinu⁴, BiH je prema Indeksu percepcije korupcije za 2021. godinu zauzela treće najgore mjesto u Europi sa ocjenom 35, na ljestvici od 0 do 100, što je ukupno pozicionira na 110. mjesto od 180 zemalja. **Što se tiče podataka kojima raspolaže Misija OSCE-a**, može se zaključiti da je odgovor pravosuđa na korupciju u BiH i dalje nedovoljan, pogotovo u odnosu na procesuiranje predmeta visoke i korupcije srednjg nivoa, što ukazuje na konkretan rizik od nekažnjivosti za ova KD. Također, iz Izvještaja o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužiteljstvima u BiH za 2021. godinu može se zaključiti da procesuiranje KD korupcije u BiH još uvijek nije na razini koju zahtijeva trenutno stanje i rasprostranjenost korupcije u društvu, što potvrđuju mnogobrojna istraživanja koja su objavljena o stanju korupcije u BiH, kao i zvanični izvještaji međunarodnih organizacija zaduženih za praćenje stanja u pravosuđu u BiH.

Krivična djela poreske utaje i srodna krivična djela

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „visoka“ i sa trendom „bez promjena“.

Iako je teško napraviti potpuno razdvajanje zbog međusobne isprepletenosti i povezanosti, podgrupa je KD protiv privrede i platnog prometa razdvojila na dvije grupe, i to KD koja se primarno odnose na plaćanje poreza, carina, akciza i ostala KD protiv privrede. U ovoj grupi su posmatrana KD: Poreska utaja/Porezna utaja ili prevara/Utaja poreza i doprinosa, Nedozvoljen promet akciznih proizvoda, Krijumčarenje, Carinska prijevarena, Organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe, Neplaćanje poreza.

Poreska utaja/Porezna utaja ili prevara/Utaja poreza i doprinosa

Najveći uticaj na visoku ocijenu imalo je KD Poreska utaja/Porezna utaja ili prevara/Utaja poreza i doprinosa.

S tim u vezi, u svrhu praćenja trenda za navedeno KD, vremenski su raščlanjeni podaci iz TCMS sistema o broju zaprimljenih prijava i naređenih istraga na tužilaštvima, kako je prikazano u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 9. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Poreska utaja ili prevara/Porezna utaja/Utaja poreza ili doprinosa)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ BiH - „Poreska utaja ili prevara“	95	80	44	64	44	49	33	31	26	18
KZ FBiH- „Porezna utaja“	43	43	66	44	57	8	3	16	11	25
KZ RS - „Utaja poreza ili doprinosa“	26	27	25	37	47	13	21	13	17	21
KZ BD BiH- „Porezna utaja“	1			1	3	1			1	3
Ukupno	165	150	135	146	151	71	57	60	55	67

⁴ <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/bih-me%C4%91u-tri-najgore-dr%C5%BEave-u-evropi-po-indeksu-percepcije-korupcije-za-2021-godinu/2484899>

Vezano za ovu vrstu KD takođe je uočen znatan nesrazmjer između broja podnesenih prijava i broja naređenih istraga od strane nadležnih tužilaštava.

Prema raspoloživim informacijama registrovan je širok spektar poreskih utaja kroz lažno vođenje knjiga i evidencija, odnosno davanje netačnih podataka o zakonito stečenim prihodima s ciljem umanjnja poreskih obaveza (porezi na dohodak, doprinos za socijalno osiguranje, porez na imovnu). Evidentna je učestalost nezakonitih aktivnosti u softverskim firmama koje nude programe za fiskalizaciju koji vlasnicima firmi, uglavnom ugostiteljskih objekata, omogućavaju prikrivanje stvarnog prometa ili njegovo umanjivanje, odnosno utaju poreza. Navedene firme uglavnom koriste unajmljene servere koji nisu locirani na području naše zemlje na kojima se pohranjuju stvarni podaci o prometu firmi koje koriste ovaj vid nezakonitog poslovanja.

Prema podacima PU FBiH u periodu od 2017. do 2021. godine PU FBiH podnijela je 111 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i izvršiocima za KD Porezna utaja iz KZ FBiH (iznos štete u KM je 30.948.471,81). **Prema podacima PU RS** u periodu od 2017. do 2021. godine PU RS podnijela je 97 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i izvršiocima za KD Utaja poreza i doprinosa iz KZ RS (iznos štete u KM je 17.118.776,82). **Prema podacima PU BDBiH** u periodu od 2017. do 2021. godine PU BD podnijela je 3 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i izvršiocima za krivično djelo Porezna utaja iz KZ BDBiH (iznos štete u KM je 480.077,35).

PU FBiH nadležna je za istraživanje, otkrivanje i prijavljivanje KD iz oblasti poreza (porezna utaja, nepravilno izdvajanje sredstava pravnih lica, lažna porezna prijava...). U periodu 2020-2021. godina PU FBiH potpisala je protokole o saradnji sa kantonalnim tužilaštvima Kantona Sarajevo, Hercegovačko-neretvanskog kantona, Zeničko-dobojskog kantona, Srednje-bosanskog kanton i Unsko-sanskog kantona. Fokus je stavljen na KD iz oblasti poreza, za razliku od ranijeg perioda kada su od strane PU FBiH podnošeni izvještaji i za druga KD (koja nisu nužno iz oblasti poreskih KD). Također, potpisani su i protokoli o saradnji sa kantonalnim MUP-ovima (izuzev MUP-a Kantona 10), tako da se za svako KD za koje postoji saznanje da je počinjeno, a koje ne spada u oblast poreznih KD, dostavlja informacija nadležnim policijskim agencijama.

Prema podacima PU FBiH KD koje se najčešće pojavljuje u radu PU FBiH, odnosno za koje je podnesen najveći broj izvještaja prema nadležnim tužilaštvima, jeste porezna utaja. Općepoznata činjenica je da je u BiH u masovnoj upotrebi gotovina (cash), te da pogotovo pravna lica nastoje na razne načine doći do gotovog novca. Isti im služi kako za nabavku robe na crnom tržištu, tako i za isplatu dijela plate uposlenim radnicima u gotovini, a s ciljem plaćanja manjih doprinosa. Načini na koji pravna lica dolaze do gotovine, a samim tim, uz ispunjenje zakonskih uslova, čine i KD porezne utaje, su sljedeći:

- prodaja robe i vršenje usluga bez izdavanja fiskalnih računa, odnosno neprikazivanje cjelokupno ostvarenog prometa u poslovnim knjigama. U saradnji sa nadležnim tužilaštvima procesuiran je veći broj poreznih obveznika koji su promet evidentiran putem fiskalnih uređaja prikazali u poslovnim knjigama, dok je za promet koji nije evidentiran putem fiskalnih uređaja vođena tzv. crna blagajna. Novac od neevidentiranog prometa korišten je za nabavku robe na crnom tržištu i isplatu dijela plate radnicima u gotovini;

- fiktivno angažovanje radnika za privremene i povremene poslove putem agencija za posredovanje u zapošljavanju. Za navedenu uslugu pravna lica su agenciji putem bankovnog računa vršili plaćanje, a odgovorna lica agencija su podizala novac sa računa i u gotovini vraćali pravnim licima, uz zadržavanje određene provizije za izvršenu uslugu;
- plaćanje u većim iznosima za izvršene konsultantske usluge bez ikakvih dokaza da je usluga stvarno izvršena. Na ovaj način pravna lica, kroz povećanje troškova svoga poslovanja, smanjuju osnovicu poreza na dobit, te samim tim plaćaju i manje porezne obaveze. Na kraju im novac bude vraćen u gotovini;
- isplate vlasniku ili odgovornom licu kroz troškove službenih putovanja, održavanja poslovnih sastanaka i sl., a za koje isplate ne postoje dokazi da su se događaji uistinu i desili.

Sve su ovo načini na koji pravna lica dolaze do gotovine, izbjegavajući ili umanjujući pritom porezne obaveze, nanoseći time štetu budžetima različitih nivoa vlasti u FBiH.

Pored navedenog, jedan od čestih modaliteta vršenja KD iz oblasti poreza jeste angažovanje radnika po ugovoru o djelu za poslove iz osnovne djelatnosti pravnog lica. Na taj način pravna lica plaćaju manje doprinose u odnosu na doprinose koje bi trebali platiti da su radnici u stalnom radnom odnosu.

Ono što je također obilježilo prethodni period kada su u pitanju KD iz oblasti poreza jesu fizička lica koja su obavljala različite vrste poslova, bez prethodne registracije djelatnosti. Prihodi su ostvarivani preko bankovnih računa, bez prijavljivanja ostvarenog dohotka Poreznoj upravi. Uglavnom se radilo o pružanju različitih vrsta informatičkih usluga, zatim prikupljanjem novačnih sredstava za brigu o napuštenim životinjama i sl.

Kada je u pitanju KD „Nepravilno izdavanje sredstava pravnih lica“, modalitet izvršenja je uglavnom identičan. Neophodno je da pravno lice ima evidentiran dug po osnovu poreza i doprinosa, da isti ne izmiruje, a da u isto vrijeme vrši plaćanja prema drugim pravnim licima po različitim osnovama. Dakle sredstva se izdvajaju za druge svrhe, a ne za izmirenje dužnih poreznih obaveza.

Prema podacima PU RS, PU RS podnijela je:

- više izvještaja nadležnim tužilaštvima protiv državljana Republike Slovenije, koji su osnivali privredna društva na teritoriji RS, te bi po osnivanju na transakcione račune pomenutih privrednih društava primala značajna sredstva po osnovu različitih usluga. Sredstvima su raspolagali na način da su poslovnim platnim karticama plaćali različite robe i usluge za lične i druge neposlovne svrhe. Pored navedenog, značajan broj ovakvih privrednih društava nisu podnosili finansijske izvještaje, obračunavala niti prijavljivala poreske obaveze. Pomenuti postupci su kvalifikovani kao Utaja poreza i doprinosa te kao Povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga;
- protiv odgovornog lica u privrednom društvu Izvještaj o počinjenom krivičnom djelu Utaja poreza i doprinosa, jer je pomenuto privredno društvo dio potraživanja naplatilo preko nerezidentnog računa otvorenog u Republici Srbiji, te ista sredstva nije iskazalo kao prihod u finansijskim izvještajima;
- protiv više fizičkih lica izvještaje o počinjenom krivičnom djelu Utaja poreza i doprinosa iz razloga što ista značajne prilive po ličnim tekućim ili deviznim računima (sredstva potiču iz različitih izvora) nisu prijavila PU RS. FOO predstavlja značajan izvor informacija u ovakvim slučajevima (prema navodima PU RS);

- izvještaj protiv odgovornog lica u privrednom društvu čija je djelatnost trgovina motornim vozilima, zbog osnova sumnje da je izvršeno KD Utaja poreza i doprinosa, iz razloga što isto nije iskazalo prihode po osnovu prodaje motornih vozila. Sredstva naplaćena od kupaca po osnovu prodaje motornih vozila nisu polagana na transakcione račune, te su korištena za lične i druge neposlovne potrebe odgovornog lica;
- izvještaji o počinjenom krivičnom djelu Utaja poreza i doprinosa protiv više odgovornih lica u više privrednih društava, jer su ista vršila isplate dnevnica zaposlenima za potrebe poslovnih putovanja u zemlji i inostranstvu, pri čemu je kontrolom utvrđeno da zaposleni nisu boravili na takvim putovanjima, niti su isplate dnevnica opravdane vjerodostojnom dokumentacijom;
- više izvještaja nadležnim tužilaštvima protiv odgovornih lica u privrednim društvima koja su gotovinu iz blagajne privrednog društva koristili za lične i druge neposlovne svrhe.

UINO BiH je u periodu 2017-2021. godine podnijela 546 izvještaja nadležnim tužilaštvima (izvještaja, dopuna istih te obavještenja i informacija) u kojim je prikazan ukupan iznos štete od 157.777.234,07 KM.

Izvještaji od strane UINO BiH su podneseni za KD: Pranje novca, Porezna utaja ili prevara, Nedozvoljeni promet akciznih proizvoda, Neplaćanje poreza, Nedopuštena/Nedozvoljena trgovina, Krijumčarenje, Krivotvorenje isprave, Carinska prevara, Organizirani kriminal, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje službene isprave, Udruživanje radi činjenja krivičnih djela, Krivotvorenje ili uništavanje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava, Zloupotreba ovlaštenja u privredi, Obmanjivanje kupaca, Pomaganje, Organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe.

U nastavku je dat pregled modaliteta vezanih za KD iz nadležnosti UINO BiH za period od 01.01.2017. godine do 31.12.2021. godine i to prvenstveno za imovinski motivisana KD kojim se stiču najveći iznosi:

- neprikazani promet/realizacija po ispostavljenim, a neevidentiranim fakturama u knjigovodstvenim evidencijama - isti nije prijavljen putem podnesenih prijava samooporezivanja UINO BiH;
- neprikazani promet/realizacija (manjak dobara) za promet dobara nisu sačinjene izlazne fakture, niti je poslovni događaj evidentiran u knjigovodstvenim evidencijama, niti je promet prijavljen UINO BiH;
- sačinjavanje lažnih faktura (fiktivni promet) sa iskazanom manjom vrijednošću robe, odnosno sa lažno iskazanim odobrenim popustom na cijenu – rabatom, čime su stvarne zalihe robe u knjigovodstvenim evidencijama razdužene po nižoj vrijednosti od stvarno realizovane, te time umanjena poreska osnovica na koji način je umanjena i obaveza plaćanja PDV-a u iznosu PDV-a na rabat;
- neosnovano korištenje ulaznog PDV-a: Registracija i upis u Jedinostveni registar obveznika indirektnih poreza u cilju lažnog prikazivanja pretplate/kredita u mjesečnim PDV prijavama radi neosnovanog traženja i ostvarivanja povrata PDV-a;
- neosnovano korištenje ulaznog PDV-a na osnovu pribavljanja dokumentacije lažnog sadržaja – faktura o nabavci dobara, odnosno faktura koju nije pratio promet dobara (fiktivni promet), te uključivanje u lanac prometa „fantomske firme“ (nedostupne/fiktivne firme koje ne obavljaju bilo kakav promet, ali predaju PDV prijave) gdje fiktivna firma služi kao sredstvo za umanjeње PDV obaveza;

- neosnovano korištenje ulaznog PDV-a na osnovu pribavljanja dokumentacije lažnog sadržaja – faktura o nabavci dobara, odnosno faktura koju nije pratio promet dobara (fiktivni promet) i na taj način umanjene obaveza po osnovu PDV-a;
- netačno unošenje podataka u poslovne knjige, evidentiranjem duplih ulaznih faktura i lažno uvećavanje vrijednosti iskazanih u knjizi ulaznih faktura, umanjene zaduženja u trgovačkim knjigama bez dokumenta, što za posljedicu ima umanjene poreske osnovice i obaveza plaćanja PDV-a;
- onemogućavanje sudskim izvršiteljima da zaplijene založene pokretne stvari i iste predaju UINO BiH u cilju prodaje i namirenja duga indirektnih poreza, a na osnovu zaključenog Ugovora o zasnivanju založnog prava na pokretnim stvarima, za šta je na osnovu ponuđene imovine kao sredstva obezbeđenja plaćanja duga odobreno plaćanje duga u ratama, te je takvim radnjama onemogućena naplata prijavljenog poreza propisanog PDV zakonodavstvom BiH;
- izbjegavanje plaćanja davanja propisanih PDV zakonodavstvom BiH nepružanjem zahtjevanih podataka ili pružanjem lažnih podataka o svojim stečenim oporezivim prihodima koji su od uticaja na utvrđivanje iznosa obaveza, kao i podnošenje neistinitih poreskih prijava u namjeri ostvarivanja prava na povrat ili kredit po osnovu indirektnih poreza propisanih PDV zakonodavstvom BiH;
- određeni uvoznici duhana u listu, navedeni duhan prodaju većem broju pravnih subjekata na području BiH koji dalje „sporni duhan“ distribuiraju na nelegalno tržište pri tome stičući veliku materijalnu korist, a riječ je o značajnim količinama duhana te višemilionskoj šteti po budžete u BiH. Nakon analitičke obrade prikupljenih saznanja i informacija, a što potvrđuje i dosadašnja praksa UINO BiH, vidljivo je da su u lancu prometa duhana, kao krajnji kupci koji dalje duhan plasiraju na nelegalno tržište, najčešće pravne osobe koje su nedostupne poreskim organima i koje najčešće ne posjeduju poslovnu dokumentaciju a koja de iure egzistiraju u pravnom prometu, tzv. spavači, a što je u poresko-pravnoj praksi poznato pod nazivom tzv. fenix prevare. Naime, navedene pravne osobe nisu brisane iz javnih registara pravnih osoba i de facto ne obavljaju legalnu poslovnu aktivnost, već se samo koriste kao sredstvo za sticanje robe, u konkretnom slučaju duhana, budući da propisi koji regulišu ovu materiju obligatorno propisuju da se obrađeni duhan u listu može isključivo prometovati samo pravnim osobama. Postupajući na gore opisani način, pravne i fizičke osobe koje posjeduju pečate i imaju pristup bankovnim računima od pravnih osoba - spavača, na ovakav način „izigravaju“ obligatornu zakonsku normu (u pravnoj teoriji i praksi poznato pod nazivom fraus legis), te dolaze u posjed obrađene količine duhana koji dalje plasiraju na nelegalno tržište duhana i duhanskih prerađevina;
- prilikom ulaska u carinsko područje BiH porezni obveznik je carinskim organima BiH prijavio robu za tranzit kroz carinsko područje BiH, gdje se radilo o visokotarifnoj robi koja, između ostalog, podliježe plaćanju akcize. Prilikom izlaska iz carinskog područja BiH poreski obveznik je carinskim organima BiH prijavio izlaz naprijed navedene robe. Prilikom ulaska u carinsko područje Republike Hrvatske, u istoj pošiljci, umjesto navedene visokotarifne robe, prijavljen je uvoz briketa za ogrijev, na koje je iznos propisanih dadžbina manji u odnosu na visokotarifnu robu. Carinski organi Republike Hrvatske su pregledom predmetne pošiljke utvrdili da se radi o briketima za ogrijev. U konkretnom slučaju sumnja se da je visokotarifna roba nezakonito ostala u carinskom području BiH, čime je izbjegnuto plaćanje dažbina propisanih Zakonom o akcizi u BiH za visokotarifnu robu;
- više lica organizovalo je grupu ljudi u kojoj je svako od njih imao svoju ulogu, s ciljem da organizovano krijumčare akcizne proizvode i to arome za nargile i popratni materijal,

odnosno da prenose preko carinske linije akcizne proizvode veće vrijednosti, izbjegavajući mjere carinske kontrole, zatim su se bavili prenošenjem akciznih proizvoda preko carinske linije koje su distribuirali na području BiH u koju svrhu su organizovali mrežu vozača, preprodavaca i posrednika za prodaju, neovlašteno koristili dokumentaciju fiktivne firme da bi falsifikovali dokumentaciju da je predmetna firma uvoznik akcizne robe, te organizovali carinske službenike na Carinskom referatu/Graničnom prelazu da propuste vozila bez carinske kontrole;

- neprijavljivanje cigareta, fizičkim skrivanjem robe pri prelasku granice na GP u BiH. Propuštanjem dužnosti da se prijavi akcizna roba-cigarete. Dakle na nezakonit način u carinsko područje BiH unesena veća količina cigareta;
- iskazivanje nabavke dobara po višestruko uvećanim cijenama i u vezi sa iskazanim netačnim prometom, podnošenje poreske prijave neistinitog sadržaja sa iskazanim iznosom za poreski kredit;
- iskazivanje fiktivne nabavke i isporuke dobara i usluga, definisane odredbama člana 64. Zakona o PDV-u, koje nabavke i isporuke u stvarnosti nisu izvršene i u vezi sa iskazanim fiktivnim prometom, podnošenje poreskih prijava neistinitog sadržaja sa iskazanim iznosom za poreski kredit;
- osumnjičeni u namjeri da onemogućie naplatu prijavljenog poreza propisanog PDV zakonodavstvom BiH, izvršili prenos i otuđenje imovine (imovine, robe i opreme), odnosno prestankom obavljanja poslovanja u cilju gašenja privrednog subjekata izvršili prenos imovine, opreme i robe na povezana pravna lica, gdje u stvarnosti nije bilo stvarnog prenosa, odnosno prometa zaliha robe prema povezanom pravnom licu, već je samo formalno sačinjena specifikacija prodane robe, kao i nalog za knjiženje prema kupcu povezanom pravnom licu i nakon toga samo formalno izvršilo popis robe i sačinilo Zapisnik o popisu gdje je navodno utvrđen manjak zaliha robe veleprodajnog skladišta. Zatim je UINO podnijeta mjesečna PDV prijava o samooporezivanju sa iskazanim iznosom isporuka i iskazanim izlaznim PDV na manjak dobara na zalihama a da je roba koja predstavlja manjak prethodno prometovana raznim kupcima u prethodnim godinama, a da nije vršen obračun PDV na izvršeni promet dobara kada su se prometi i desili, već je samo formalno izvršen obračun PDV na navodno utvrđeni manjak dobara na zalihama u namjeri da bi prijavljeni na opisani način svjesno izbjegli plaćanje poreskih obaveza jer su bili svjesni da prijavljene obaveze neće moći uplatiti na osnovu ostvarenih prihoda iz poslovanja pravnog lica, čime su onemogućili naplatu prijavljenog poreza propisanog PDV zakonodavstvom;
- osumnjičeni organizovali grupu ili udruživanje grupe lica radi činjenja KD na štetu budžeta u BiH, gdje su stupali u međusobne poslovne odnose i na osnovu ispostavljenih faktura u lancu prikazanih i ispostavljenih faktura o fiktivnom prometu mašina, opreme i robe gdje stvarnog prometa nije bilo i kod UINO pokušali ostavariti poreski kredit ili povrat PDV-a ili umanjiti poreske obaveze po osnovu indirektnih poreza;
- osumnjičeni podnio UINO mjesečne PDV prijave o samooporezivanju u ime i za račun pravnog lica sa neistinitim sadržajem, nepružajući zahtjevane podatke, odnosno pružajući lažne podatke u podnesenim PDV prijavama o samooporezivanju, na način da je neevidentirajući vrijednost utvrđenog manjka robe, sirovina i repromaterijala na stanju zaliha i pripadajući PDV, propustio da izvrši obračun pripadajućeg PDV-a na utvrđeni manjak i da navedeni iznos PDV-a, prijavi i plati UINO;
- osumnjičeni pružajući lažne podatke o stečenim oporezivim prihodima i činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje iznosa poreskih obaveza podnio UINO mjesečne PDV prijave sa neistinitim sadržajem, odnosno pružio lažne podatke u podnesenim PDV prijavama o

samooporezivanju, jer nije izdao interne poreske fakture o utrošku goriva, niti je navedeni promet evidentirao u podnesenim PDV prijavama, nije izvršio obračun i plaćanje PDV-a u ime pravnog lica, a zatim je izvršio nabavku lož ulja u većoj količini, nemajući registrovano skladište za skladištenje lož ulja i nabavljeno lož ulje dalje prometovao njemu poznatim kupcima, na koji promet nije izvršio obračun i plaćanje putarine, a nakon toga osnovao novo pravno lice i za direktora je imenovao svoju suprugu od koje je dobio punomoć gdje je pružajući lažne podatke u podnesenim PDV prijavama o samooporezivanju, u ime i za račun novoosnovanog pravnog lica nabavio lož-ulje u većoj količini, a da nema registrovano skladište za skladištenje lož-ulja, niti se nabavljeno lož-ulje nalazi na stanju zaliha, već su nabavljene količine lož ulja dalje prometovali njima poznatim kupcima, odnosno vršili su promet lož-ulja, a na ostvarni promet nisu izvršili obračun i plaćanje putarine;

- izbjegavanje plaćanja indirektnog poreza-putarine prodajom lož ulja na crnom tržištu uz istovremeno razduživanje lož-ulja fiktivnim fakturama u lancu fiktivnog prometa između više pravnih lica, te uvođenja novca stečenog nezakonitom prodajom lož-ulja na crnom tržištu u legalne novčane tokove za navodno plaćanje obaveza po fiktivnim fakturama ispostavljenim u lancu fiktivnog prometa između više pravnih lica;
- prilikom uvoza roba i podnošenja carinskom organu krivotvorenih isprava (najčešće umanjujući vrijednost robe) u namjeri izbjegavanja plaćanja carinskih dažbina ili plaćanja istih u manjem iznosu;
- prilikom uvoza roba prijavljivanje carinskom organu druge vrste i količine robe u namjeri izbjegavanja plaćanja carinskih dažbina ili plaćanja istih u manjem iznosu;
- preko carinske linije prenošenje robe neprijavlivanjem iste carinskim organima;
- organizovanje nabavke i uvoza određene vrste robe iz drugih zemalja u BiH, prikazujući da su nabavke vršene od offshore kompanije za koju je utvrđeno da se radi o fiktivnoj kompaniji, prilažući lažne fakture sa umanjenom vrijednošću uvezene robe, a ne fakture sa stvarnom vrijednošću robe i od stvarnog dobavljača, a sve u namjeri izbjegavanja plaćanja carine i drugih dažbina koje se plaćaju prilikom uvoza robe u carinsko područje BiH, u manjem iznosu;
- protivno propisima, bez ovlaštenja za trgovinu, bavljenje trgovinom i prodajom nakita od zlata i srebra;
- postupajući u svojstvu državnog službenika, svjesnim kršenjem zakona, propuštanjem dužnosti nadzora, nesavjesno postupano u vršenju dužnosti, na način da je propušteno da se osigura jednoobrazna i pravilna primjena propisa u carinskom postupku unutrašnje obrade.

Krijumčarenje/Nedozvoljen promet akciznih proizvoda

Što se tiče modus operandi i ruta kretanja krijumčarenih cigareta i duhana, aktivnosti Granične policije BiH i raspoložive operativne informacije ukazuju da se iste nisu mijenjale zadnjih godina i za očekivati je da će ostati nepromijenjene i u 2022. godini. Kao i prethodnih godina, cigarete bez akciznih markica se u BiH najčešće krijumčare iz Crne Gore, te manjim dijelom iz Republike Srbije, nakon čega se distribuiraju u unutrašnjost BiH. Što se tiče krijumčarenja duhana, a prema podacima Granične policije BiH, zadnjih godina bilježi se porast privremenog oduzimanja duhana (rezanog i u listu), na zelenoj granici i graničnim prelazima, dok u unutrašnjosti BiH nisu evidentirane ove aktivnosti.

Organizovani kriminal

Prema Procjeni prijetnje od organizovanog kriminala organizovani kriminal predstavlja globalnu sigurnosnu prijetnju koja je u stalnoj ekspanziji. BiH nije izuzetak od ovog trenda i suočava se sa porastom kriminalnih aktivnosti počinjenih od strane OKG. Kriminalne organizacije stalno pronalaze nove načine i metode kako da ostvare svoje nezakonite aktivnosti i ostanu neotkriveni od strane agencija za provedbu zakona. Posmatrajući period od 2013. godine, kada je sačinjena prva Procjena prijetnje od organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini, može se zapaziti da organizovani kriminal ima svojevrstni kontinuitet rasta i širenja. Glavni razlog ekspanzije organizovanog kriminala svakako predstavlja mogućnost ostvarivanja velike i brze finansijske dobiti za članove OKG.

Borba protiv organizovanog kriminala je i dalje od ključne važnosti za suzbijanje uplitanja kriminala u politički, pravni i ekonomski sistem u zemlji. Prema raspoloživim podacima, najveći broj organizovanih kriminalnih grupa u BiH bavi se ilegalnom trgovinom narkoticima i krijumčarenjem ljudi kao najunosnijim kriminalnim djelatnostima. Pored toga, prisutno je krijumčarenje vatrenog oružja i municije i njegova prodaja na ilegalnom tržištu. Jedan broj pripadnika ovih grupa bavi se naručenim ubistvima, ucjenama, otmicama i iznudama, uz napomenu da se broj organizovanih kriminalnih grupa mijenja jer je stepen obnavljanja procesuiranih grupa i lanaca velik, s obzirom na sve veći procenat učešća povratnika. Riječ je o kriminalnim grupama koje su dio međunarodnih lanaca i čiji je stepen organizovanosti izrazito velik i koje imaju iskristaliziranu organizacijsku strukturu: od organizatora, izvršilaca, do pomagača. Poznato je da finansijska korist čini jedan od osnovnih motiva vršenja KD organizovanog kriminala. Organizovane kriminalne grupe nastoje legalizovati nezakonito stečenu finansijsku korist putem „Pranja novca“ i ubaciti je u legalne ekonomske tokove, sve u cilju jačanja svog ekonomskog i političkog uticaja u društvu. Zbog toga u borbi protiv organizovanog kriminala, oduzimanje finansijske koristi/prihoda stečenih KD se sve više priznaje kao efikasno sredstvo u borbi protiv organizovanog kriminala.

Krivična djela sa procjenom prijetnje srednje/visoka

Krivična djela vezana za neovlašten promet i proizvodnju opojnih droga

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „srednje/visoka“ i sa trendom „povećanja“.

Prema raspoloživim informacijama već duži niz godina, prvenstveno zbog geografskog položaja naše zemlje, jednu od primarnih nezakonitih aktivnosti iz oblasti organizovanog kriminala predstavlja i neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga. Određeni broj kriminogenih lica je kontinuirano, duži vremenski period, involviran u navedene nezakonitosti, ali često istovremeno vrše i druge inkriminacije kao što je krijumčarenje migranata, oružja, krađa vozila i prodaja ukradenih vozila i dijelova istih, krijumčarenje cigareta i dr. Takođe je identifikovano da krijumčarenje, proizvodnja i distribucija narkotika predstavlja još uvijek jednu od primarnih nezakonitih aktivnosti iz oblasti organiziranog kriminala u koje je involviran izvjestan broj ne/identifikovanih bosanskohercegovačkih državljana i državljana sa područja regije i pojedinih država Zapadne Evrope. Ilegalno se trguje različitim vrstama narkotika (kokain, heroin, marihuana, skank, spid, itd.), u zavisnosti od stepena organiziranosti kriminalnih lica i grupacija, na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou. Određeni broj kriminogenih lica koja su uključena u krijumčarenje i distribuciju narkotika uključena su i druge oblike organiziranog kriminala - finansijske malverzacije, „kamatarenje“, naplatu finansijskih sredstava za treća lica uz primjenu fizičke sile, malverzacije sa uvozom i prodajom rabljenih vozila, „pranje novca“, krijumčarenje

naoružanja, organiziranu prostituciju i drugo. Državljeni BiH, involvirani u međunarodno krijumčarenje narkotika, često su nastanjeni u inostranstvu. Pomenuta lica su organizatori i koordinatori krijumčarenja narkotika. Na području BiH, kao i u drugim zemljama, krijumčarenje i distribucija narkotika, kao i drugi oblici organiziranog kriminala, i dalje je u sprezi sa korupcijom. Registrovana je pojava zloupotrebe službenog položaja, odnosno koruptivno ponašanje pojedinih pripadnika institucija za provođenje zakona.

Tabela 10. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga/Neovlašteni promet opojnih droga/Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ BiH - „Neovlašteni promet opojnih droga“	12	16	17	10	6	7	7	8	9	3
KZ FBiH- „Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga“	275	277	348	363	388	258	255	304	295	362
KZ RS - „Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga“	224	204	244	239	255	189	164	165	166	174
KZ BD BiH- „Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga“	20	13	20	27	21	17	13	19	26	19
Ukupno	531	510	629	639	670	471	439	496	496	558

Prevara

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „srednje/visoka“ i sa trendom „bez promjene“.

U svrhu praćenja trenda za navedeno KD, vremenski su raščlanjeni podaci iz TCMS sistema o broju zaprimljenih prijava i naređenih istraga na tužilaštvima, kako je prikazano u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 11. Zaprimljene prijave/Naređene istrage (Prijevarena/Prevara)

Krivična djela	Zaprimljene prijave					Naređene istrage				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
KZ FBiH - „Prijevarena“	383	458	350	355	415	188	252	165	133	198
N i S KZ RS - „Prevara“	285	278	296	230	277	173	162	185	172	180
KZ BD BiH - „Prevara“	10	10	5	7	4	9	10	5	5	4
Ukupno	678	746	651	592	696	370	424	355	310	382

Prema prikupljenim podacima za period 2017-2021. godina u Osnovnom sudu u Foči evidentirano je ukupno 206 pravosnažnih osuđujućih presuda, te je osuđeno ukupno 238 lica za produženo KD Pranje novca iz člana 263. KZ RS.

Optuženim licima je stavljeno na teret da su u vremenskom periodu (najviše) prije i tokom 2017. godine (ali i nakon tog vremenskog perioda), u Foči, novac za koji su znali/mogli znati da je pribavljen izvršenjem KD Prevara, primili, držali i sa istim raspolagali, pa su tako u navedenom vremenskom periodu preko platnog sistema „Western union-a“ za BiH, u bankama/poštama podizali novac uplaćen od strane više lica, a koji novac su uplaćivali na način da su putem društvenih mreža stupili u kontakt sa NN licima sa lažnim ili pseudonimnim profilom, koja NN lica su vršili prevare u tačno neutvrđenom vremenskom periodu u zemljama širom Evrope, pa i u zemljama drugih kontinenata (SAD, Australija), koristeći internet, račune drugih lica i lažne dobitne kladioničarske listiće, tako da su im NN lica lažno nudila i uvjeravala ih da mogu ostvariti laku dobit na kladionicama, reklamirajući namještene sportske utakmice i dobitne kladioničarske listiće, tako što će im oni nakon što oštećeni uplate određeni iznos novca dostaviti podatke o namještenim utakmicama i sigurne kvote ili će izvršiti uplatu za njih, dostavljajući im fotografije falsifikovanih dobitnih listića sa velikim dobitkom ili fotografije falsifikovanih potvrda o transferu novca na ime oštećenih, nakon čega su oštećeni uvjereni u novčani dobitak vršili uplatu određenog iznosa novca prema instrukcijama NN lica, radi dobijanja „sigurnih kvota“ ili na ime troškova transfera novca-navodnog dobitka, da bi po uplaćenom novcu NN lica koja su vršila prevare za podizanje novca koristila druga lica, pa su tako optuženi, a nakon što su njima poznata lica/lice saopštila da je izvršena uplata na njihovo ime i dajući im „kod“ za podizanje novca, u bankama/pošti predavali svoju ličnu kartu i podizali novac uplaćen od oštećenih, svjesni da usljed njihovog činjenja može nastupiti zabranjena posljedica, ali su olako držali da ona neće nastupiti, a za koji novac su znali/mogli znati da potiče iz KD Prevare, jer su optuženi u dužem vremenskom periodu, sukcesivno i u inezitetu, u više navrata, novac uplaćen od više različitih lica i novac uplaćen od njima nepoznatih lica, lično podizali, a koji novac je uplaćivan u različitim zemljama, u različitim iznosima, u različitim valutama, a pri tom znajući za „kod“ za podizanje novca bez kog „koda“ novac nije moguće podići, pa su tako pristali da „prljavi“ novac prime, drže i sa istim raspolazu i tako pomognu i olakšaju njegovu legalizaciju. Dakle, (iz nehata) primili, držali i raspolagali novcem za koji su mogli znati da je pribavljen izvršenjem KD propisanog zakonom RS, čime su optuženi počinili produženo KD Pranje novca iz člana 263. KZ RS.

Pored navedenog, u radu FOO-a u kontinuitetu se postupa po zahtjevima FUP, MUP RS i kantonalnih MUP-ova koji se odnose na tzv. BEC prevare (kompromitovanje poslovne

komunikacije dva pravna lica) te u manjem obimu CEO prevare (kompromitovanje poslovne komunikacije unutar jednog pravnog lica). U vezi navedene pojave FOO je još tokom 2018. godine obavijestilo sve banke u BiH kako bi iste, zajedno sa pravnim licima, klijentima banke, u skladu sa raspoloživim tehničkim i drugim mogućnostima, preduzele potrebne mjere pojačane kontrole prilikom realizacije ino plaćanja s ciljem minimiziranja navedene prevarne pojave.

Krivična djela sa procjenom prijetnje srednja

Krivična djela opšteg kriminala

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „srednja“ i sa trendom „smanjenje“ (blago).

Od strane Podgrupe su posmatrana KD: Razbojništvo, Razbojnička krađa, Teška krađa, Šumska krađa, Pronevjera, Iznuda, Zelenaštvo/Lihvarstvo.

Kada su u pitanju KD opšteg kriminala, iako se radi o velikom broju KD kojim se stiču prihodi, nakon konsultacija sa određenim brojem tužilaca sa iskustvom u radu na KD opšteg kriminala, može se konstatovati da se ovim KD uglavnom stiču prihodi, koji se koriste za neposrednu potrošnju od strane izvršilaca, dok se prihodi koji su dalje predmet pranja novca stiču u izvršenju ovih KD u organizovanom obliku.

Krivična djela protiv privrede, platnog prometa i jedinstva tržišta (osim poreskih krivičnih djela)

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „srednja“ i sa trendom „smanjenje“.

Pored procjene prijetnje za „poreska krivična djela“, koja su u različitim oblicima ocijenjena visokom prijetnjom, od strane Podgrupe su posmatrana i sljedeća krivična djela iz ove oblasti: Nedožvoljena trgovina/Nedopuštena trgovina, Nesavjesno privredno poslovanje, Protivzakonito posredovanje, Prevara u privrednom poslovanju, Zloupotreba ovlasti u privrednom poslovanju/Zloupotreba ovlašćenja u privredi.

Najveći uticaj na ocijenu i trend imala su krivična djela Nedožvoljena trgovina/Nedopuštena trgovina i Zloupotreba ovlasti u privrednom poslovanju/Zloupotreba ovlašćenja u privredi.

Krivična djela vezana za trgovinu ljudima i krijumčarenje ljudi

Ocijenjena za prijetnju ocjenom „srednja“ i sa trendom „smanjenje“ (blago) - ne uzimajući u obzir 2017. godinu.

Od strane Podgrupe su posmatrana krivična djela: Organiziranje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela „krijumčarenje migranata“/Organiziranje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnih djela trgovine ljudima i krijumčarenje migranata, Krijumčarenje ljudi, Trgovina ljudima, Međunarodna trgovina ljudima, Trgovina maloljetnim licima/djecom i Navođenje na prostituciju, gdje se kao najčešće pojavljuje krivično djelo krijumčarenja ljudi.

Kompjuterski kriminal

Pored naprijed navedenih imovinski motivisanih odnosno predikatnih krivičnih djela Podgrupa je analizirajući podatke iz TCMS sistema u BiH u periodu 2017–2021. godine koji se odnose na predikatna krivična djela u predmetima pranja novca uočila da je u 40 predmeta u tužilaštvima u BiH zaprimljena prijava vezana za krivično djelo Računalna prijevara/kompjuterska prevara, u 10 predmeta je naređena istraga, u 1 predmetu potvrđena je optužnica i u 1 predmetu donesena je osuđujuća presuda. Takođe je uočeno da je u 7 predmeta vezanih za pranje novca zaprimljena prijava za krivično djelo Neovlašten pristup zaštićenom sustavu i mreži elektronske obrade podataka, u 3 predmeta naređena je istraga, u 1 predmetu potvrđena je optužnica i u 1 predmetu donesena je osuđujuća presuda.

Procjena prijetnje u vezi porijekla opranih sredstava

Kada je u pitanju porijeklo opranih prihoda, za sredstva koja potiču iz domaće jurisdikcije, prijetnja je procijenjena kao „srednje/visoka“, sa trendom „bez promjena“, za sredstva koja potiču iz stranih jurisdikcija prijetnja je procijenjena kao „srednje/niska“, sa trendom „povećanja“, za sredstva koja potiču i iz domaće i iz stranih jurisdikcija prijetnja je procijenjena kao „srednja“, sa trendom „bez promjena“, te za sredstva čija se zemlja porijekla ne može utvrditi (nepoznata, nije naveden podatak) prijetnja je procijenjena kao „srednja“, sa trendom „povećanja“.

Prijetnja od pranja novca u vezi s inostranstvom

U svrhu sveobuhvatne Procjene prijetnje od pranja novca vezanog za strane jurisdikcije Podgrupa je, na osnovu podataka dostavljenih od strane Ministarstva pravde BiH i Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, upitnika dostavljenih od strane VSTV-a te podataka Finansijsko-obavještajnog odjeljenja, odnosno saznanja i iskustva članova Podgrupe, u svrhu analize odredila ukupno 30 zemalja. U prvu grupu su uvrštene zemlje/teritorije koje se pojavljuju u predmetima, zemlje/teritorije iz okruženja ili zemlje/teritorije koje su na drugi način značajne i sačinjavaju je sljedeće zemlje: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Albanija, Austrija, Njemačka, Velika Britanija, Italija, Turska, Rusija, Sjedinjene Američke Države, Švicarska, Francuska, Češka, Mađarska, Belgija, Holandija, Švedska, Hong Kong.

Pored navedenog, u proteklih desetak godina na području BiH osnovan je veći broj pravnih lica čiji su osnivači porijeklom iz arapskih zemalja Afrike i Azije. Najveći broj tih pravnih lica ne obavlja djelatnost proizvodnje i prodaje proizvoda i pružanja usluga s ciljem sticanja dobiti, već predstavljaju sredstvo putem kojeg se stiču nekretnine i raspolaže istim. U velikom broju slučajeva pomenuta pravna lica se ne nalaze na adresi na kojoj su registrovana, nemaju zaposlenih, nemaju istaknutu firmu, nemaju uredno računovodstvo. Određena saznanja ukazuju da su na području većeg broja arapskih zemalja podnijete prijave ili tužbe za prevare u vezi ulaganja u nekretnine na području BiH. Provjerama izvršenim putem Službe za poslove sa strancima za arapske zemlje Afrike i Azije utvrđeno je da se najveći broj izdatih radnih dozvola, kao i vlasništva pravnih lica odnosi na državljane sljedećih zemalja: Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Libija, Egipat, Sirija, Kuvajt, Jordan, Oman, Katar i Jemen. Navedene zemlje sačinjavaju drugu grupu posmatranih zemalja.

U pogledu procjene prekogranične prijetnje ocjenom srednje/visok su ocijenjeni Hrvatska, Srbija, Njemačka i Slovenija, ocjenom srednje, ocijenjeni su: Austrija, Švajcarska i Crna Gora, ocjenom srednje/nizak, ocijenjeni su: Italija, Velika Britanija, Turska, SAD, Holandija i Švedska, dok su ocjenom nizak ocijenjeni: Albanija, Francuska, Belgija, Rusija, Mađarska, Češka i Hong Kong. Ocjenom nizak ocijenjena je takođe i druga grupa posmatranih zemalja, odnosno: Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Libija, Egipat, Sirija, Kuvajt, Jordan, Oman, Katar i Jemen.

Više off shore zemalja, zbog malog broja predmeta u kojima se pojedinačne zemlje pojavljuju izuzete su iz daljeg razmatranja. Međutim, Podgrupa je konstatovala da zemlje finansijski centri, odnosno off-shore zemlje kao grupacije i dalje predstavljaju visoku prijetnju. Naime, off-shore zemlje se u posmatranom periodu pojavljuju u 46 sumnjivih transakcija prijavljenih Finsijsko-obavještajnom odjeljenju (Andora, Belize, Bermuda, Guernsay, Gibraltar, Kajmanska Ostrva, Kina, Kipar, Lihtenštajn, Luksemburg, Malta, Panama, Sejšeli) i 38 zahtjeva za razmjenu informacija sa drugim finansijsko-obavještajnim jedinicama (Malta, Lihtenštajn, Britanska Djevičanska Ostrva, Kajmanska Ostrva, Gibraltar, Guernsey i Jersey). Uvidom u podatke o međunarodnoj saradnji (razmjena informacija FOO-a sa drugim finansijsko-obavještajnim jedinicama) i podatke o prijavama sumnjivih transakcija, kao i u predmete predstavljene u Modulu 1B uočeno je da bi, kada bi se finansijski centri, odnosno off-shore zemlje posmatrali kao jedna grupacija, iste predstavljale zemlje visoke prijetnje od pranja novca, dok pojedinačne zemlje iz te grupe ne zaslužuju posebnu pažnju po broju predmeta/zahtjeva/sumnjivih transakcija u kojima se pojavljuju. U prilog navedenoj konstataciji o visini prijetnje od pranja novca govori i činjenica da se u predmetima s najvišim iznosima opranog novca po kojima je u svom radu postupalo FOO pojavljuje najmanje jedna, a nekim slučajevima i više off-shore destinacija.

Kada su u pitanju pojedinačne zemlje, na osnovu obrađenih podataka, može se istaći da je evidentno da se zemlje koje su u pogledu procjene prekogranične prijetnje ocjenjene ocjenom srednje/visok (Hrvatska, Srbija, Njemačka i Slovenija) i srednje (Austrija, Švajcarska i Crna Gora) involvirane u polovini predmeta pranja novca procesuiranih od strane OJT u Trebinju, kao i u značajnom broju Izvještaja o počinjenim KD i izvršiocima podnesenim od strane FOO-a, velikom broju sumnjivih transakcija zaprimljenih u FOO-u te velikom broju zahtjeva za razmjenu informacija sa drugim finansijsko-obavještajnim jedinicama.

Prethodnim Izvještajem o procjeni rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u BiH je identifikovana pojava „povećanog obima ulaganja u nekretnine od strane pravnih lica u vlasništvu državljana više zemalja Afrike i Azije, na način da se osnivaju pravna lica u BiH, koja se često ne nalaze na adresi na kojoj su registrovana, kojim vlasnici daju višemilionske pozajmice, kojim novcem se kupuju ili grade nekretnine“ te je konstatovano da je istu potrebno razjasniti u pogledu rizika od pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Prethodnim Akcionim planom je predviđeno da se izvrši strateška analiza u pogledu razjašnjavanja ove pojave, na osnovu koje će se odrediti preduzimanje daljih mjera i aktivnosti. Vezano za navedenu tačku Akcionog plana preduzete su aktivnosti od strane FOO-a u saradnji sa nadležnim organima predviđenim Akcionim planom.

S tim u vezi, a na osnovu prikupljenih saznanja, odnosno na osnovu realizovanih aktivnosti SIPA-e koje se odnose na navedenu problematiku, konstatovano je da je u dužem vremenskom periodu

primjetan trend osnivanja pravnih lica čiji su osnivači porijeklom iz arapskih zemalja Afrike i Azije. Navedena pravna lica u najvećem broju suštinski ne posluju u skladu sa definicijom privrednih društava propisanih zakonima o privrednim društvima u BiH, gdje je u FBiH privredno društvo definisano kao „pravno lice koje samostalno obavlja djelatnost proizvodnje i prodaje proizvoda i pružanja usluga na tržištu radi sticanja dobiti“, dok je u RS definisano kao „pravno lice koje osnivaju pravna i/ili fizička lica radi sticanja dobiti“. Takva pravna lica predstavljaju sredstvo putem kog državljani navedenih zemalja, suprotno važećim propisima u FBiH, RS i BDBiH, koji istima ne dozvoljavaju sticanje vlasništva nad nekretninama, dolaze u priliku da iste nesmetano stiču, koriste i raspolazu njima. Takva, vrlo često potpuno neaktivna pravna lica koriste se i u svrhu dobivanja boravišta odnosno u dužem roku i sticanja prava na državljanstvo BiH. Pored naprijed navedenog, s obzirom da je primarna svrha takvih pravnih lica da ista služe kao „sredstvo“ za držanje nekretnina, u velikom broju ista se ne nalaze na adresi na kojoj su registrovana, nemaju istaknutu firmu, nemaju uredno računovodstvo, ne pridržavaju se obaveza propisanih zakonima i podzakonskim aktima iz oblasti sprečavanja pranja novca koje se odnose na sektor nekretnina, na koji način čine različite prekršaje. Takođe takva pravna lica ostavljaju utisak da se radi o „fiktivnim firmama“⁵. Kada je u pitanju finansiranje u skoro svim slučajevima se radi o novčanim pozajmicama osnivača doznačenim sa računa otvorenih u zemaljama u kojima osnivači imaju državljanstvo. Pozajmice u nekim slučajevima dostižu iznose od više desetina miliona konvertibilnih maraka.

Uzimajući u obzir da je u postupku prethodne procjene rizika, kao visokorizičan ocijenjen sektor nekretnina i sa njim povezan sektor notara, te da su zloupotreba pravnih lica i pozajmica između fizičkih i pravnih lica prepoznati kao modeli pranja novca, uz činjenicu da navedeni sektori nisu predmet odgovarajućeg nadzora, procijenjeno je da ulaganje u nekretnine iz afričkih i azijskih zemalja (od kojih se neke nalaze u konfliktim područjima) na naprijed opisani način predstavlja područje visoko ranjivo, odnosno rizično u pogledu moguće zloupotrebe u svrhe PN/FTA. Iz navedenog razloga ocijenjeno je neophodnim provođenje adekvatnih aktivnosti izmjene i dopune propisa i unapređenja praktičnog postupanja, radi umanjivanja rizika od PN/FTA, na način da se ne ostvari negativan uticaj na stvarne strane investicije u ovoj oblasti.

Uzimajući u obzir naprijed navedeno, na osnovu člana 64. stav (1) ZOSPN/FTA od strane SIPA-e je dostavljen akt Parlamentarnoj skupštini BiH, Savjetu ministara BiH, Parlamentu FBiH, Vladi FBiH, Narodnoj skupštini RS, Skupštini BDBiH i Vladi BDBiH uz prijedlog da se pristupi odgovarajućim izmjenama i dopunama propisa, odnosno unapređenja postupanja nadležnih organa u cilju smanjenja rizika od PN/FTA povezanog sa povećanim obimom ulaganja u nekretnine od strane pravnih lica u vlasništvu državljana zemalja Afrike i Azije, odnosno u cilju unapređenja poštovanja propisa vezanih za navedeno u sljedećim oblastima:

- registracija i poslovanje pravnih lica;
- poslovanje pravnih lica u sektoru prometa nekretnina, uključujući sektor notara;
- nadzor nad sektorom prometa nekretnina i sektorom notara;
- pozajmice između fizičkih i pravnih lica.

⁵ Tipologije pranja novca kako u BiH, tako i u inostranstvu najčešće uključuju upotrebu „fiktivnih firmi“ koje se pojavljuju u tri oblika: nedostupne, paralelne i nepostojeće, gdje se za izvršenje KD najčešće koriste „nedostupne“ – firme stvarno registrovane na ime lica sa lažnim identitetom, lica iz kriminalnog miljea, ili drugih lica koja bi u momentu otkrivanja nezakonitih aktivnosti ostala nedostupna organima za sprovođenje zakona, a uglavnom se ne nalaze na adresi na koju su registrovane.

Procjena prijetnje u vezi sektora

Kada su u pitanju sektori i drugi uočeni specifični modaliteti značajni za prijetnju od pranja novca, visokom prijetnjom su ocijenjeni sektor banaka i nekretnine (sa trendom bez promjene). Srednje/visokom prijetnjom su ocijenjeni notari. Srednja prijetnja je procijenjena za sektor doznaka - brzi prenos novca (Western union i druge doznake) i pošte (sa trendom smanjenja). Srednja/niska prijetnja je procijenjena za: vrijednosne papire/hartije od vrijednosti (sa trendom smanjenja), mjenjačnice, kasina, trgovce dragocjenim metalima i kamenjem, revizore, računovođe, knjigovođe, pružaoce usluga mikrokredita (sa trendom bez promjene), advokate i kladionice. Niska prijetnja je procijenjena za sektor osiguranja (sa trendom bez promjene), pružaoce usluga lizinga (sa trendom smanjenja) i NVO.

- **Sektor banaka** - Bankarski sektor je zbog veličine i razvijenosti u odnosu na ostale finansijske institucije u BiH u skoro svim posmatranim predmetima (presude, optužnice i istrage) korišten na neki način;
- **Sektor nekretnina**, odnosno promet, izgradnje i prodaja istih se ocijenjuje kao jedan od najčešćih sektora korištenih za pranje novca u BiH. Ovaj sektor je usko vezan za sektor notara koji u sklopu svojih redovnih aktivnosti vrše ovjeru svih ugovora o prometu nekretnina u BiH. Podgrupa ostaje pri stavu prošle Podgrupe da je u vezi ovog sektora potrebno pojačati aktivnosti nadzora istih pomoću propisa i efikasnijeg djelovanja nadzornih organa;
- **Notari** - Podgrupa je mišljenja da je ovaj sektor veoma značajan u pogledu prevencije pranja novca. Svi ugovori iz oblasti prometa nepokretnosti, koji je ocijenjen kao visoko rizični sektor te ugovori u vezi davanja pozajmica, ovjeravaju se kod notara. U vezi ovog sektora je potrebno uspostaviti efikasan sistem nadzora;
- **Western Union i pošte** - Novčane doznake putem navedenih sektora su evidentirane u predmetima Pranja novca koje je procesuiralo OJT Trebinje (preko platnog sistema „Western Union“ za BiH u bankama i poštama podizli novac uplaćen od strane više lica na način što su prethodno preko društvenih mreža stupili u kontakt te lažno nudili i uvjeravali u dobit na kladionicam nudeći dobitne listiće za uplaćeni novac). Navedena pojava je posebno bila učestala prije i tokom 2017. godine. Imajući u vidu iznose novca koji su na navedeni način transferisani Podgupa je stepen prijetnje pranja novca putem navedenih sektora ocijenila kao srednji;
- **Vrijednosni papiri/hartije od vrijednosti** - Podgrupa ima stav da su vrijednosni papiri/hartije od vrijednosti u posmatranom periodu izgubili značaj kao instrument u postupku pranja novca u BiH;
- **Advokati** - Jedan od sektora koji se takođe koristi za pranje novca te je s tim u vezi potrebno uspostaviti efikasan sistem nadzora ovog sektora;
- **Kladionice** - Prema jednoj od optužnica podignutoj 2020. godine optuženi su pravili lažne facebook profile sa podacima već postojećih pravih profila, a potom sa tako napravljenih profila, putem messenger-a slali poruke facebook prijateljima, da uplate dopunu za telefonski račun, navodeći broj telefonskog računa, a kada bi prevarena lica uplatila novac na navedeni broj telefona, optuženi bi taj novac (dakle novac stečen počinjenjem KD Prevara, KZ RS) prebacivali na svoje račune u sportskoj kladionici, te dio novca podizali u gotovini, a dio novca koristili za igre na sreću;
- **Osiguranje** - Prema jednoj presudi za KD Pranje novca iz člana 209. KZ BiH iz 2021. godine 2 fizička lica se terete da su tokom 2016. godine, u namjeri sticanja protivpravne

imovinske koristi, nakon što su pribavili falsifikovane lične dokumente BiH na ime lica iz falsifikovanih dokumenata uvezli jedno putničko motorno vozilo osigurano u osiguravajućoj kući u BDBiH, te registrovali fiktivno pravno lice na koje su preregistrovali pomenuto PMV, a zatim pod imenima lica iz falsifikovanih dokumenata i fiktivnog pravnog lica otvarali finansijske račune u bankama u BiH, te su sa istim vozilom, angažujući i treća lica, učestvovali u namjernom izazivanju saobraćajnih nezgoda na teritoriji Austrije, Češke, Mađarske, Slovenije i Srbije, u cilju naplate štete, te dovodeći u zabludu osiguravajuće kuće drugih učesnika u nezgodi, pod imenom lica iz falsifikovanih dokumenata podnosili zahtjeve za naknadu štete sa uputama za plaćanje na jedan od bankovnih računa u BiH na ime lica iz falsifikovanih dokumenata, sve u cilju prikrivanja porijekla novca stečenog izvršenjem KD, na osnovu čega su osiguravajuće kuće isplaćivale novčane iznose na ime totalne odštete na prethodno otvorene finansijske račune, sa kojih računa je prvooptuženo lice podiglo novac u iznosu od 107.120,80 KM, koji su dalje prenosili u Srbiju.

Pored navedenih sektora, Podgrupa se osvrnula i na neke specifične modalitete značajne za prijetnju od pranja novca:

- **Upotreba poslovnih subjekata/pravna lica/registracija privrednih subjekata** - Podgrupa je stala da je potrebno pojačati kontrole prilikom osnivanja firme u smislu da se onemogući osnivanje fikivnih firmi. Često se dešava da se na istoj adresi registruje po nekoliko firmi. Obično su to firme sa malo zaposlenih (vrlo često samo jednim zaposlenim), a ogromnim prometom. Prema jednom od modaliteta pranja novca, prijavljenom od strane FOO-a, pravno lice je osnovano isključivo u svrhu da se preko njega opere novac gdje se sačinjavanjem dokumentacije o fiktivnoj trgovinskoj razmjeni sekundarnih sirovina između više pravnih lica u različitim državama, pokušalo prikriti stvarno porijeklo novca stečenog KD, a sve u cilju kako bi se novčana sredstva legalizovala kod finansijskih institucija, odnosno ista učinila nedostupnim pravosudnim organima u zemlji gdje je počinjeno KD iz kojeg su proizišla pomenuta sredstva;
- **Sektor prometa motornih vozila (pravna i fizička lica koja se bave trgovinom vozilima)** – PMV se često kupuju novcem stečenim počinjenjem KD. U velikom broju slučajeva vozila su kupljena „prljavim novcem“ i registrovana na ime „paravan lica“, a ista u stvarnosti koriste počinici KD. Takođe, određena kriminalističko obavještajna saznanja ukazuju da se PMV koriste kao sredstvo plaćanja za trgovinu narkoticima kao i za prijenos vrijednosti preko granice (PMV umjesto novca);
- **Pozajmice** – po pitanju pozajmica između osnivača i pravnih lica, kao jednog od vidova pranja novca Podgrupa ostaje pri stavu prošle Podgrupe da bi ovu oblast trebalo bliže urediti kroz uvođenje obaveze da se svi ugovori o pozajmicama notarski ovjeravaju i uvođenje obaveze da notari FOO-u prijavljuju sve pozajmice u iznosu od 10.000,00 KM i više;
- **Konsultantske usluge** – „izvlačenje prljavog novca“ se vrši putem fakturisanja i plaćanja fiktivnih konsultantskih usluga. Podgrupa smatra da je značajno da se nastavi sa otkrivanjem sumnjivih „konsultantskih usluga“ od strane UINO BiH i poreskih uprava u redovnim kontrolama i prijavljivanjem istih FOO-u i drugim nadležnim organima;

- **Virtualne valute**⁶, zvane i kriptovalute, globalno su prihvaćene za međunarodna plaćanja putem interneta, ali i za ulaganja. Ne izdaju ih središnje banke niti se vežu uz račune u poslovnim bankama, za transakcije nema naknade pa su međunarodna plaćanja jednostavnija i jeftinija jer kriptovalute nisu vezane ni za koju zemlju ili podložne regulaciji. Na taj način svako s internetskom vezom može postati dijelom tog finansijskog sistema, a da se ne služi standardnom bankarskom mrežom. Takvi sistemi gotovo da su otporni na inflaciju i manje su zavisni o monetarnim politikama zemalja. S druge strane, postoje i mnoge opasnosti i neizvjesnosti koje proizilaze iz prirode kriptovaluta. Glavna opasnost u tom virtualnom sistemu je činjenica da ne postoji zaštita potrošača, odnosno korisnika sistema jer ne postoji nikakva garancija niti adresa kojoj se pojedinac može obratiti uoči li bilo kakve nepravilnosti ili povredu svojih prava. Kako se digitalnim valutama plaća bez posredovanja banaka i drugih tradicionalnih finansijskih institucija, ali i vlasti, pojedinci ovaj sistem znaju koristiti za ilegalne svrhe.

Uzimajući u obzir naprijed navedeno, kao i iskustva u radu članova Podgrupe, Podgrupa smatra da postoji prijetnja od pranja novca povezana sa virtualnim valutama. Međutim, s obzirom da je formirana Radna grupa za izradu procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma povezanih sa virtualnim valutama Podgrupa nije detaljnije obrađivala ovu prijetnju niti joj je odredila visinu stepena prijetnje od pranja novca.

Podgrupa je tokom rada prikupljajući podatke za posmatrani period izdvojila sljedeće podatke koji se odnose na naprijed navedeno:

- Prema jednom od modaliteta pranja novca dokumentovanom od strane FOO-a vršeno je trgovanje ilegalnom robom putem interneta (lijekovi, tehnička oprema i podacima sa ukradenih kreditnih kartica) uz plaćanje virtuelnom valutom „bitkoin“ nakon čega se vrši konverzija u domaću ili stranu valutu kojom se vrše transakcije u korist računa fizičkih lica;
- Prema jednoj od optužnica podignutoj 2021. godine optuženi je radio za strane firme koje se bave ubacivanjem kompjuterskih virusa za šta je dobijao novčanu naknadu u američkim dolarima, koja mu je isplaćivana preko „web money“ novčanika, pa je tako isplaćen novac prebacivao na račun u banci;
- Prema jednoj od presuda Suda BiH optuženom je između ostalog stavljeno na teret da je osnovao internet forume na kojima su svi registrovani učesnici foruma, kao pojedinci ili grupe, između ostalih usluga, nudili usluge neovlaštenog međunarodnog prometa opojnih droga te da je isticao adresu svog „bitkoin“ novčanika na koji se uplaćuje njegova provizija.

⁶ <https://www.addiko.hr/financijska-pismenost/tri-cinjenice-koje-morate-znati-o-virtualnim-valutama/>

Tipologije pranja novca

Prema podacima navedenim u godišnjim izvještajima FOO-a⁷ na osnovu raspoloživih podataka, informacija, dokumentacije i dokumentovanih slučajeva pranja novca u periodu 2017-2021. godina uočene su i izdvojene tehnike, trendovi i tipologije pranja novca sa ciljem njihovog boljeg razumijevanja i uočavanja potencijalnih rizika sa kojima su suočeni različiti sektori, te da bi se na taj način doprinijelo sprečavanju i otkrivanju nekih od brojnih metoda koje se koriste za prikrivanje izvora nezakonitih sredstava u BiH. Prema godišnjim izvještajima FOO-a za 2020. i 2021. godinu je navedeno da dosadašnja iskustva kao i iskustva drugih zemalja ukazuju da je u sljedećim oblastima i dalje visoko izražen rizik sa aspekta pranja novca:

- oblast kupoprodaje nekretnina;
- korištenje bankarskog sistema, odnosno zloupotreba proizvoda i usluga pružalaca bankarskih usluga;
- tržište kapitala;
- fiktivni poslovi koji uključuju i korištenje pozajmica;
- obavljanje djelatnosti bez odgovarajućih odobrenja i registracija;
- usluge elektronskog transfera novca koje uključuju Moneygram, Western union i druge platforme za brzi elektronski prenos novca;
- zloupotreba registrovane djelatnosti pravnih lica;
- prekogranične transakcije;
- novčane mule („Money mule“);
- raspolaganje gotovinom.⁸

Iz slučajeva sumnje na pranje novca dokumentovanih od strane FOO-a tokom 2017. godine utvrđene su sljedeće tipologije sa obilježjima pranja novca:

- transferisanja novca iz inostranstva, za koji postoji sumnja da je stečen počinjenjem KD van BiH, na račune otvorene u BiH gdje se ulaže u kupovinu nekretnina što ukazuje na sumnju da se na ovaj način u BiH vrši raslojavanje – integrisanje sumnjivih novčanih sredstava;
- plasiranje novca, za koji postoji sumnja da je stečen počinjenjem KD van BiH, u finansijski sistem u BiH u vidu podizanja gotovine na bankomatima banaka u BiH koje posluju u okviru grupacija sa sjedištem u EU. Sumnjivi novac je prethodno akumuliran na računima u inostranstvu i po tom osnovu se vrši njegovo podizanje u BiH nakon čega se isti na različite načine koristi za kupovinu dobara;
- uplate novca iz inostranstva, za koji se sumnja da je stečen počinjenjem KD van BiH, putem sistema za elektronski transfer novca „MONEYGRAM“;
- korištenje računa fizičkih lica za transakcije u vezi realizovane prodaje roba od strane kompanije pri čemu se izbjegava prikazivanje prometa roba u knjigovodstvenim evidencijama čime se ujedno izbjegava obračunavanje i plaćanje poreza;
- korištenje forme „novčanih pozajmica“ za transferisanje novčanih sredstava, za koja postoji sumnja da su nelegalno stečena izvršenjem više KD van BiH, preko računa pravnih lica u korist računa fizičkih lica - osnivača pravnih lica;

⁷ <http://sipa.gov.ba/bs/dokumenti/izvjestaji-foo>

⁸ Ibid

- korištenje forme „finansijske pomoći“ za transferisanje novčanih sredstava, za koja postoji sumnja da su stečena počinjenjem KD u BiH, u korist računa fizičkih lica u inostranstvu – članova organiziranih kriminalnih organizacija;
- trgovanje ilegalnom robom putem interneta (lijekovi, tehnička oprema i podacima sa ukradenih kreditnih kartica) uz plaćanje virtuelnom valutom „bitkoin“ nakon čega se vrši konverzija u domaću ili stranu valutu kojom se vrše transakcije u korist računa fizičkih lica;
- korištenje forme „popune blagajne“ i „materijalnih troškova“ za izvlačenje gotovine sa računa kompanije bez knjigovodstvenog evidentiranja uz korištenje podignutih sredstava za kupovinu – nabavku akcizne robe bez izdavanja računa. Nabavljena roba dalje se prodaje na „crno“ fizičkim licima a pri tome se ispostavljaju fiktivne fakture prema više kompanija radi ostvarivanja povrata PDV-a. Na ovaj način se ujedno izbjegava obračunavanje i plaćanje poreza a i ostvaruje se pravo na doznake po osnovu povrata PDV-a.

Iz slučajeva sumnje na pranje novca dokumentovanih od strane FOO-a tokom 2018. godine utvrđene su sljedeće tipologije sa obilježjima pranja novca:

- novac stečen internet prevarama van područja BiH, usmjeren bezgotovinskim transferima u korist pravne osobe u BiH, da bi potom sredstva bila dalje bezgotovinski transferirana u korist dvije pravne osobe u inostranstvu, dok je ostatak sredstava iskorišten za bezgotovinsko plaćanje i gotovinsko podizanje na području BiH;
- novčana sredstva stečena ustupanjem potraživanja od dvije strane pravne osobe (koje su uredno izvršavale svoje obaveze prema pravnoj osobi u BiH), stranoj pravnoj osobi, koja je zadržala za sebe jedan dio novčanih sredstava (što je omogućeno zaključivanjem ugovora o ustupanju potraživanja i prikrivenim obavljanjem transakcija između više evropskih zemalja), dok je drugi dio novčanih sredstava iskorišten za kupovinu dionica iste pravne osobe u BiH u višemilionskom iznosu, što je prikriveno obavljanjem transakcija između računa pravnih osoba iz ukupno šest zemalja;
- bavljenje posredovanjem u trgovini nekretninama, dovođenjem u vezu kupca i prodavca, bez neophodnog ovlaštenja i suprotno propisima koji propisuju obaveznost registracije, te na taj način sticanje protivpravne imovinske koristi te ulaganje sredstava u kupovinu nekretnina i kapitala pravne osobe;
- osnivanje pravne osobe isključivo u svrhu da se preko nje opere novac, gdje se sačinjavanjem dokumentacije o fiktivnoj trgovinskoj razmjeni sekundarnih sirovina između više pravnih osoba u različitim državama pokušalo prikriti stvarno porijeklo novca stečenog KD, a sve s ciljem da se novčana sredstva legaliziraju kod finansijskih institucija, odnosno učine nedostupnim pravosudnim organima u zemlji gdje je počinjeno KD iz kojeg su proizišla pomenuta sredstva;
- bavljenje uvozom i trgovinom motornim vozilima (kupoprodajom) od strane fizičke osobe, bez neophodnog ovlaštenja i suprotno propisima koji propisuju obaveznost registracije, te na taj način sticanje protivpravne imovinske koristi.

Iz slučajeva sumnje na pranje novca dokumentovanih od strane FOO-a tokom 2019. godine utvrđene su sljedeće tipologije sa obilježjima pranja novca:

- novčana sredstva sa računa društava za osiguranje su, izvršenjem KD „Nezakonito postupanje u privrednom poslovanju“, doznačena na račun pravne osobe registrirane za posredovanje u zapošljavanju sa koje su gotovinski podignuta i predata počiniocima navedenog KD, koji su tako stečeni novac držali i njime raspolagali korištenjem u privrednom poslovanju osiguravajućih društava;

- novčana sredstva stečena prevarom na području Sjedinjenih Američkih Država i Republike Hrvatske su, na osnovu krivotvorene poslovne dokumentacije, transferirana na račun pravne osobe registrirane u BiH, sa namjerom daljeg transferiranja, s ciljem dodatnog prikrivanja njegove prirode, izvora i porijekla i omogućavanja nesmetanog raspolaganja i korištenja u privrednom ili drugom poslovanju;
- novčana sredstva stečena poreskom utajom, koju su počinile fizičke osobe i kompanije iz BiH otvaranjem više bankovnih računa kod komercijalnih banaka na području Slovenije, Austrije i Mađarske korištenjem istih za primanje novčanih sredstava po osnovu oporezivih prihoda stečenih u inostranstvu bez njihovog prijavljivanja nadležnim poreskim organima su, s ciljem prikrivanja izvora i omogućavanja daljeg korištenja, transferirana između računa predmetnih osoba i kompanije iz BiH otvorenih na području Slovenije, Austrije i Mađarske, podizana u gotovinskim iznosima, te transferirana u korist računa drugih pravnih osoba;
- odgovorne osobe u društvu za osiguranje su sticale novčana sredstva počinjenjem KD „Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja“ i „Posebni slučajevi falsificiranja“ tako što su sačinili falsificirane dokumente o sudskoj registraciji pravnih osoba koje stvarno nisu postojale, da bi nakon toga sačinili falsificirane ugovore o poslovnoj saradnji i fakture kojim su lažno prikazali izvršavanje poslova od strane tih nepostojećih pravnih osoba u korist društva za osiguranje, navodeći u fakturama svoje lične bankovne račune na koje su im doznačavana novčana sredstva sa računa društva za osiguranje koja su gotovinski podizali i istim dalje raspolagali;
- novčana sredstva stečena poreskom utajom u vezi sa neprijavljenom isporukom dobara koju je izvršila fizička osoba su, s ciljem prikrivanja njegovog izvora i omogućavanja daljeg korištenja, gotovinski podizana sa računa, a dio sredstava je u vidu pozajmice transferiran u korist računa pravne osobe u vlasništvu počinioca;
- novčana sredstva stečena prevarama počinjenim na štetu pravnih i fizičkih osoba sa područja Savezne Republike Njemačke i Republike Austrije transferirana su sa računa oštećenih otvorenih kod banaka u Njemačkoj i Austriji u korist računa osoba iz BiH otvorenih kod banaka u BiH koji su ista podizali i u gotovini predala organizatorima prevare a dijelom ih zadržali za sebe i istim raspolagali u lične svrhe;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Nedozvoljena trgovina“ bavljenjem uvoza i trgovinom motornim vozilima od strane fizičke osobe, bez neophodnog ovlaštenja i suprotno propisima koji propisuju obaveznost registracije, gotovinski su podizana i korištena za finansiranje kontinuiranog nabavljanja putničkih automobila i terenskih vozila za potrebe neovlaštenog trgovanja istim i sticanja imovinske koristi za počinioca;
- novčana sredstva stečena KD „Prevara u službi“ dovođenjem u zabludu ovlaštene osobe u pravnoj osobi da, u vezi sa zaključenim poslovnim odnosom, izvrši isplatu na lični bankovni račun počinioca za koji je naveo da se radi o računu pravne osobe izvršioca posla, dijelom su gotovinski podignuta dok je za ostatak naložen bezgotovinski transfer u korist računa dvije osobe povezane sa počiniocem, s ciljem prikrivanja stvarne prirode stečenog novca i omogućavanja nesmetanog daljeg korištenja.

Iz slučajeva sumnje na pranje novca dokumentovanih od strane FOO-a tokom 2020. godine utvrđene su sljedeće tipologije sa obilježjima pranja novca:

- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“, „Krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava“ i „Krivotvorenje isprave“, kroz fikivno prikazivanje poslovne saradnje, se isplaćuju sa računa u gotovini te se predaju licima koja su transakcije izvršili neosnovano sa računa pravnih lica kojima upravljaju;

- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnošću“, kroz obavljanje konverzija stranih valuta u većem obimu, se drže na računima i koriste za dalje finansiranje nedozvoljene bankarske djelatnosti;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Prevare“ i „Kompjuterske prevare“ van BiH, kroz njihovo poticanje da izvrše investiranje u vidu novčanih uplata u korist „shell“ kompanija kojom prilikom im je lažno prezentirano da njihov ulog stabilno raste ili kroz vršenje nezakonitih transakcija sa računa lica iz inostranstva ili lažnim prikazivanjem i prikrivanjem činjenica kojom prilikom je oštećeno lice iz inostranstva dovedeno i održavano u zabludi te je na svoju štetu doznačilo i lično predalo novčana sredstva počinioocu, su nakon inotransfera u korist pravnih i fizičkih lica u BiH korištena u privrednom poslovanju pravnih lica, dijelom su dalje transferisana u inostranstvo ili su isplaćivana u gotovini;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja“ i „Utaja poreza i doprinosa“, kroz otvaranje računa pravnog lica u inostranstvu bez potrebnih dozvola i prikrivanje prometa po istom od nadležnih poreskih organa, se od strane vlasnika i direktora pravnog lica u potpunosti u gotovini isplaćuje sa računa u inostranstvu;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Prijevarena u gospodarskom poslovanju“ i „Prijevarena“, u okviru poslovnog odnosa nabavke i isporuke medicinske opreme za potrebe borbe protiv pandemije korona virusa od strane prodavca iz BiH u korist kupca u inostranstvu, se pokušavaju dalje transferisati u okviru privrednog poslovanja pravnog lica prodavca dok se dio isplaćuje u gotovini;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Utaje“, kroz prisvajanje novčanih sredstava od strane fizičkog lica koja mu ne pripadaju, isplaćuju se u gotovini, oročavaju na računima, transferišu u korist povezanih lica i koriste za kupovinu udjela u jednom od investicionih fondova;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Nedozvoljena trgovina“, kroz obavljanje trgovine u većem obimu bez potrebnih odobrenja, se koriste za različita bezgotovinska plaćanja i gotovinske isplate sa računa;
- novčana sredstva stečena počinjenjem KD „Udruživanje radi činjena krivičnih djela“ u vezi sa KD „Porezna utaja ili prevara“, „Zloupotreba položaja ili ovlasti“, „Krivotvorenje službene isprave“ i „Neovlašćena upotreba tuđe tvrtke“, kroz neprijavlivanje obavljenog prometa robama i uslugama, se koriste u privrednom poslovanju pravnih lica, prenose se na račune povezanih pravnih lica, koriste za gotovinske isplate sa računa te za različita bezgotovinska plaćanja.

Iz slučajeva sumnje na pranje novca dokumentovanih od strane FOO-a tokom 2021. godine utvrđene su sljedeće tipologije sa obilježjima pranja novca:

- sačinjavanjem lažne poslovne dokumentacije koja je ispostavljena pravnim licima naručiocima posla, vrše se bezgotovinske transakcije na račun pravnog lica koje je ispostavilo navedenu lažnu poslovnu dokumentaciju nakon čega lice ovlašteno za raspolaganje računom, uz dogovorenu novčanu naknadu, bezgotovinski transferiše predmetna novčana sredstva na račune većeg broja fizičkih lica koja ta sredstva gotovinski isplaćuju sa svojih računa i ista se na kraju u gotovini predaju na ruke odgovornim licima pravnih lica koja se vode kao naručioci posla, kojom prilikom je vršeno uništavanje poslovne dokumentacije i knjigovodstvenih evidencija;
- fizička lica stiču značajne novčane iznose po osnovu ugovora o pružanju usluga zaključenih sa pravnim licima iz inostranstva, te samostalnim vršenjem kupovine i prodaje nekretnina koje ne prijavljuju nadležnom poreskom organu i na taj način izbjegavaju plaćanje značajnih iznosa

poreskih obaveza a stećenim novčanim sredstvima vrše kupovinu nekretnina koje koriste ili vrše njihovu dalju prodaju;

- višemilionska novčana sredstva stečena prevarom na štetu nekoliko stranih investitora su iskorištena u lične svrhe počinioca prevare a ne u svrhu predviđenu sporazumom o investiciji. Navedenom prilikom počinilac je krivotvorio veći broj poslovnih i bankovnih dokumenata kako bi strane investitore doveo u zabludu i održavao ih u zabludi da se investicija realizuje pri čemu nije uopšte došlo do realizacije iste. Stečena novčana sredstva počinilac koristi u privrednom poslovanju te vrši kupovinu nekretnine kojom dalje raspolaže;
- strana fizička lica sa boravištem u BiH stiču višemilionska novčana sredstva neprijavljuvanjem prodaje roba na području BiH koja je stvarno realizovana posredstvom pravnog lica koje su osnovali, što je utvrđeno od strane UINO BiH, a tako stečen novac bez prijavljivanja prometa i plaćanja poreskih obaveza uplaćuju na lične račune otvorene u BiH i Republici Hrvatskoj, navodeći da se radi o ličnoj zaradi, i transferišu ga u korist računa fizičkih lica u zemlji porijekla;
- fizičko lice stiče novčana sredstva iskorištavajući svoje teško zdravstveno stanje i tako stečena novčana sredstva, odobrena od strane humanitarnog udruženja, nenamjenski koristi kojom prilikom odgovorna lica navedenog udruženja ne vrše nadzor nad načinom korištenja sredstava;
- fizička lica iz BiH na svoje račune primaju novčane transfere iz inostranstva koji potiču od prevara počinjenih na štetu fizičkih i pravnih lica iz inostranstva. Primljena novčana sredstva se isplaćuju u gotovini i predaju organizatoru udruženja formiranog radi počinjenja navedenih radnji pranja novca;
- sredstvima od odobrenih kredita pravnim licima u vlasništvu istog fizičkog lica, raspolaže se nenamjenski, te se vrši kupovina dionica na berzi u višemilionskom iznosu koje vlasnik i odgovorno lice navedenih pravnih lica dodjeljuje sebi lično po osnovu namirenja ranije odobrene pozajmice čija je vrijednost znatna manja u odnosu na vrijednost prenesenih dionica;
- vlasnici i odgovorna lica pravnih lica iz BiH suprotno zakonu i podzakonskim aktima vrše otvaranje bankovnih računa na ime pravnih lica u inostranstvu na koji usmjeravaju novčane prilive u milionskim iznosima stečene po osnovu pruženih usluga pravnim licima iz inostranstva, račun i pružene usluge nisu evidentirani u knjigovodstvenim evidencijama pravnog lica iz BiH, a primljena novčana sredstva se gotovinski isplaćuju sa računa čime se izbjegava obračun, prijavljivanje i plaćanje poreza i doprinosa, a imovinskom korišću stečenom u inostranstvu raspolaže se držeći je i koristeći za potrebe privrednog poslovanja prijavljenog pravnog lica i u lične svrhe vlasnika i odgovornog lica.

Prema raspoloživim informacijama za posmatrani period u 2018. i 2019. godini nije identifikovan nijedan novi metod pranja novca. Tokom 2020. godine identifikovane su dvije nove metode pranja novca, i to prevara prilikom nabavke medicinskih sredstava i opreme za potrebe borbe protiv pandemije COVID -19 i ubacivanje u legalne novčane tokove novca stečenog poslovnom prevarom počinjenom prodajom nepostojećih proizvoda trgovanjem na internet platformama.

Analiza postupanja tužilaštava i organa za provođenje zakona

Analizom prikupljenih podataka iz TCMS sistema, odnosno iz upitnika popunjenih od strane tužilaštava utvrđene su određene činjenice, koje predstavljamo u ovom izvještaju.

Podaci preuzeti iz TCMS sistema VSTV-a

Prema podacima iz TCMS-a u određenom broju predmeta u vezi sa KD Pranje novca, iz perioda 2017-2021.godine, evidentirano je jedno ili više predikatnih KD dok u jednom broju predmeta za Pranje novca nisu evidentirana predikatna KD. U nastavku su prikazani podaci prikupljeni iz TCMS sistema (u vezi KD pranje novca) po pojedinim fazama rada na predmetima u tužilaštvima.

Zaprimljene prijave/izvještaji o počinjenom krivičnom djelu

U periodu od 2017. do 2021. godine od strane različitih organa za provođenje zakona u BiH, tužilaštvima u BiH je podnijeto 546 izvještaja o počinjenom krivičnom djelu za KD pranja novca, i to 76 Tužilaštvu BiH, 179 tužilaštvima u FBiH, 290 tužilaštvima u RS i 1 Tužilaštvu BDBiH, kako je predstavljeno u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 12. Broj KT predmeta u kojima su tužilaštva evidentirala u TCMS-u da su zaprimila prijave-izvještaje o počinjenju krivičnog djela pranja novca (samostalno ili u sticaju sa drugim KD) protiv jednog ili više lica u predmetu

TUŽILAŠTVA	2017	2018	2019	2020	2021
BIH	26	11	15	12	12
FBiH	29	37	30	36	47
RS	152	22	23	34	59
BDBiH	-	1	-	-	-
UKUPNO	207	71	68	82	118

Iz navedenog pregleda se može uočiti da je najveći broj prijava/izvještaja podnesen tokom 2017. godine nakon čega dolazi do naglog pada u 2018. godini te postepenog porasta do kraja posmatranog perioda. Veliki broj broj prijava/izvještaja podnesen tokom 2017. godine odnosi se na predmete OJT Trebinje.

Nesprovođenje istrage

U istom periodu tužilaštva su donijela 101 naredbu o nesprovođenju istrage i to 18 Tužilaštvo BiH, 54 tužilaštva u FBiH, 29 tužilaštva u RS, dok Tužilaštvo BDBiH u navedenom periodu nije donijelo ni jednu naredbu o neprovođenju istrage, kako je predstavljeno u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 13. Broj KT predmeta u kojima su tužilaštva evidentirala u TCMS-u da su donijela naredbe o nepokretanju istrage po prijavi-izvještaju o počinjenju krivičnog djela pranja novca (samostalno ili u sticaju sa drugim KD) protiv jednog ili više lica u predmetu

TUŽILAŠTVA	2017	2018	2019	2020	2021
BIH	4	2	7	1	4
FBiH	9	9	11	9	16
RS	1	8	4	5	11
BDBiH	-	-	-	-	-
UKUPNO	14	19	22	15	31

Naredba o provođenju istrage

U navedenom periodu, tužilaštva su donijela 84 naredbe o provođenju istrage, i to 37 Tužilaštvo BiH, 23 tužilaštva u FBiH, 24 tužilaštva u RS i 1 Tužilaštvo BDBiH, kako je predstavljeno u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 14. Broj KT predmeta u kojima su tužilaštva evidentirala u TCMS-u da su donijela naredbe o provođenju istrage u vezi sa KD pranja novca (samostalno ili u sticaju sa drugim KD) protiv jednog ili više lica u predmetu

TUŽILAŠTVA	2017	2018	2019	2020	2021
BIH	5	5	6	6	4
FBiH	15	15	17	14	16
RS	3	10	50	116	41
BDBiH	-	1	-	-	-
UKUPNO	23	31	73	136	61

Obustave istraga

U istom periodu tužilaštva su donijela 36 naredbi o obustavi istrage i to 8 Tužilaštvo BiH, 16 tužilaštva u FBiH, 11 tužilaštva u RS i 1 Tužilaštvo BDBiH, kako je predstavljeno u sjedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 15. Broj KT predmeta u kojima su tužilaštva evidentirala u TCMS-u da su donijete naredbe o obustavi istrage u vezi sa KD pranja novca (samostalno ili u sticaju sa drugim KD) protiv jednog ili više lica u predmetu

TUŽILAŠTVA	2017	2018	2019	2020	2021
BIH	2	1	1	3	1
FBiH	-	4	1	4	7
RS	1	1	-	3	6
BDBiH	-	1	-	-	-
UKUPNO	3	7	2	10	14

Podignute optužnice

U periodu od 2017. do 2021. godine tužilaštva u BiH su podigla ukupno 240 optužnice za KD pranja novca, i to 15 Tužilaštvo BiH, 26 tužilaštva u FBiH i 199 tužilaštva u RS. Tužilaštvo BDBiH nije podiglo ni jednu optužnicu za ovo KD, kako je predstavljeno u niže navedenom tabelarnom pregledu:

Tabela 16. Broj KT predmeta u kojima su tužilaštva evidentirala u TCMS-u da su podignute optužnice u vezi sa KD pranja novca (samostalno ili u sticaju sa drugim KD) protiv jednog ili više lica u predmetu

TUŽILAŠTVA	2017	2018	2019	2020	2021
BIH	6	2	3	-	4
FBIH	7	7	4	3	5
RS	-	4	34	118	43
BDBiH	-	-	-	-	-
UKUPNO	13	13	41	121	52

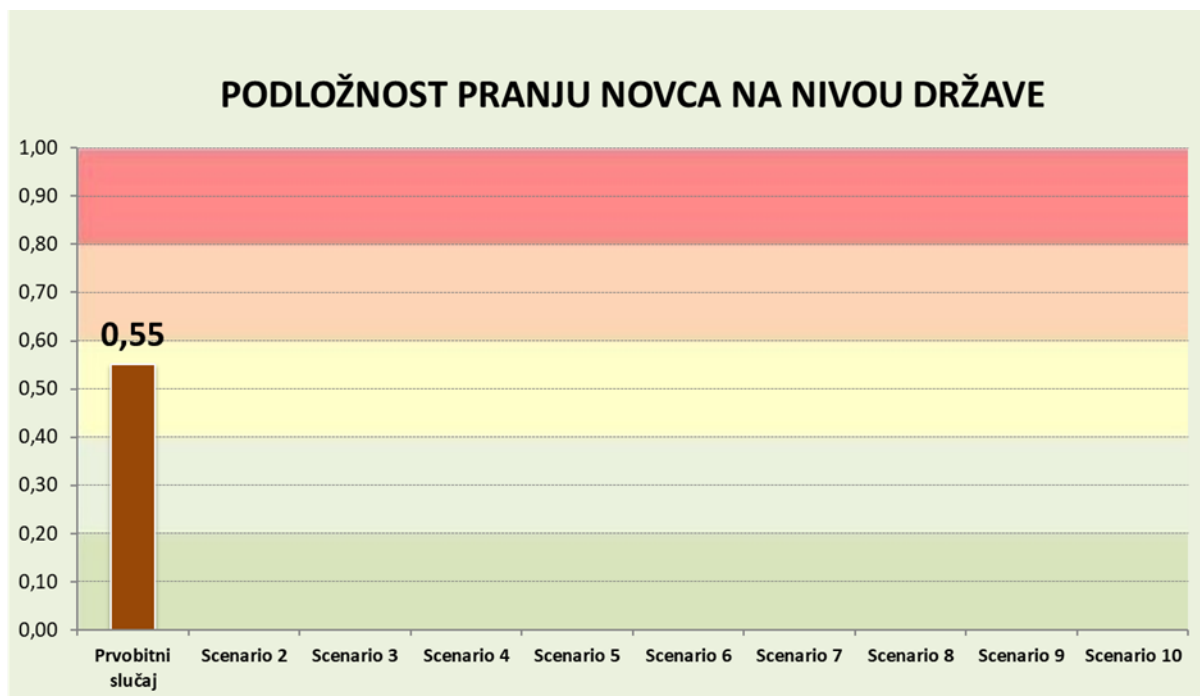
Iz navedenog tabelarnog pregleda se može uočiti rast broja podignutih optužnica, posebno u 2020. godini, pri čemu je potrebno imati u vidu da se veliki broj optužnica odnosi na predmete OJT Trebinje.

Podgrupa je konstatovala da je evidentno da je u proteklom periodu u Sistemu za upravljanje predmetima u tužilaštvima i sudovima (CMS/TCMS) rađeno na razvoju Modula za evidentiranje postupanja sudova i tužilaštava u vezi sa oduzimanjem protivpravno stečene imovinske koristi kao i da su u Sistemu za upravljanje predmetima u tužilaštvima i sudovima (CMS/TCMS) i Sistemu poslovne inteligencije u pravosuđu BiH razvijeni dodatni mehanizmi za nadzor nad unosom i kvalitetom podataka u tužilaštvima (TCMS) i sudovima (CMS), međutim da je zbog uočenih neslaganja u prikupljenim podacima i dalje potrebno raditi na razvoju i usavršavanju/unapređenju istih, prvenstveno usavršavanju/unapređenju mehanizma za nadzor nad unosom i kvalitetom podataka.

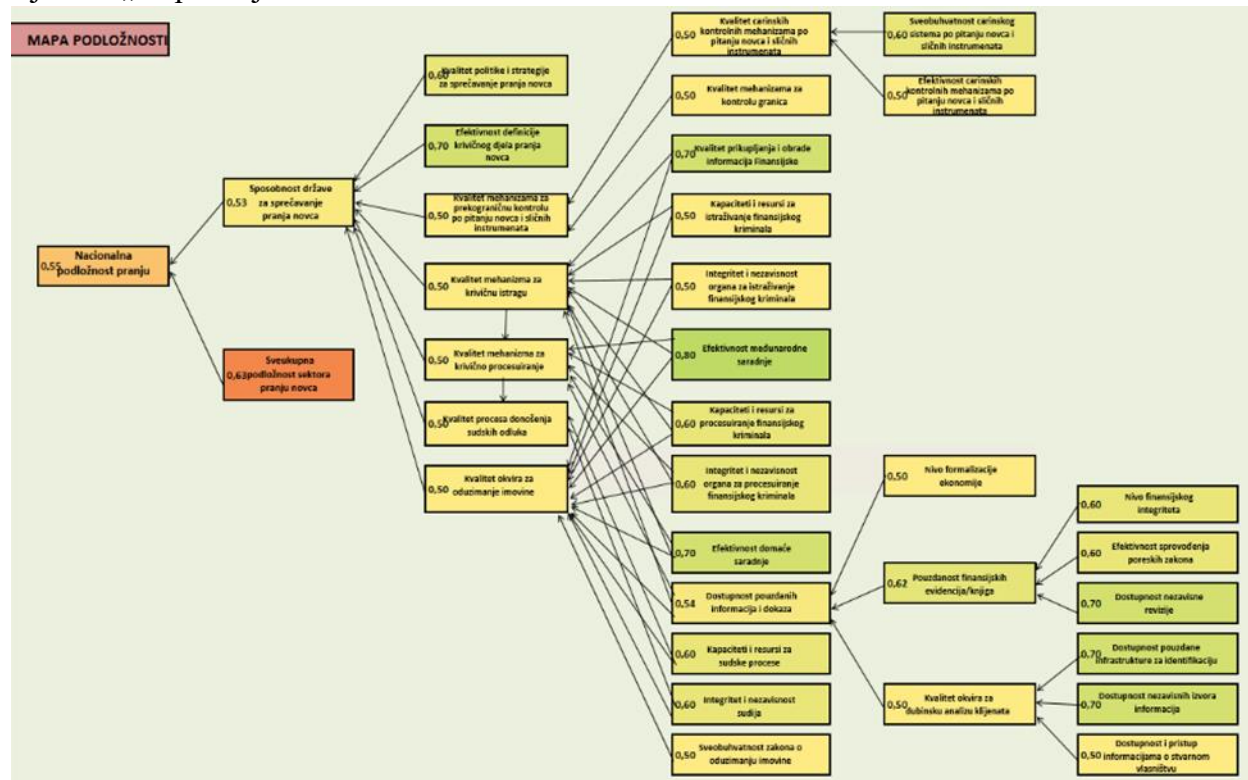
PROCJENA RANJIVOSTI OD PRANJA NOVCA

Nalazi podgrupe

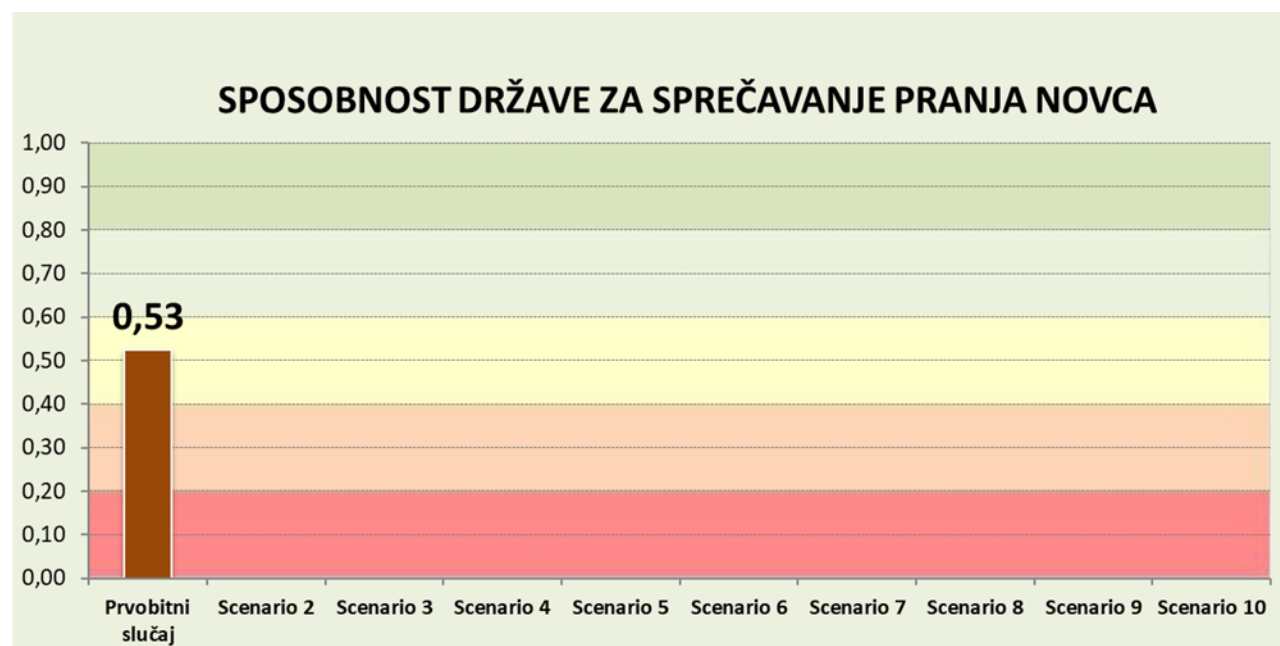
Podgrupa 2. je postupajući po Metodologiji i alatima obezbjeđenim od strane Svjetske banke procijenila „Podložnost pranju novca na nivou države“ u BiH kao „srednju“ sa ocjenom **0,55**. Navedena procjena predstavlja rezultat „Sposobnosti države za sprečavanje pranja novca“, koja je ocijenjena kao „srednja“, sa ocjenom 0,53 i „Sveukupne podložnosti sektora pranju novca“, koja je ocijenjena kao „Srednje visoka“ sa ocjenom 0,63.

Postupak dolaska do konačne ocjene za „Podložnost pranju novca na nivou države“ vidi se iz sljedeće „mape ranjivosti“.

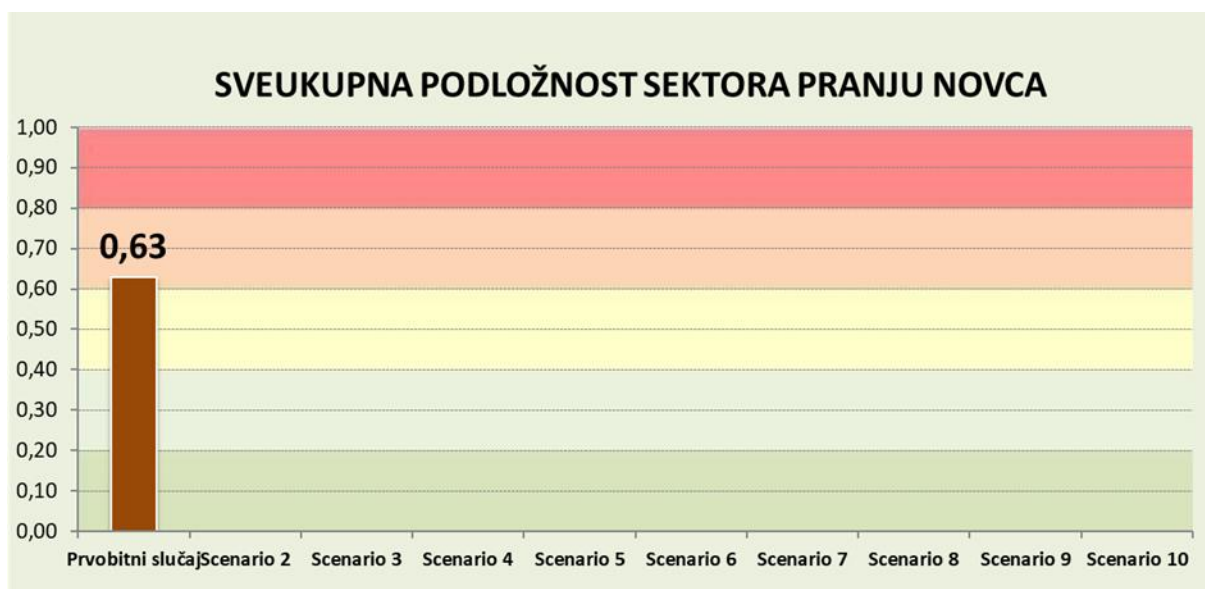

„Sposobnosti države za sprečavanje pranja novca“ ocijenjena je kao „srednja“, sa ocjenom 0,53.

„Sposobnosti države za sprečavanje pranja novca“ su procijenjene na osnovu pojedinačnih ocjena za 22 varijable, koje je ova Podgrupa obradila i procijenila, što se vidi iz narednog pregleda.

A. ULAZNE VARIJABLE/FAKTORI SPOSOBNOSTI DRŽAVE ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST	
Kvalitet politike i strategije za sprečavanje pranja novca	(0.6) Medium High	0,6
Efektivnost definicije krivičnog djela pranja novca	(0.7) High	0,7
Sveobuhvatnost zakona o oduzimanju imovine	(0.5) Medium	0,5
Kvalitet prikupljanja i obrade informacija Finansijske obavještajne službe	(0.7) High	0,7
Kapaciteti i resursi za istraživanje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.5) Medium	0,5
Integritet i nezavisnost organa za istraživanje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.5) Medium	0,5
Kapaciteti i resursi za procesuiranje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.6) Medium High	0,6
Integritet i nezavisnost organa za procesuiranje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.6) Medium High	0,6
Kapaciteti i resursi za sudske procese (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.6) Medium High	0,6
Integritet i nezavisnost sudija (uključujući i oduzimanje imovine)	(0.6) Medium High	0,6
Kvalitet mehanizama za kontrolu granica	(0.5) Medium	0,5
Sveobuhvatnost carinskog sistema po pitanju novca i sličnih instrumenata	(0.6) Medium High	0,6
Efektivnost carinskih kontrolnih mehanizama po pitanju novca i sličnih instrumenata	(0.5) Medium	0,5
Efektivnost domaće saradnje	(0.7) High	0,7
Efektivnost međunarodne saradnje	(0.8) Very High	0,8
Nivo formalizacije ekonomije	(0.5) Medium	0,5
Nivo finansijskog integriteta	(0.6) Medium High	0,6
Efektivnost sprovođenja poreskih zakona	(0.6) Medium High	0,6
Dostupnost nezavisne revizije	(0.7) High	0,7
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High	0,7
Dostupnost nezavisnih izvora informacija	(0.7) High	0,7
Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium	0,5

Sveukopna „Podložnost sektora pranju novca“ procijenjena je kao srednje visoka sa ocjenom 0,63. Navedena ocjena je zasnovana na ocjenama pojedinačnih sektora, koje su preuzete od podgrupa: 3, 4, 5, 6 i 7, koje su predstavljene na sljedećem pregledu, kojima su u saradnji sa vođama, odnosno kopredsjedavajućim navedenih podgrupa dodati odgovarajući ponderi, koji odražavaju relevantnost, odnosno značaj tih sektora u pogledu sprečavanja pranja novca.

SEKTORI	KONAČNA OCJENA ZA PODLOŽNOST	PONDERI
PODGRUPA 3 BANKE	0,36	10
PODGRUPA 4 VP/HOV	0,3	4
PODGRUPA 5 OSIGURANJA	0,23	1
PODGRUPA 6 MIKROKREDITI	0,33	2
PODGRUPA 6 LIZING	0,25	1
PODGRUPA 6 WU PUTEM POŠTA	0,5	2
PODGRUPA 7 NOTARI	0,85	7
PODGRUPA 7 ADVOKATI	0,74	4
PODGRUPA 7 RAČUNOVOĐE	0,64	4
PODGRUPA 7 REVIZORI	0,58	1
PODGRUPA 7 PRIREĐIVAČI IGARA NA SREĆU	0,83	4
PODGRUPA 7 AGENCIJE ZA NEKRETNINE	0,81	4
PODGRUPA 7 PRAVNA LICA ZA PROMET MOTORNIH VOZILA	0,86	4
PODGRUPA 7 LICA KOJA PROMETUJU PLEMENITE METALE	0,85	2
PODGRUPA 7 NPO SEKTOR (PRIJEM I RASPODJELA NOVCA)	0,87	3

Kvalitet politike i strategije za sprječavanje pranja novca

Na osnovu ponuđenih kriterija za ocjenjivanje koliko efikasno funkcioniše sistem za borbu protiv pranja novca u BiH, budući da je BiH kroz određenu realizaciju aktivnosti iz Akcionog plan za otklanjanje identificiranih nedostataka u sistemu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, u posljednje četiri godine ostvarila značajan napredak u oblasti borbe protiv pranja novca, ocjenom 0,6 „Srednje visoka” ocijenjen je kvalitet politike i strategije za sprječavanje pranja novca u BiH.

U periodu do usvajanja ovog dokumenta, Vijeće ministara BiH poduzelo je niz aktivnosti na unapređenju strateškog okvira za borbu protiv svih vidova kriminala. Kada su u pitanju politike na polju borbe protiv pranja novca u BiH, iako nije usvojena posebna strategija za SPN/FTA, važno je spomenuti da je Vijeće ministara BiH usvojilo je nekoliko strateških dokumenata od kojih su najbitniji: Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godine i Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godina, te Procjena prijetnje od organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini 2021. Također, u cilju usklađivanja sa Direktivama Evropske unije u oblasti SPN/FTA i harmonizacije sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma sa standardima i preporukama FATF-a, te preporukama MONEYVAL-a, Vijeće ministara BiH je donijelo Odluku o osnivanju Radna grupa za izradu novog Nacrta zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Nakon urađenog obimnog posla od strane predstavnika preko 40 institucija i agencija sa svih nivoa u BiH, Vijeće ministara BiH je, na svojoj 152. sjednici održanoj 29.08.2018. godine razmotrilo i usvojilo Procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godine i Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. godina sadrži ukupno šezdeset tri ključne aktivnosti. Nakon izvršene analize dostavljenih odgovora od strane institucija nadležnih za implementaciju Akcionog plana za period 29.08.2018-01.09.2019. godine, utvrđeno je da je jedanaest aktivnosti u potpunosti realizovano, šesnaest djelimično realizovano, dvadeset je u toku realizacije, a u pogledu šesnaest aktivnosti nije ništa preduzimano kako bi se iste realizovale.

Među realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana je i aktivnost u vezi sa registrima računa fizičkih lica. U RS je 2019. godine usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem platnom prometu⁹, kojim je uređeno da Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF) uspostavlja i vodi Registar računa fizičkih lica otvorenih u ovlašćenim organizacijama. U skladu sa zakonom i uputstvom donesenim na osnovu ovog zakona, APIF je uspostavio i vodi ovaj registar. Takođe, 2022. godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem platnom prometu¹⁰ kojim su stvorene pravne pretpostavke za uspostavljanje i vođenje registara sefova fizičkih lica i poslovnih subjekata, što je povjereno APIF-u, te su dopunjeni obavezni podaci Registra računa fizičkih lica. U FBiH je 2021. godine usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem platnom prometu¹¹, kojim je uređeno da Finansijsko-informatička agencija (FIA) uspostavlja i vodi Registar računa fizičkih lica otvorenih

⁹„Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 58/19.

¹⁰„Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/22.

¹¹„Službene novine Federacije BiH“, broj 4/21.

u ovlaštenim organizacijama. U skladu sa zakonom i uputstvom donesenim na osnovu ovog zakona, FIA je uspostavila i vodi ovaj registar.

U skladu sa gore navedenim, pored rješavanja učenih određenih problema iz Akcionog plana, potrebno je istaći da postoji određen prostor za unaprijeđenje rada na način da se:

- Uspostaviti Koordinaciono tijelo od predstavnika svih nadležnih organa u BiH, koje bi bilo zaduženo za izradu procjene rizika od PN/FTA i na njoj baziranog akcionog plana, unapređenje saradnje i sl.
- Formalno propisati obavezu:
 - izrade procjene rizika od PN/FTA i na njoj zasnovanog akcionog plana;
 - predvidi da nalazi iz procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma predstavljaju smjernice za preduzimanje aktivnosti otklanjanja nedostataka konstatovanih procjenom rizika te za preduzimanje mjera kojim se ublažavaju uočeni rizici, od strane obveznika ZOSPN/FTA i nadležnih organa u BiH;
- Unaprijediti postupak izrade procjene rizika kroz:
 - pravilan odabir službenika koji će biti nosioci izrade procjene rizika;
 - adekvatnu organizaciju rada Podgrupa (ukoliko će se uspostavljati);
 - puni angažman predstavnika pravosuđa.
- Postupak distribucije rezultata procjene rizika, odnosno podizanja svijesti unaprijediti na način:
 - distribucija rezultata i podizanje svijesti o prijetnjama i ranjivostima u sektoru obveznika ZOSPN/FTA, kao i u ostatku privatnog sektora, gdje je potrebno.

Efektivnost definicije krivičnog djela pranja novca

Na osnovu ponuđenih kriterija za procjenu efektivnosti krivičnog djela Pranje novca, imajući u vidu da su vlasti u BiH iskazale značajan napredak u oblasti borbe protiv sprječavanja pranja novca, usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima, navedenoj varijabli dodijeljena je „Visoka“ ocjena 0,7.

Sveobuhvatnost zakona o oduzimanju imovine

Na osnovu kriterija za procjenu ocjenom „Srednja“ 0,5 ocijenjena je sveobuhvatnost zakona na nivou BiH, nivou entiteta i nivou BDBIH koji omogućavaju zapljenu, blokadu i oduzimanje prihoda i sredstava stečenih kriminalom.

BiH kroz zakonske propise ima pravnu osnovu za oduzimanje imovinske koristi stečene KD-ima ali najveći izazov ostaje provedba u praksi. Problem postoji oko osiguranja i raspolaganja privremeno oduzetom imovinom stečenom KD, odnosno raspolaganja imovinom stečenom KD nakon njenog trajnog oduzimanja po pravosnažnoj presudi Suda. Na nivou BiH nije uspostavljen mehanizam za osiguranje i raspolaganje privremeno i trajno oduzetom imovinom stečenom KD. Institut proširenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene KD u praksi se nedovoljno

primjenjuje¹². U RS se institut proširenog oduzimanja primjenjuje, ali je potrebno unaprijediti praksu sudova u primjeni ovog instituta. Posmatrajući odgovarajuće propise tijela za upravljanje oduzetom imovinom imaju nadležnosti koje odgovaraju zahtjevima Konvencije UNCAC, ali nije u potpunosti moguće ocjeniti da li imaju odgovarajuće kapacitete za provođenje svojih nadležnosti. Kada su u pitanju finansijske istrage u praksi je uočeno da u ovoj oblasti postoji prostor za unapređenje. Postoji potreba da se standardizuje postupanje, kako tužilaca, tako i policijskih službenika, odnosno međusobna saradnja, te unaprijedi rad u vezi finansijskih istraga kroz preciznije definisanje kada se i u kom obimu finansijska istraga provodi, odnosno potrebno je precizirati stvarne potrebe i konačni cilj iste (definisanje jasnih propisa i procedura). Takođe je potrebno, kako na strani policijskih agencija tako i na strani tužilaštava propisati da se pitanjima relevantnim za otkrivanje imovine koja bi trebala biti predmet privremenog obezbjeđenja, odnosno za korištenje u okviru finansijske istrage treba poklanjati pažnja od početka istrage, odnosno u postupanju policije od perioda kriminalističko obavještajnih aktivnosti te posebno u toku provođenja posebnih istražnih radnji. Podizanje svijesti kod tužilaštava i nadležnih organa za sprovođenje zakona o mogućnostima podrške od strane FOO primjenom odredbi ZOSPN/FTA (uključujući uslove koje trebaju ispuniti) u vezi pronalaska imovine stečene KD, te primjenom privremenih obustava, kontinuiranog praćenja i sl., od posebnog je značaja za finansijsku istragu. Takođe postoji potreba provjeriti mogućnosti, te po potrebi doraditi propise u vezi privremenog i trajnog oduzimanja virtuelne imovine.

Kvalitet prikupljanja i obrade informacija Finansijske obavještajne službe

Analizirajući kriterije kojima je određen kvalitet prikupljanja i obrade informacija Finansijsko-obavještajnog odjeljenja, a koji se odnose na vještine, iskustvo i nadležnosti neophodne za vršenje istrage u slučaju krivičnih djela pranja novca, uzevši u obzir određene nedostatke u radu Finansijsko-obavještajnog odjeljenja, navedenoj varijabli je dodijeljena vrijednost „Visoka” (0,7).

Postupanje FOO kao finansijsko – obavještajne jedinice propisano je ZOSPN/FTA, a na rad FOO-a se odnose i podzakonski akti u vezi ZOSPN/FTA, kao i zakoni i podzakonski akti koji se odnose na SIPA-u. Od tri odsjeka od kojih se sastoji FOO, u odnosu na sisematizovana radna mjesta Analitičkom odsjeku nedostaju dva analitičara, Odsjeka za istrage je popunjen u potpunosti, dok u Odsjeku za pravna pitanja, međunarodnu saradnju i podršku nisu popunjena radna mjesta šefa Odsjeka i dva stručna savjetnika za nadzor, što se prvenstveno odražava na saradnju s obveznicima ZOSPN/FTA i nadzornim organima. Kada je u pitanju obuka zaposlenih u FOO-u, može se istaći da je ista na zadovoljavajućem nivou, ali se procjenjuje da postoji potreba za organizacijom i održavanjem naprednih obuka u vezi strateških analiza, naprednih analitičkih alata, i drugih oblasti za koje se ocijeni da će unaprijediti rad FOO.

Posmatrajući statističke pokazatelje može se uočiti da je došlo do značajnog povećanja broja prijavi sumnjivih transakcija FOO-u. Tako je od strane obveznika ZOSPN/FTA u toku 2017. godine prijavljeno 527 izvještaja o sumnjivim transakcijama, dok je u 2021. godini prijavljeno 1048 izvještaja o sumnjivim transakcijama. Navedeni rast se najvećim dijelom odnosi na prijave od

¹² USAID-ov projekat pravosuđa u BiH: „Analiza sistema oduzimanja imovine pribavljene vršenjem KD u Bosni i Hercegovini“ (2017, str 8-9).

strane banaka. Može se uočiti da je vrlo mali broj odnosno i nema prijavljenih sumnjivih transakcija od strane notara, advokata, računovođa, organizatora igara na sreću, agencija za nekretnine.

Vremenom je došlo do značajnog povećanja broja predmeta koji se otvaraju na osnovu izvještaja o sumnjivim transakcijama prijavljenim od strane obveznika ZOSPN/FTA, te do povećanja broja informacija prosljeđenih drugim organima, kao i poboljšanja rezultata proisteklih iz navedenog. Tako je broj predmeta otvorenih na osnovu prijave sumnjivih transakcija je porastao sa 144 godišnje (2017.) na 464 (2021.). Postupajući po navedenim predmetima došlo je do povećanja broja prosljeđivanja obavještenja nadležnim organima za sprovođenje zakona. Tako je u 2017. prosljeđeno 126 takvih obavještenja, dok je u 2021. godini prosljeđeno 563 obavještenja. Navedeno je proizvod, kako povećanja kvantiteta i kvaliteta prijavljenih sumnjivih transakcija (od strane banaka), tako i proizvod unapređenog pristupa u postupanju sa sumnjivim transakcijama od strane službenika FOO.

Pored pristupa transakcijama pohranjenim u AMLS-u FOO ima direktni pristup određenom broju baza podataka i evidencija putem AMLS-a ili posebnih aplikacija.

Otežavajuća okolnost za rad FOO-a predstavlja nepostojanje registra/registara stvarnih vlasnika pravnih lica, kao i činjenica da registri nepokretnosti u RS i FBiH nisu funkcionalni. Uspostava navedenih registara je obavezna prema EU regulativi SPN/FTA sa kojom se BiH mora uskladiti, a uspostava istih bi značajno unaprijedila rad FOO-a.

Kapaciteti i resursi istražitelja za vođenje finansijskih istraga (uključujući i oduzimanje imovine)

Kapaciteti i resursi koji omogućavaju efektivno vršenje istraga kada je u pitanju krivično djelo Pranje novca, povezanih predikatnih krivičnih djela i imovinske koristi stečene predikatnim krivičnim djelima ocijenjeni su ocjenom „Srednja“ 0,5.

Kontinuirano obrazovanje i osposobljavanje istražitelja u svim policijski agencijama u BiH (SIPA, MUP RS, Policija BDBiH, FUP i kantonalni MUP-ovi) koji rade na otkrivanju i istrazi KD iz oblasti finansijskog kriminala (uključujući i pranje novca), adekvatna kadrovska struktura i popunjenost osigurava njihovu informisanost i učinkovitost. Takođe, međuinstitucionalna saradnja u vezi sa finansijskim istragama, kao i sveobuhvatan program obuke u oblasti pranja novca i finansiranja terorizma za policijske službenike koji se bave istragama finansijskog kriminala, te blagovremen pristup informacijama organa za sprovođenje zakona od značajne su važnosti za unapređenje efikasnosti u radu istražitelja finansijskog kriminala. Identifikacija i ulaženje u trag prihodu stečenom KD i osiguravanje imovine za konačno oduzimanje predstavlja zahtjevan zadatak koji treba ostvarivati istovremeno sa istragom KD kojim je pribavljena imovinska korist. Za to je potrebna intenzivna saradnja specijalizovanih policijskih snaga (i drugih agencija za provođenje zakona) i tužioca.

Integritet i nezavisnost organa za istraživanje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)

Uzimajući u obzir kriterije za procjenu, ocjenom „Srednja“ (0,5) ocijenjen je stepen u kom su istražitelji finansijskog kriminala oslobođeni od spoljnih uticaja, bez obzira da li potiču iz straha, zastrašivanja, korupcije ili političkih pritisaka.

Kapaciteti i resursi za procesuiranje finansijskog kriminala (uključujući i oduzimanje imovine)
Analizirajući kriterije za procjenu kapaciteta i resursa za procesuiranje finansijskog kriminala uključujući i oduzimanje imovine, navedenoj varijabli je dodijeljena vrijednost „Srednje visoka“ 0,6.

Tužilaštva u BiH vrše svoju funkciju u skladu sa ustavima i zakonima u BiH, a osnivaju se zakonima o tužilaštvima kojima su propisani opća nadležnost i ovlaštenja, organizacija i rad, unutrašnja organizacija kao i finansiranje tužilaštava. Tužilaštva u skladu sa svojom nadležnošću donose pravilnike o unutrašnjoj organizaciji kojim se pored ostalog utvrđuje organizaciona struktura tužilaštva, potrebno stručno i administrativno-tehničko osoblje, uslovi za obavljanje stručnih i administrativno-tehničkih poslova i broj izvršilaca na ovim poslovima.

U tužilaštvima sa većim brojem tužilaca postoje odjeljenja u kojima se njihov rad organizuje po principu specijalizacije. Naime, godišnjim rasporedom, utvrđenim od strane glavnog tužioca, vrši se interni raspored koji se utvrđuje u skladu sa dinamikom rješavanja starih, prilivom novih predmeta i raspoloživim resursima u tužilaštvima kao i činjenicom da su tužioci prošli određene specijalističke obuke iz pojedinih oblasti.

Finansijske istrage provode se prema naredbi tužioca u skladu sa zakonom u okviru rada na predmetima u vezi sa KD kojima se stiče protivpravna imovinska korist kao što su: organizovani kriminal u vezi sa drugim KD, KD privrednog kriminala, koruptivna KD, KD Pranje novca itd.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH 2019. godine donijelo je Smjernice za glavne tužitelje za donošenje obvezujućeg uputstva kojim se propisuje obveza provedbe finansijske istrage prilikom provedbe istrage u određenim predmetima korupcije, organiziranog kriminala i pranja novca, uvelo posebnu slovnu oznaku radi lakšeg statističkog praćenja (KTF) i propisalo godišnju tužilačku normu za ovu vrstu predmeta.

Kroz projekat IPA 2019 u 9 tužilaštava angažovano je 10 savjetnika ekonomske struke koji koji pružaju stručnu pomoć i podršku tužiocima na predmetima finansijskih istraga i pranja novca.

Prema godišnjim programima rada nadležnih institucija (CEST RS i CEST FBiH) vrše se obuke tužilaca u cilju unaprijeđenja znanja koja su im potrebna za rad na predmetima privrednog, finansijskog i organizovanog kriminala, provođenju finansijskih istraga i primjeni zakonskog okvira o oduzimanju protivpravno stečene imovinske koristi.

Tužilaštva svake godine podižu optužnice protiv značajnog broj lica za organizovani, finansijski i privredni kriminal. U određenom broju ovih predmeta sudovi donose privremene mjere osiguranja zabrane isplata i raspolaganja novčanim sredstvima i drugom imovinom, osuđujuće presude i izriču oduzimanje protivpravno stečene imovinske koristi od osuđenih lica. Primjera radi, presudom Vrhovnog suda FBiH¹³, kojom su osuđena dva fizička lica za KD Organizovani kriminal u vezi sa KD Poreska utaja i Pranje novca, izrečena je pomenutim licima mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene navedenim KD u vrijednosti od skoro 14.000.000 KM (gotov novac,

¹³ Prvostepenu presudu u ovom predmetu donio je Kantonalni sud u Sarajevu.

nepokretnosti, vlasnički udjeli u fondovima itd.). Ova presuda je postala pravosnažna tokom 2020. godine.

U vezi sa tim u izvještajnom periodu 2017-2021. godina, došlo je do određenog porasta broja donesenih naredbi o otvaranju istrage uključujući i finansijske istrage, podignutih optužnica i donesenih pravosnažnih osuđujućih presuda u predmetima u kojim se, samostalno ili u vezi sa drugim KD, procesuiraju KD Pranje novca.

U budućnosti je potrebno da se stvore materijalni i tehnički uslovi za početak rada Posebnog odjela Federalnog tužilaštva FBiH za suzbijanje korupcije, organizovanog i međukantonalnog kriminala i da se unaprijedi rad novouspostavljenog Posebnog odjeljenja Republičkog tužilaštva za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala. Takođe, neophodno je u određenom broju kantonalnih i okružnih tužilaštava popuniti dio sistematizovanih tužilačkih pozicija koje do sada nisu popunjene zbog nedostatka sredstava i dužine i kompleksnosti postupka izbora i imenovanja tužilaca na upražnjene pozicije.

Integritet i nezavisnost tužilaca (uključujući i oduzimanje imovine)

Na osnovu kriterija za procjenu koliko organi za procesuiranje slučajeva pranja novca postupaju bez neprikladnog uticaja ako uživaju dovoljnu operativnu nezavisnost i samostalnost, iskazuju visoke profesionalne standarde i postupaju sa integritetom, navedenoj varijabli dodijeljena je vrijednost „Srednje visoka“ 0,6.

U tužilačkom sistemu u BiH uspostavljeni su odgovarajući zakonodavni, institucionalni i organizacioni mehanizmi za osiguranje integriteta institucija i pojedinaca i prevencije nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u tužilaštvima. Statistički podaci o broju tužilaca prema kojima su pokrenuti disciplinski postupci i kojima su izrečene disciplinske sankcije u periodu 2017-2021.godine upućuju da nadležne institucije doslijedno primjenjuju zakodnodavni okvir kojim se regulišu disciplinski prekršaji tužilaca. Takođe, zabilježeno je da su u izvještajnom periodu protiv manjeg broja tužilaca podignute optužnice, a osuđujućih presuda za počinjena KD nije bilo.

Potrebno je i dalje unaprijeđivati mehanizme za osiguranje integriteta kroz poboljšanja zakonodavnog i podzakonskog okvira u skladu sa preporukama iz stručnih analiza (peer review) eksperata Evropske Unije za unaprijeđenja postupka imenovanja, kriterija za ocjenjivanje rada i disciplinskog postupka. Potrebno je da VSTV nastavi provoditi nadzor nad provođenjem pojedinačnih planova integriteta u tužilaštvima.

Kapacitet i resursi za sudske procese (uključujući i oduzimanje imovine)

Analizirajući kriterije na osnovu kojih je moguće procijeniti koliko su sudije koje upravljaju predmetima krivičnih djela pranja novca i povezanih predikatnih krivičnih djela, te predmetima u vezi sa oduzimanjem imovine u stanju su da funkcionišu na efektivan način en dovoljnim finansijskim, tehničkim i drugim resursima za vršenje svojih dužnosti navedenoj varijabli je dodijeljena vrijednost „Srednje visoka“ 0,6.

U sudskom sistemu u BiH uspostavljeni su odgovarajući zakonodavni, institucionalni i organizacioni mehanizmi za osiguranje integriteta institucija i pojedinaca i prevencije nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u sudovima. Statistički podaci o broju sudija prema kojima su pokrenuti disciplinski postupci i kojima su izrečene disciplinske sankcije u periodu 2017-2021. godine upućuju da nadležne institucije dosljedno primjenjuju zakonodavni okvir kojim se regulišu disciplinski prekršaji sudija. Takođe, zabilježeno je da su u izvještajnom periodu protiv manjeg broja sudija podignute optužnice ili donijete osuđujuće presude za počinjena KD.

Potrebno je i dalje unaprijeđivati mehanizme za osiguranje integriteta kroz poboljšanja zakonodavnog okvira u skladu sa preporukama iz stručnih analiza (peer review) eksperata Evropske Unije za unaprijeđenja postupka imenovanja, kriterija za ocjenjivanje rada i disciplinskog postupka. Potrebno je da VSTV nastavi provoditi nadzor nad provođenjem pojedinačnih planova integriteta u sudovima.

Kvalitet mehanizama za kontrolu granica

Na osnovu kriterija za procjenu koliko mehanizmi za kontrolu granica u državi čine državu sigurnom od pokušaja krijumčarenja iz države i u državu dodijeljena je vrijednost „Srednja“ 0,5.

Ono što se u konačnici odražava na sveukupno stanje bezbjednosti u BiH i što otežava kontrolu na graničnim prelazima jeste loša infrastruktura na graničnim prelazima, kao i nedovoljna kadrovska popunjenost. Nedostatak policijskih službenika otežava efikasno izvršavanje poslova i zadataka iz nadležnosti Granične policije BiH, odnosno utiče na otežano izvršavanje poslova graničnih provjera (nepostojanje kontrolnih kabina, nadstrešnica, mjesta za obavljanje provjera na drugoj liniji, prostorije za zadržavanje i dr.). Također, nedostatak specijalističke opreme koja se koristi za otkrivanje nedozvoljenih ili skrivenih predmeta u prevoznim sredstvima u mnogome utiče na rezultate rada policijskih službenika. Nepostojanje kontinuiranih i adekvatnih obuka po pitanju navedene problematike u mnogome utiče na rad i rezultate policijskih službenika Granične policije BiH.

Preispitati potrebu za unapređenje propisa koji uređuju prekogranični prenos gotovine u skladu sa novom Regulativom EU 2018/1672, koja se u Evropskoj uniji primjenjuje od 3. juna 2021. godine.

Sveobuhvatnost carinskog sistema po pitanju novca i sličnih instrumenata

Analizirajući kriterije da li država ima sveobuhvatan i kvalitetno sačinjen zakonski i regulatorni okvir koji na efektivan način obavještava sve putnike koji ulaze i izlaze iz države o njihovoj obavezi da prijave ili prikažu predmete koji podliježu sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kao i o posljedicama bilo kakvog prekršaja, i koji omogućuje organima vlasti da na efektivan način ustanove i spriječe svaki neovlašćen fizički prekogranični prenos novca, instrumenata koji glase na donosioca i plemenitih metala i dragog kamenja dodijeljena je ocjena „Srednje visoka“ 0,6.

Propisima RS i FBiH uređeno je devizno poslovanje, uključujući prekogranični prenos gotovine, i to Zakonom o deviznom poslovanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 96/03, 123/06, 92/09, 20/14 i 20/18) i Uredbom o iznošenju i unošenju efektivnog stranog novca, konvertibilnih

maraka, čekova i hartija od vrijednosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 16/05, 15/07 i 46/17), Zakonom o deviznom poslovanju („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 47/10) i Odlukom o iznošenju strane gotovine i čekova („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 58/10 i 38/17), te Zakonom o deviznom poslovanju u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 23/16). Zakonom o deviznom poslovanju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 47/10) i Zakonom o deviznom poslovanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 96/03, 123/06, 92/09, 20/14 i 20/18), propisano je da su fizička lica dužna prilikom prelaska granice na graničnim prijelazima prijaviti carinskom organu svako unošenje, odnosno iznošenje gotovine i ekvivalenata iznad propisanog iznosa.

Podaci o svim propisima putnicima su dostupni u službenim glasnicima u BiH, bez obzira na nivo vlasti (Ministarstvo finansija RS je na službenoj web stranici objavilo propise RS koji uređuju devizno poslovanje i Obrazac za prijavu gotovine).

Zakonima o deviznom poslovanju FBiH i RS propisano je ovlaštenje kontrolnih organa prilikom kontrole na granici da mogu privremeno oduzeti neprijavljenu ili nepotpuno prijavljenu gotovinu uz izdavanje potvrde i pokretanje postupka, zbog osnovane sumnje da je izvršen prekršaj ili KD. Prekršajnim odredbama propisa o deviznom poslovanju su predviđene sankcije za nepotpuno prijavljivanje ili neprijavljivanje.

Efektivnost carinskih kontrolnih mehanizama po pitanju novca i sličnih instrumenata

Na osnovu kriterija kojima se procjenjuje da li država na efektivan način sprovodi carinske zakone i propise, te da li je zapravo u stanju da ustanovi i spriječi pokušaje neovlašćenog prenosa novca, instrumenata koji glase na donosioca i plemenitih metala i dragog kamenja dodijeljena je ocijena 0,5 „Srednja“.

Na graničnim prelazima u BiH postoje pisana obavještenja za sve putnike koji ulaze ili napuštaju BiH o njihovoj obavezi da carinskim organima prijave ili prikažu gotovinu ili ekvivalente gotovine iznad propisanog iznosa. Propisi koji uređuju oblast prenosa novca, instrumenata koji glase na donosioca i dragog kamenja preko državne granice BiH su: ZOSPN/FTA, Zakon o Upravi za indirektno oporezivanje, Zakon o carinskoj politici BiH, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji, Uputstvo o carinskom postupku u putničkom prometu, entitetski propisi i propisi BDBIH, uključujući zakone i podzakonske propise RS i FBiH koji uređuju devizno poslovanje, i dr.

Sankcije u slučaju nepropisane prijave ili prikazivanja propisane su Zakonom o deviznom poslovanju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 47/10), Zakonom o deviznom poslovanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 96/03, 123/06, 92/09, 20/14 i 20/18) i Zakonom o deviznom poslovanju Brčko distrikta BiH. Važećim zakonima o deviznom poslovanju i podzakonskim propisima donesenim na osnovu ovih zakona propisano je da su fizička lica dužna prilikom prelaska granice na graničnim prijelazima prijaviti carinskom organu svako unošenje, odnosno iznošenje gotovine i ekvivalenata za vlastite potrebe ili za drugo lice iznad propisanog iznosa na Obrascu za prijavu gotovine, dakle kako gotovine koja se unosi u BiH tako i gotovine i koja se iznosi iz BiH.

Kada UINO BiH prilikom obavljanja poslova devizno-valutne kontrole utvrdi i otkrije da je izvršen prenos gotovog novca i ekvivalenta iznad propisanog iznosa, UINO postupa na način da ukoliko je prenos izvršen na carinskim prelazima koji se nalaze na teritoriji RS dostavlja potrebna obavještenja PU RS, koja podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka kod nadležnog suda u skladu sa odredbama Zakona o deviznom poslovanju.

UINO BiH ima zaključen Memorandum o saradnji sa Graničnom policijom BiH, koji bi, prema njihovom mišljenju, trebalo doraditi u dijelu kontrole prenosa gotovine preko granice, kao i u dijelu primjene člana 71. stav 2. ZOSPN/FTA, uz uvažavanje propisa RS, FBiH i BDBiH koji uređuju devizno poslovanje.

Također, u cilju kvalitetnijeg obavljanja poslova i zadataka granični prelazi u BiH bi trebali biti adekvatnije opremljeni odgovarajućom opremom kako bi mogli u potpunosti odgovoriti zadacima kontrole prenosa gotovine preko granice BiH. Dakle, potrebno bi bilo nabaviti i dodatnu opremu u svrhu poboljšanja ovih kontrola.

Efektivnost domaće saradnje

Na osnovu kriterija za procjenu, ocjenom 0,7 „Visoka“ ocijenjena je efikasnost saradnje između relevantnih državnih, entitetskih institucija i institucija BDBiH koje su uključene u aktivnosti sprečavanja pranja novca.

I pored dobre međuagencijske saradnje neophodno je i dalje razvijati i jačati komunikaciju, koordinaciju i saradnju, posebno između agencija za provođenje zakona u BiH, u skladu sa najboljim praksama i standardima EU u pravcu učinkovitijeg suprotstavljanja svim oblicima kriminaliteta. Potrebno je intenzivnije raditi na provedbi i realizaciji potpisanih međuagencijskih memoranduma i sporazuma o saradnji, odnosno sprovesti zajedničke operativne akcije koje prvenstveno imaju za cilj razbijanje organizovanih kriminalnih grupa koje se bave finansijskim kriminalom i korupcijom, kao i drugim KD. Također, potrebno je da organi vlasti rade na iznalaženju najboljih rješenja, odnosno razmotre uvođenje efikasnih mehanizma u cilju izbjegavanja pojava paralelnih istraga.

Također, u vezi domaće međuinstitucionalne saradnje, smaramo da postoji potreba za daljim podizanjem svijesti kod svih tužilaštava i organa za sprovođenje zakona o mogućnostima koje pruža FOO (transakcije u AMLS-u, mogućnost međunarodne saradnje, hitno prikupljanje podataka od obveznika, privremena obustava transakcija, kontinuirano praćenje finansijskog poslovanja), sa jasnim razgraničenjem kada su upiti prema FOO-u svrsishodni i potrebni, odnosno koje je uslove potrebno ispuniti u skladu sa ZOSPN/FTA. Pored navedenog, smatramo da postoji prostor za unapređenje brzine komunikacije.

Efektivnost međunarodne saradnje

Aktivno i efektivno ostvarivanje i iniciranje međunarodne saradnje države u vezi sa pranjem novca, povezanim predikatnim krivičnim djelima, povezanim istragama i procesuiranjem finansijskih krivičnih djela i pitanjima oduzimanja imovine ocijenjeno je ocjenom 0,8 „Vrlo visoka“.

Imajući u vidu da je Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i primjeni reciprociteta obezbijeđen najširi mogući opseg uzajamne pravne pomoći može se reći da je ova oblast na zadovoljavajući način uređena. Ovo posebno iz razloga što prema podacima koji se vode u Ministarstvu pravde BiH nije evidentirana nijedna strana zamolnica koja je odbijena zbog nedostatka pravnog osnova, odnosno vidljivo je da je u periodu 2017-2021. godine, bilo 88 predmeta u kojima je tražena međunarodna pravna pomoć za KD „Pranje novca“. Evidentna je i dobra saradnja FOO-a koje se nalazi u sastavu SIPA-e sa stranim Finansijsko obavještajnim jedinicama – FOJ (ostvarena saradnja sa 75 država) gdje je, u navedenom periodu, bio ukupno 801 zahtjev koji se odnosio na KD „Pranje novca i finansiranje terorizma“. Kao određen nedostatak primjećen je u centralnom uredu Interpola BiH (Sektor za međunarodnu operativnu policijsku saradnju) koji se nalazi u okviru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, jer nisu raspolagali tačnim podacima o broju predmeta „Pranja novca“ za 2017, 2018 i 2019. godnu. Kao razlog navode da je Lista registraturne građe izmijenjena 2020. godine i da je tek tada dodata kvalifikaciona oznaka „Pranje novca“.

Nivo formalizacije ekonomije

Na osnovu kriterija za procjenu i prikupljenih informacija i podataka odgovarajuća procijenjena vrijednost za ovu varijablu (nivo formalizacije ekonomije) je 0,5 „Srednja“.

Neophodno je nastaviti istraživati aktivnosti i politike koje jačaju i usklađuju poslovno okruženje, uključujući regionalne inicijative kojima se promovira regionalna ekonomska integracija i alati za poslovno restrukturiranje, te digitalizacija da bi se pomoglo u rješavanju neformalne ekonomije i korupcije. Da bi se postiglo poboljšanje, odnosno održivost raznih intervencija u oblasti formalizovanja ekonomije, glavni fokus treba usmjeriti ka jačanju institucionalnih kapaciteta direktnih primaoca, tj. aktera koji će biti angažirani u borbi protiv neformalne ekonomije: socijalnih partnera, resornih ministarstava, javnih službi za zapošljavanje, agencija za stručno obrazovanje i obuku, inspekcija rada, zavoda i fondova socijalnog osiguranja. Pažnja se također treba posvetiti zavodima za statistiku koji mogu pomoći u praćenju trendova neformalnosti u okviru ukupnih ekonomskih i socijalnih pokazatelja. Međutim, za efikasnu borbu protiv sive ekonomije potrebno je zajedničko djelovanje svih kontrolnih organa čiji je zadatak borba protiv sive ekonomije (uprave za inspeksijske poslove i drugi organi na nivou BiH i entitetski kontrolni organi).

Nivo finansijskog integriteta

Analizom ponuđenih kriterija, fokusirajući se na kvalitet poslovne i profesionalne etike i poreske transparentnosti u državi, navedena varijabla ocijenjena je ocjenom 0,6 „Srednje visoka“.

UINO BiH, PU FBiH, PU RS i PU BDBiH primjenjuju važeće zakone i podzakonske propise u cilju pravednog, racionalnog i efikasnog utvrđivanja i naplate poreskih obaveza. Također, vodi se računa o transparentnosti sa poreznim obveznicima i poštivanju njihovih prava i obaveza. Poreske uprave ostvaraju saradnju sa agencijama za provođenje zakona u BiH, te u slučaju postojanja zahtjeva imaju i međunarodnu razmjenu podataka u poreznim stvarima. Većina ugovora o

izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje je BiH zaključila bazirani su na OECD Modelu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Osnovni problemi sa kojim se porezne administracije u BiH generalno suočavaju u svome radu jesu nedostatak ljudstva (posebno u poreznim ispostavama što rezultira neblagovremenim unosom poreznih prijava, neažurnošću baza podataka i dr.), stručna osposobljenost poreskih organa i siva ekonomija. Za prevazilaženje nedostataka potrebno je organizovati kontinuirane obuke kadrova, inicirati izmjene i dopune zakonskih propisa u djelovima koji su nejasni, neprecizni i dvosmisleni, unaprijediti saradnju sa eksternim agencijama na svim nivoima vlasti u BiH, sa naglaskom na saradnju sa tužilaštvima i sudovima, te raditi na jačanju svijesti poreskih obveznika o dobrovoljnom prijavljivanju poreznih obaveza i jačanju svijesti građana na potrebu prijavljivanja svih vidova nezakonitih i devijantnih ponašanja poreskih obveznika u cilju predupređenja i smanjenja sive ekonomije.

Efektivnost poreskog Sistema

Uzevši u obzir kriterije za procjenu, efektivnost i efikasnost poreskog sistema u državi ocijenjena je ocjenom 0,6 „Srednje visoka”.

Indirektne poreze prikuplja UINO BiH, dok se direktni porezi prikupljaju na nivou RS, FBiH i BDBiH i u nadležnosti su PU RS, PU FBiH i PU BD.

Sistem oporezivanja u BiH koncipiran je i konstituisan u skladu sa ustavnim uređenjem. Radi se o kompleksnom sistemu sa složenom fiskalnom strukturom i podijeljenim nadležnostima. Poreske uprave u BiH u ostvarivanju svojih funkcija primjenjuje niz entiteskih zakona i podzakonskih akata, odnosno zakona i podzakonskih akata BDBiH. Osnovni problem sa kojim se susreću poreske uprave u BiH jeste nedostatak dovoljnog broja poreskih službenika. Pored toga, a obzirom da se radi o veoma zahtjevnim i složenim poslovima u kojima učestvuje veliki broj zaposlenih, kao i širokim nadležnostima, neophodno je povećati broj edukacija i obezbjediti stručno osoblje za izvođenje obuka. Također, finansijski, tehnički i drugi resursi za vršenje osnovnih funkcija poreskih službenika su nedovoljni u odnosu na obim poslova i zadataka koje obavljaju poreske uprave u BiH, te je za dalji razvoj i unapređenje potrebno obezbjediti veće finansijski i tehničke resurse. Posebno je loša situacija u PU BD, gdje su poreski službenici prošli veoma mali broj obuka (u periodu 2017.-2021. godine bilo je 5 obuka), te ne posjeduju dovoljno finansijskih, tehničkih i drugih resursa za vršenje njihovih funkcija.

Dostupnost nezavisne revizije

Analizirajući kriterije za procjenu, kvaliteta revizije u BiH ocijenjen je ocjenom 0,7 „Visoka”.

Kada se govori o kriterijima kvalitete navedene varijable treba reći da je u BiH u proteklom periodu usvojen niz zakonskih propisa koji su usklađivani sa međunarodnim standardima i propisima, a koji su obezbijedili bolju efikasnost, efektivnost i kvalitet rada ureda/službi za reviziju. Eksterna revizija, revizija javnog sektora i interna revizija uređeni su propisima RS, FBiH i BDBiH. Revizija institucija BiH uređena je drugim zakonima.

Najčešći problemi sa kojima se suočava Ured za reviziju institucija BiH kod pisanja izvještaja jeste detektiranje problema odgovornosti u situacijama kada je više institucija uključeno u rješavanje određenog pitanja. Inače, obaveza Ureda za reviziju institucija BiH je da, shodno relevantnim standardima, u izvještaj prezentira stvarno stanje u institucijama, što se u praksi i provodi.

Ureda za reviziju institucija FBiH revizije obavlja u skladu sa međunarodnim standardima i metodologijim, što je potvrdila i SIGMA u posljednjoj „profesionalnoj ocjeni rada“. Oni odražavaju stvarno stanje jer se zasnivaju na revizorskim dokazima, a za svaki izvještaj provodi se tzv. „Kontradiktorna procedura“, u kojoj subjekti revizije imaju mogućnost da dostave svoje komentare na nacrt izvještaja prije nego oni postanu konačni. Problemi sa kojima su se susretali revizori u proteklom periodu najčešće su se odnosili na nemogućnost dobivanja dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza od pojedinih subjekata, zbog čega su revizije obustavljene.

Glavna služba za reviziju javnog sektora RS reviziju provodi u skladu sa zakonom i INTOSAI standardima i standardima IFCA, a izvještaji revizije, kako navode, u potpunosti odražavaju nalaze i zaključke revizora o finansijskom stanju imovine, obaveza i kapitala, kao i usklađenosti kod subjekata javnog sektora RS, koji su utemeljeni na dovoljnim i adekvatnim revizijskim dokazima, a u zavisnosti od vrste angažmana koji se provodi. Osim složenosti i zahtjevnosti same revizorske struke, revizori Glavne službe za reviziju javnog sektora RS ne susreću se sa drugim problemima tokom pisanja revizorskih izvještaja.

Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju

Analizirajući kriterije kojima je određen kvalitet odnosno dostupnost pouzdane identifikacione infrastrukture u BiH, uzevši u obzir i određene „manjkavost“ kao što su zabilježeni slučajevi korištenja lažnih identiteta u BiH, navedenoj varijabli je dodijeljena vrijednost „Visoka“ (0,7).

U cilju otklanjanja utvrđenih nedostataka neophodno je i dalje raditi na uspostavljanju što efikasnijeg sistema za prevenciju korupcije u svim strukturama javnih institucija u BiH, kako bi se minimizirao rizik od korupcije i pokretali odgovarajući postupci protiv počinitelja koruptivnih KD. Imajuću u vidu važnost informacija i informacionih resursa kao sredstava u svojim poslovnim procesima Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka nastoji uspostaviti funkcionalan sistem i adekvatne mjere zaštite svih resursa od svih vrsta prijetnji, bilo unutrašnjih ili vanjskih, namjernih ili slučajnih, u cilju poštovanja zakona, osiguravanja kontinuiteta poslovanja i smanjenja mogućih posljedica na prihvatljiv nivo u skladu sa analizom rizika.

Dostupnost nezavisnih izvora informacija

Raspoloživosti nezavisnih i pouzdanih izvora informacija u cilju utvrđivanja transakcionih obrazaca kod klijenata ocijenjena je „Visoka“ ocjenom 0,7.

Nedostatak pojedinih dostupnih registara koji je uočen jeste nepotpunost svih podataka o registrovanim subjektima. Ovo se posebno odnosi na podatke o posljednjim promjenama o registraciji subjekta (istoriju eventualnih promjena registrovanog subjekta). Podatke o tim promjenama je moguće pribaviti samo pisanim zahtjevom.

Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu

Analizirajući kriterije na osnovu kojih se utvrđuje efikasnost mehanizama koje BiH koristi u cilju prikupljanja informacija i podataka o stvarnom vlasništvu pravnih lica osnovanih ili registrovanih u državi odnosno kojima se upravlja u državi ili iz države, navedenoj varijabli je dodijeljena vrijednost „Srednja” (0,5).

Registracija pravnih lica regulisana je: Okvirnim zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 42/04), Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, br. 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 - odluka Ustavnog suda i 85/21), Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 67/13, 15/16 i 84/19) i Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikt Bosne i Hercegovine”, br. 15/05 i 11/20).

U BiH postoje javno dostupni registri poslovnih subjekata, i to: Registar poslovnih subjekata FBiH, Registar poslovnih subjekata RS (<http://bizreg.esrpska.com>) i Registar poslovnih subjekata BDBiH. Na web stranici pravosudje.ba (<https://bizreg.pravosudje.ba>) mogu se pretraživati navedeni sudski elektronski registri poslovnih subjekata u BiH. Elektronski sudski registri sadrže podatke o poslovnim subjektima, odnosno pravnim licima čiji je upis obavezan u skladu sa zakonima o registraciji poslovnih subjekata (privredno društvo, odnosno preduzeće osnovano s ciljem obavljanja privredne djelatnosti, zadruga ili zadružni savez i drugo pravno lice koje obavlja privrednu djelatnost, koje se osniva u skladu s posebnim zakonima entiteta i Brčko distrikta, s ciljem ostvarivanja profita), a od momenta od kada su se elektronski registri počeli koristiti u registracijskim sudovima.

Također, u ZOSPN/FTA, koji je stupio na snagu 2014. godine, a izmjene i dopune istog u junu 2016. godine, uvodi se jasna definicija stvarnog vlasnika. Ova definicija je primjenjiva za potrebe ZOSPN/FTA i obveznici ZOSPN/FTA su dužni da identifikuju stvarnog vlasnika pravnog lica kao dio svojih uslova dužne pažnje klijenta. Ova definicija nije primjenjiva u opštem okviru za registraciju pravnih subjekata. Od registara se ne traži da identifikuju stvarne vlasnike pravnih lica i da obezbijede da su njihovi detalji sadržani u registrima.

U oba entiteta, ako je osnivač dioničkog društva strana pravna osoba ili ako je strana pravna osoba stekla dionice izdavatelja (pravna osoba), povodom preplate (registracija dionica) u centralnom registru vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti, na račun vlasnika, ta strana pravna osoba dužna je pružiti dokaze o svojim osnivačima, odnosno kapitalnim osnivačima. U slučaju društava s ograničenom odgovornošću, povodom upisa u sudski registar osnivača ili promjene osnivača, to jest, vlasnika udjela, ako je osnivač/vlasnik udjela pravna osoba, domaća ili strana, dokument o registraciji s nadležnim tijelom u zemlji u kojoj je registrovana pravna osoba mora biti u prilogu. Ovaj dokument sadrži i podatke o stvarnim vlasnicima udjela i, u slučaju strane pravne osobe, moraju biti priloženi vezani ovjereni prevodi dokumenta o prijavi.

U BiH postoje i drugi javni registri koji su javno dostupni i koji sadrže informacije o vlasnicima svih oblika pravnih lica:

- Ministarstvo pravde BiH je od početkom 2017. godine uspostavilo javno dostupnu bazu „Zbirni e-registar udruga i zaklada u Bosni i Hercegovini“. Predviđena je razmjena podataka nadležnih tijela za registrovanje udruženja i fondacija na svim nivoima u BiH.

Ovim je olakšan pregled i pretraga podataka, vezanih za registrovanje udruženja, fondacija i drugih neprofitnih organizacija u BiH (www.zbirniregistri.gov.ba);

- Centralni registar hartija od vrijednosti a.d. Banja Luka u RS, gdje se može utvrditi najveći (prvih) deset registrovanih akcionara registrovanih društava na teritoriji RS (www.crhovrs.org);
- Registar vrijednosnih papira u FBiH posjeduje bazu najvećih dioničarskih društava registrovanih na teritoriji FBiH (www.rvp.ba);
- Komisija za hartije od vrijednosti BDBiH. Za pravna lica (akcionarska društva/dionička društva) registrovana na teritoriji BDBiH, provjere prvih (deset najvećih) akcionara/dioničara se mogu izvršiti putem naveden baze, ali povezanim linkovima sarajevske ili banjalučke berze u zavisnosti na kojoj berzi se trguje datim akcijama/dionicama (www.secdbbih.org).

U pogledu dioničarskih društava, kojima se javno trguje na organizovanom tržištu vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti, informacije o njihovom vlasništvu vode, registri vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti. Postoje dva registra vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti u BiH, koji su osnovani pod supervizijom Komisije FBiH i Komisije RS. Dionička društva osnovana u BDBiH su registrovana u Registru vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine ili Republike Srpske, zavisno od toga da li njihovim dionicama treba trgovati na berzama u Sarajevu ili Banjaluci.

U skladu sa zakonima o tržištima vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti FBiH i RS, registri vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti će učiniti javno dostupnim spisak dioničara izdavača kojima se trguje na berzama. Oba registra vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti stoga vode online bazu podataka, koja sadrži imena deset dioničara sa najvećim udjelima u svakom dioničarskom društvu. Treba napomenuti da ukoliko se vrijednosnim papirima/hartijama od vrijednosti o kojima je riječ raspolaže na starateljskom račun, to treba biti navedeno u ovom javnom registru, bez navođenja imena stvarnog vlasnika vrijednosnog papira/hartije od vrijednosti. Kako bi se pristupilo potpunim informacijama koje su obuhvaćene u registrima, mora biti dokazan pravni interes.

Agencije za provođenje zakona i tužioci u BiH dobijaju informacije o vlasničkoj strukturi pravnog lica od Sudskog registra, koji raspolaže samo informacijama o pravnom, a ne stvarnom vlasništvu pravnih lica (osim kada je dioničar fizičko lice, u kojem slučaju obično i pravno i stvarno vlasništvo je stečeno u tom fizičkom licu).

Nedostatak koji je je evidentiran u BiH u pogledu utvrđivanja stvarnog vlasništva pravnih lica jeste nepotpunost informacija za utvrđivanje stvarnog vlasništva kod pravnih lica koja imaju složeniju vlasničku i kontrolnu strukturu imajući u vidu da je vlasničku strukturu lako utvrditi kada su fizička lica osnivači domaćih pravnih lica. Međutim, problem postoji kada su osnivači domaćih pravnih lica strana pravna lica, trust i sl. čiji podaci obveznicima ZOSPN/FTA nisu javno dostupni, te je jedini način prikupljanja tih podataka dokumentacija dostavljena od strane klijenta.

PROCJENA RANJIVOSTI BANKARSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA

Podgrupa je ranjivost bankarskog sektora u odnosu na rizike koji su povezani sa pranjem novca ocjenila kao „*srednje niski nivo*“ - ocjena 0,36.

Finansijski sistem u BiH je i u periodu nakon izvršene Procjene rizika od pranja novca ostao bankocentričan. Bankarski sektor u BiH na dan 31.12.2021. godine čini oko 88,35% finansijskog tržišta u BiH. U odnosu na prethodnu Procjenu rizika od pranja novca, prisutan je trend rasta učešća bankarskog sektora u finansijskom sistemu u BiH.

Banke u BiH predstavljaju glavni izvor finansiranja i trenutno 23 banke imaju dozvolu za rad, od čega 15 u FBiH i 8 u RS. Bankarsko tržište je slobodno i banke osnivaju organizacione jedinice i u BDBiH i u entitetu u kojem nisu osnovane kao matične banke. Banke su nakon provedene reforme bankarskog sektora generalno dobro kapitalizirane, tržišno orjentisane i oslonjene na međunarodne standarde poslovanja i supervizije. Stabilnost bankarskog sektora je zadržana, iako su banke i u periodu pandemije COVID-19 poslovale u neizvjesnim okolnostima.

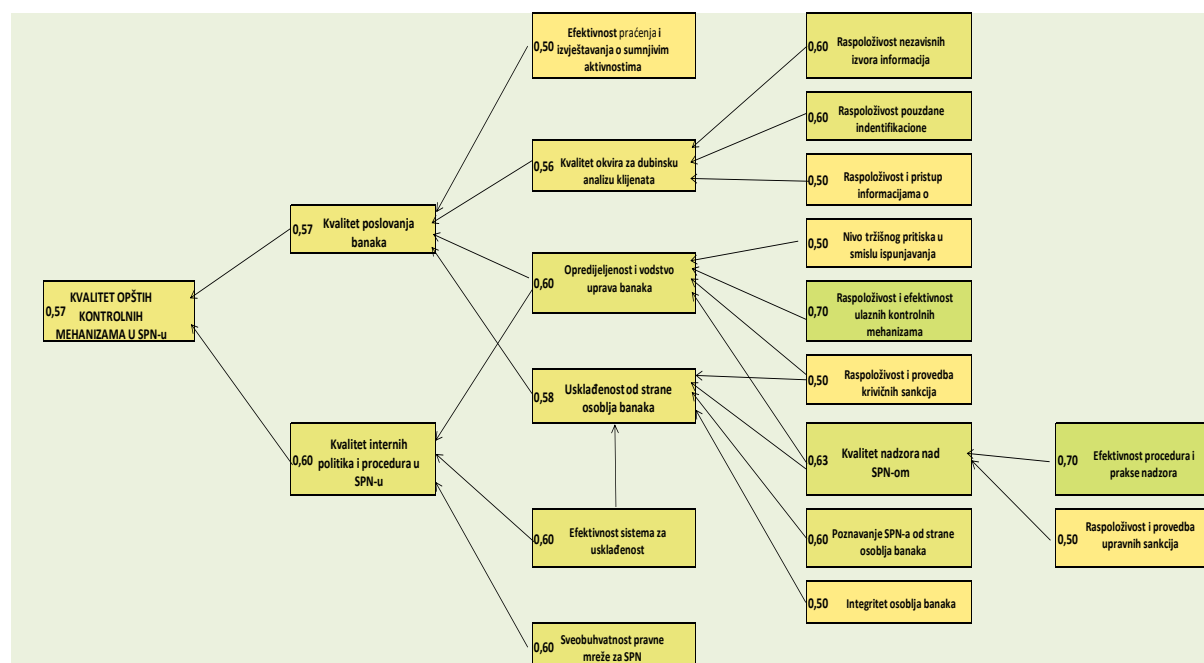
Procjena ugroženosti bankarskog sektora izvršena je u dva koraka. Procjena je izvršena prvo u smislu kontrolnog okruženja (opšte ulazne varijable), koje je bankarski sektor uspostavio da upravlja rizicima u području sprečavanja pranja novca, a zatim, u smislu ranjivosti pojedinačnih proizvoda ili usluga u smislu njihove zloupotrebe za pranje novca.

Nadzor, superviziju i licenciranje vrše entitetske agencije za bankarstvo, i to: FBA koja je nadležna za banke registrovane u FBiH i ABRS, nadležna za banke osnovane u RS. Saradnja između agencija je kontinuirana, a ista je definisana i Sporazumom o saradnji u oblasti nadzora nad poslovanjem banaka. Centralna banka BiH takođe pomaže radnje koje se odnose na SPN/FTA. U BDBiH nema registrovanih banaka, već samo filijale banaka iz FBiH i RS čije poslovanje nadziru entitetske agencije, zavisno od toga gdje je matična banka registrovana. Agencije za bankarstvo imaju osnovane jedinice za nadzor SPN/FT i izdale su odgovarajuće priručnike zavisno od sektora koje nadziru, te primjenjuju princip zasnovan na riziku i kombinuju nadzor na terenu i van terena kao i ciljane nadzore koje se obavljaju na zahtjev drugih ovlaštenih organa i institucija. Centralna banka BiH zadužena je za održavanje monetarne politike i stabilnosti valute i njena uloga nakon izvršene Procjene rizika nije se mjenjala. Centralna banka BiH je zadužena za koordinaciju rada entitetskih agencija za bankarstvo i sa njima ima zaključen Memorandum o razumijevanju. Centralna banka BiH takođe pomaže radnje koje se odnose na SPN/FTA i održava Centralni registar računa svih poslovnih subjekata. Takođe, u FBiH i RS funkcionišu Finansijsko-informatička agencija (FIA) i Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF), koje vode registre računa poslovnih subjekata otvorenih u ovlašćenim organizacijama na nivou entiteta, a APIF vodi i Registar računa fizičkih lica otvorenih u ovlašćenim organizacijama u RS. Evropska komisija je 01.10.2021. godine objavila provedbenu odluku kojom se potvrđuje ekvivalencija supervizorskog i regulatornog okvira u BiH u odnosu na Uredbu Evropskog parlamenta i Vijeća o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe i Direktive Evropskog parlamenta i Vijeća o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD).

Procjena opštih ulaznih varijabli

Prema primijenjenoj metodologiji, okruženje za kontrolu kvaliteta karakteriše 13 ključnih elemenata Svi suštinski elementi, uključujući i njihove ocjene, evidentni na sljedećoj slici.

BANKARSKI SEKTOR	PROCIJENJENA VRIJEDNOST	
A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE		
Sveobuhvatnost pravne mreže za SPN	(0.6) Medium High	0,6
Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	(0.5) Medium	0,5
Nivo tržišnog pritiska u smislu ispunjavanja standarda u SPN-u	(0.5) Medium	0,5
Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	(0.7) High	0,7
Efektivnost procedura i prakse nadzora	(0.7) High	0,7
Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	(0.5) Medium	0,5
Integritet osoblja banaka	(0.5) Medium	0,5
Poznavanje SPN-a od strane osoblja banaka	(0.6) Medium High	0,6
Efektivnost sistema za usklađenost	(0.6) Medium High	0,6
Efektivnost praćenja i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	(0.5) Medium	0,5
Raspoloživost i pristup informacijama o beneficijarnom vlasništvu	(0.5) Medium	0,5
Raspoloživost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.6) Medium High	0,6
Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	(0.6) Medium High	0,6

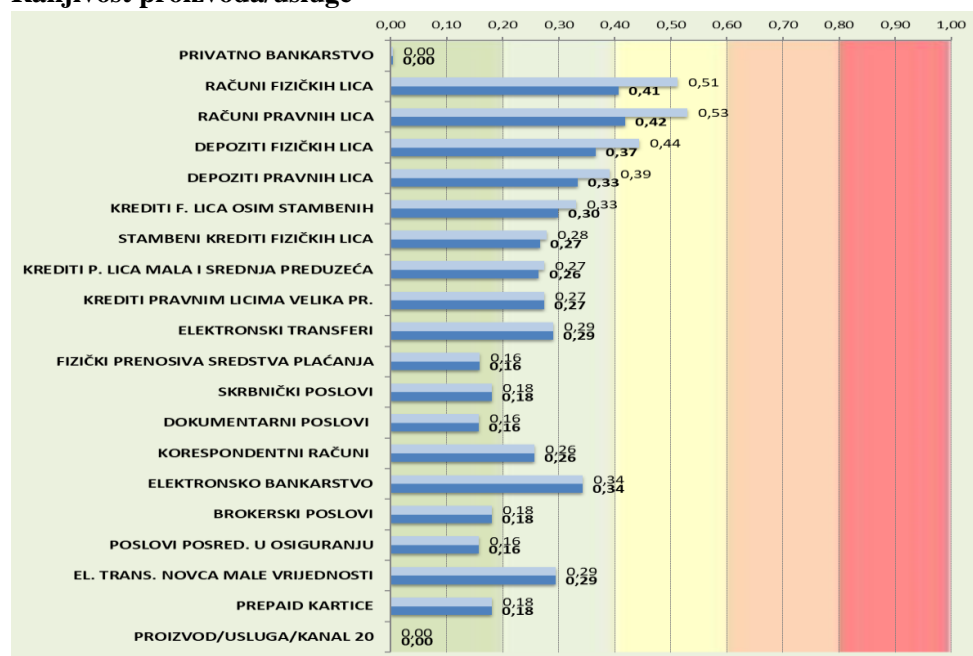

Procjena ranjivosti pojedinačnih bankarskih proizvoda/usluga pranja novca

Što se tiče odabranih proizvoda ili usluga i u skladu sa primjenom metodologije, procijenjena je inherentna ranjivost pojedinačnog proizvoda ili usluge, uzimajući u obzir različite parametre za poslovanje s proizvodom (npr. obim poslovanja, profil rizika klijenta, učešća gotovinskih transakcija itd.). Uzimajući u obzir opšte kontrolno okruženje koje se odnosi na sprečavanje pranja novca i specifične kontrole utvrđene na pojedinačnom nivou proizvoda, procijenjena je konačna ranjivost pojedinačnog proizvoda ili usluge, što se vidi iz donje slike.

Početna i krajnja ranjivost pojedinih proizvoda ili usluga u smislu pranja novca prikazana je na sljedećoj slici

Ranjivost proizvoda/usluge

Zaključak:

Segmenti u kojima je moguće unapređenje sistema sprječavanja pranja novca u bankarskom sektoru u BiH odnose se na dalje jačanje kontrolnih funkcija i unaprijeđenja obuke kadrova u cilju podizanja svijesti rukovodstva i zaposlenika, kao i poboljšanja kvaliteta izvještaja o sumnjivim transakcijama i klijentima, te poboljšanja kvaliteta rada vanjske revizije. Unaprijeđenje se može postići daljnim usklađivanjem regulatornog okvira sa međunarodnim standardima SPN/FTA, davanjem dodatnih smjernica i prilagođavanjem obuka stvarnim potrebama. Također, u cilju osiguranja nesmetanog obavljanja korespondentnih odnosa odredbe o primjeni restriktivnih mjera bi trebalo dodatno razraditi i donijeti odgovarajuće propise o načinu provođenja restriktivnih mjera. Navedena unaprijeđenja doprinijela bi uspostavi boljeg sistema internih kontrola i poboljšanja kvaliteta upravljanja rizikom od PN/FTA.

Osim toga, identificirane su slabosti koje se odnose na nepostojanje registara stvarnih vlasnika i registra domaćih politički eksponiranih lica, a čije je unaprijeđenje planirano u narednom periodu. Od velike je važnosti i unaprijeđenje saradnje između nadležnih organa u BiH. Blagovremenom razmjenom informacija o novim trendovima PN/FTA, unaprijedila bi se saradnja na području

supervizije, kao i sama efikasnost i efektivnost supervizorskih mjera. Također, razmjenom informacija o istragama i presudama postigao bi se pozitivan utjecaj na preventivno postupanje banaka i na unaprijeđenje nadzornih mjera temeljenih na riziku.

Ključno je dalje podizanje opće razine svijesti o važnosti preventivne funkcije koju subjekti bankarskog sektora, kao jedan od najznačajnijih dijelova preventivnog sistema za sprječavanje pranja novca u BiH, obavljaju, a kako bi spriječilo korištenje finansijskog sistema u BiH za PN/FTA, te smanjili utjecaj koji ovaj rizik može imati na sigurnost i stabilnost bankarskog sektora.

PROCJENA RANJIVOSTI SEKTORA TRŽIŠTA HARTIJA OD VRIJEDNOSTI/ VRIJEDNOSNIH PAPIRA OD PRANJA NOVCA

Ocjena ranjivosti sektora tržišta hartija od vrijednosti/vrijednosnih papira u BiH je **0,30**, dobijena na osnovu unijetih parametara, što znači da je ranjivost sektora od pranja novca u ovom sektoru prisutna, ali u manjem obimu.

U skladu sa zakonom i podzakonskom regulativom Komisija RS/Komisija FBIH provodi nadzor nad radom obveznika i preduzima mjere predviđene ZOSPN/FTA, a posebno u smislu kontrole procjene rizika od strane obveznika, određivanja i utvrđivanja identiteta klijenta, provjere identiteta klijenta, praćenja klijenta odnosno njegovih poslovnih aktivnosti, uspostavljanja zabrane ostvarivanja poslovnog odnosa sa klijentom, sprovođenje internih kontrola, prikupljanje i dostavljanje podataka nadležnim organima, čuvanje podataka, obavještanje nadležnog organa odnosno FOO i druge aktivnosti u skladu sa zakonom.

Prilikom izrade procjene ranjivosti sektora polazilo se od veličine tržišta, strukture kao i organizacije države BiH (entiteta i BDBIH). Korišteni su podaci kojima raspolažu regulatori i pribavljene informacije od obveznika i to: vrsta i broj obveznika (pravnih lica za poslovanje sa hov/vp), vrste poslova koje obavljaju za svoje klijente, obim prometa izvršenog na Banjalučkoj berzi hartija od vrijednosti a.d. BL (BLSE) i SASE (Sarajevskoj burzi d.d. Sarajevo) i drugi statistički podaci u periodu 2017-2021. godine, kategorija rizika proizvoda procijenjeni od strane obveznika u BiH, podaci iz finansijskih izvještaja obveznika, kontinuiranog praćenja rada, redovnih nadzora koje obavljaju komisije, podataka prikupljenih u upitnicima i tabelama, kreiranih za potrebe izrade dopuna procjene rizika od PN/FTA, koje su komisije prosljedile svim obveznicima i podaci dobijeni tokom konsultacija sa rukovodećim osobljem i licima zaposlenim u profesionalnim/berzanskim posrednicima i kastodi/skrbničkim bankama.

	PROCIJENJENA VRIJEDNOST	
A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE / KONTROLNI MEHANIZMI ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA (ZA ODREĐENU VRSTU INSTITUCIJA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE)		
Sveobuhvatnost pravnog okvira za sprečavanje pranja novca	(0.7) High	0,7
Efektivnost nadzornih procedura i praksi	(0.8) Very High	0,8
Dostupnost i sprovođenje administrativnih sankcija	(0.8) Very High	0,8
Dostupnost i sprovođenje krivičnih sankcija	(0.8) Very High	0,8
Dostupnost i efektivnost ulaznih kontrola	(0.8) Very High	0,8
Integritet osoblja u firmama za vrijednosne papire	(0.7) High	0,7
Nivo znanja osoblja u firmama za vrijednosne papire o sprečavanju pranja novca	(0.7) High	0,7
Efektivnost funkcije usklađenosti (Organizacija)	(0.8) Very High	0,8
Efektivnost nadzora i izvještavanja o sumnjivoj aktivnosti	(0.8) Very High	0,8
Nivo tržišnog pritiska u vezi sa ispunjenjem standarda za sprečavanje pranja novca	(0.8) Very High	0,8
Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.6) Medium High	0,6
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.8) Very High	0,8
Dostupnost nezavisnih izvora informacija	(0.6) Medium High	0,6

B. FAKTORI INHERENTNE PODLOŽNOSTI (ZA ODREĐENU VRSTU INSTITUCIJA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE)	UKUPNA PROCJENA ZA ODREĐENU VRSTU INSTITUCIJA ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE
Ukupna vrijednost/veličina	Medium Low
Kompleksnost i raznolikost portfelja	Low
Osnovni profil klijenata	Low Risk
Postojanje opcije ulaganja/depozita	Available
Likvidnost portfelja	Low
Učestalost međunarodnih transakcija	Low
Ostali faktori podložnosti - Anonimno/zbirno korištenje proizvoda u određenoj vrsti institucija za vrijednosne papire	Available
Ostali faktori podložnosti - Postojanje tipologija pranja novca koje se odnose na zloupotrebu određene vrste institucija za vrijednosne papire	Does Not Exist
Ostali faktori podložnosti - Korištenje određene vrste institucija za vrijednosne papire s ciljem tržišne manipulacije, insajderskog trgovanja i prevare sa vrijednosnim papirima	Does Not Exist
Ostali faktori podložnosti - Otežano otkrivanje evidencije o transakcijama određene vrste institucija za vrijednosne papire	Easy to trace
Ostali faktori podložnosti - Indirektno korištenje proizvoda u određenoj vrsti institucija za vrijednosne papire	Not Available
Ostali faktori podložnosti - Stepennovčanog prometa povezanog sa određenom vrstom institucija za vrijednosne papire	Low

Ovakva ocjena je rezultat činjenica da je:

- Tržište kapitala je nedovoljno razvijeno, plitko, sa slabom likvidnošću hartija od vrijednosti /vrijednosnih papira (HOV/VP) kojima se trguje, kao i da se poštuju svi međunarodni standardi i konvencije prilikom donošenja propisa. Primjena istih od strane regulatora i obveznika je obavezna i dosljednija.
- BiH ima sveobuhvatne zakone i podzakonsku regulativu po pitanju preventivnih mjera koje se tiču sprečavanja pranja novca (SPN) i nadzora nad SPN u sektoru tržišta VP/HOV sa ciljem smanjenja rizika od pranja novca.
- Postoji sveobuhvatan pravni i regulatorni okvir, ovlaštenja i resursi nadzornih organa, sveobuhvatan i efikasan režim nadzora nad radom obveznika ZOSPN/FTA, u oblasti SPN, koji posjeduje odgovarajuće resurse i visok nivo saglasnosti sa zahtjevima nadzornih organa u pogledu upravljanja rizikom od PN.
- Regulatori tržišta hov/vp (Komisije RS/FBiH), u skladu sa zakonima i propisima, su jasno utvrđena nadzorna tijela i imaju ovlaštenja i mandat za vođenje nadzora nad usklađenošću u domenu SPN. One provode svoje nadzorne aktivnosti u okviru koji uključuje politike i procedure, te dobro razumiju i cijene rizike od PN u okviru sektora tržišta hov/vp.
- Komisije imaju dovoljno obučenog osoblja i neophodne resurse te obezbjeđuju svom osoblju neophodne vještine i ažurirana znanja za preglede usklađenosti u domenu SPN.
- Komisije sprovode sveobuhvatan program nadzora zasnovan na rizicima koji sadrži direktne i indirektno komponente kako za redovno predviđene cikluse tako i za periodične kontrole (na osnovu rizika i prema potrebi). Utvrđena je potreba provođenja kontinuiranog stručnog usavršavanja zaposlenih u sektoru hov/vp po pitanju rizika od PN/FTA.
- Komisije kreiraju izvještaje i evidentiraju rezultate pregleda na sistematski način te iste dostavljaju nadležnom tijelu. U stanju su da efektivno koriste tu evidenciju u svrhu politika. Mogu demonstrirati da se nadzorne ovlasti izvršavaju na efektivan i nepristrasan način.
- Komisije imaju raspoložive i efikasne ulazne kontrolne mehanizme (uključujući tu licenciranje, registraciju i druge oblike odobrenja za poslovanje obveznika), odnosno imaju sveobuhvatan pravni i regulatorni okvir kojim su regulatorima obezbjeđena odgovarajuća ovlaštenja, te dovoljno kadrovskih i drugih resursa pomoću kojih obavljaju svoje nadležnosti, a koji se primjenjuju i kod ocjene usklađenosti sa zakonima i propisima o SPN u ovom sektoru.
- Obzirom na vrstu finansijskih instrumenata na tržištu hov/vp u BiH nadzor nad trgovanjem tim proizvodima je jednostavan za praćenje i otkrivanje eventualnih pokušaja zloupotrebe.
- U sektoru tržišta hov/vp u BiH nije predviđena mogućnost korištenja namjenskog računa za trgovanje hov/vp umjesto depozitnog računa radi vršenja elektronskog transfera sredstava na međunarodnom nivou.
- Dozvoljeno je anonimno/zbirno korištenje proizvoda, s tim da je kod transakcija poravnanja za zbirni kastodi račun, skrbničke/kastodi banke raspoložive informacijama o krajnjem vlasniku koji kupuje hov/vp.
- Transakcije međunarodnog platnog prometa se izvršavaju isključivo preko banaka, u skladu sa zakonskim propisima. Banke preko kojih se izvršavaju transakcije su, sa

neznatnim izuzećem, dio grupacije banaka koje potječu iz zemalja u kojima je razrađen sistem praćenja porijekla sredstava.

- Činjenica da se u BiH trguje samo sa akcijama/dionicama, obveznicama i trezorskim zapisima odnosno raznolikost portfelja i jednostavnost instrumenata koje obveznici mogu da ponude je oskudna, čime je nadziranje trgovanja tim proizvodima jednostavnije za praćenje i otkrivanje eventulanih pokušaja zloupotrebe. Vrsta i broj klijenata koje koriste usluge obveznika na tržištu hov/vp kao i obim njihovog poslovanja hov/vp redstavlja **nizak rizik (Low)** od zloupotrebe s ciljem pranja novca unutar ovog sektora.
- Obveznici ZOSPN/FTA u BiH imaju interne programe usklađenosti koji su u skladu sa nivoom rizika, uzimajući u obzir faktore kao što su vrsta institucije, obim i priroda ponuđenih proizvoda, osnovni profil klijenata, uobičajeni načini vršenja transakcija i prekogranični karakter transakcija.
- Poslovi profesionalnih/berzanskih posrednika (naročito odjeljenja u okviru banaka) predstavljaju tek mali dio poslova i usluga koje nude/vrše banke. Obzirom na navedeno procjenjeno je da nivo ranjivost profesionalnih/berzanskih posrednika nije značajna te se dodjeljuje **niska vrijednost (Low)**. Slična je konstatacija i sa učešćem skrbničkih/kastodi banaka (u odnosu na ostale usluge banaka). Međutim, kako se poslovanje skrbničkih/kastodi banaka procjenjuje važnijim – većim po značaju u odnosu na poslovanje profesionalnih/berzanskih posrednika, to se i ranjivost - vrijednost/veličina kastodi banaka procijenjena kao **srednje niska (Medium low)**.
- Na tržištu hov/vp u BiH je ograničena mogućnost skrivanja identiteta klijenata. Vrlo visok je nivo pouzdanosti u državnu infrastrukturu na osnovu koje obveznici vrše identifikaciju klijenata. Sve forme pravnih lica ne omogućavaju registraciju privrednog subjekta bez identifikacije vlasnika/osnivača, kao i organa upravljanja. Strano pravno lice je obavezno podnijeti dokumente iz kojih se može identifikovati ko je njegov krajnji odnosno stvarni vlasnik – fizičko lice, a dokumentacija mora biti ovjerena od strane nadležnog organa i apostile pečatom te prevedena.
- Dostupnost nezavisnih i pouzdanih izvora informacija za utvrđivanje uobičajenog načina vršenja transakcija klijenata u BIH ocijenjena je srednje visokom ocjenom. Podatke iz različitih izvora je moguće pribaviti na osnovu pisanog zahtjeva za dostavljanjem podataka.
- Nivo raspoloživosti i primjene efektivnih, proporcionalnih i odvrćajućih administrativnih sankcija (ocjenjene kao dovoljne da pozitivno utiču na ponašanje uprave i osoblja) koje se primjenjuju na fizička i pravna lica obveznika u slučajevima neusklađenosti sa zakonima i propisima o SPN u sektoru tržišta hov/vp u BIH ocijenjen je kao **visok**. Postoji i vodi se ažurna evidencija preduzetih administrativnih mjera.
- Utvrđen je **vrlo visok nivo** raspoloživosti i provedbe efektivnih, srazmjernih i odgrajućih krivičnih sankcija koje se primjenjuju u slučajevima nepridržavanja zakona i propisa o SPN u sektoru hov/vp u BiH. Komisije ne raspolažu sa navedenim podacima, iste podatke posjeduju organi koji su nadležni za vođenje krivičnih postupaka i izricanje sankcija (nadležna tužilaštva i sudovi).

Zaključak

Podgrupa 4 je analizirala ranjivost sektora hov/vp u BiH u vezi mogućnosti zloupotreba vezanih za SPN/FTA, na osnovu različitih podataka o veličini sektora hov/vp u odnosu na finansijski sektor u BiH, ostvarenog prometa, broja obveznika i vrsti usluga koje klijentima pružaju, njihovog učešća u ukupnom prometu hov/vp, vrsti finansijskih instrumenata kojima se može trgovati, broju i rizičnosti različitih klijenata, uključujući politički i javno eksponirana lica, načinu otvaranja računa i prometovanja hov/vp te načinima plaćanja i prenosa sredstava. U analizi su takođe u obzir uzeti podaci koji se odnose na on-site i off-site nadzore Komisija, odnosno rezultatima sprovedenih nadzora kao i primjenu propisa o SPN/FTA u pogledu regulatornih, edukativnih i nadzornih aktivnosti. Ocjena ranjivosti i osnov za tu ocjenu dati su u tački 1.2. Na osnovu navedenog doneseni su sljedeći zaključci:

- Za sve obveznike u sektoru hov/vp u BiH iskazana je potreba za većim stepenom praktične obuke zaposlenih kod obveznika, sa posebnim naglaskom na praktične primjere koji imaju elemente predikativnih KD iz kojih proizilazi mogućnost pranja novca.
- Potrebno je unaprijediti unutrašnju kontrolu (posebno kod brokersko-dilerskih društava koji posluju samostalno odnosno posebno ovlaštene pravne osobe za poslove sa vrijednosnim papirima/hartijama od vrijednosti oblika d.o.o.) i eksterne revizije, kao i daljeg stručnog osposobljavanja zaposlenih odgovornih za SPN/FTA.
- Odjeljenja banaka su u prednosti u odnosu na ostale profesionalne/berzanske posrednike u smislu mogućnosti redovnog unaprijeđenje informacionog sistema u vezi snimanja, praćenja i evidencije klijenata i sumnjivih transakcija, kao i edukacija zaposlenih u vezi za prepoznavanje sumnjivih transakcija.
- Nedostatak u javno dostupnim bazama za provjeru vlasničke strukture pravnih lica je nemogućnost provjere istorijskog pregleda promjene vlasništva. Iste omogućavaju samo uvid u posljednje (aktuelne) podatke.
- U cilju kvalitetnije dubinske analize klijenata potrebno je poboljšati mehanizam provjere klijenata brokersko-dilerskih društava koja se ne nalaze se u okviru banke, obzirom na različite baze podataka/izvore informacija kojima raspolažu banke.
- Trgovanje hov/vp vrši se za klijente, bez upotrebe gotovog novca, pa se rizik pranja novca može javiti u 3. fazi (fazi integracije ranije opranog/maskiranog/novca).
- Nadzornim aktivnostima je utvrđeno da postoji mogućnost, ali je limitirano korištenje obveznika sa ciljem tržišne manipulacije, insajderskog trgovanja ili prevare sa vrijednosnim papirima/hartijama od vrijednosti. Komisija RS je podnijela nadležnim organima zahtjev za pokretanje prekršajnog postupaka radi sprečavanja manipulacije na tržištu hartija od vrijednosti protiv dva fizička lica. Pomenuti zahtjevi podneseni od strane Komisije RS nisu bili vezani za pranje novca. Određene prekršajne prijave za manipulacije cijenama i trgovanje na osnovu inside informacija vezane za zloupotrebe sa ciljem pranja novca, koje je podnijela Komisija FBIH, su i realizovane, ali nema niti jedne ishodorane odluke nadležnih organa po pitanju pranja novca. Potrebna je bolja saradnja između svih nadležnih organa u pogledu edukacije i razmjene informacija po pitanju KD pranja novca.

- Radi lakše i identifikacije politički i javno eksponiranih lica potrebno je da se nakon izbora, formira i objavi lista politički i javno eksponiranih lica na svim nivoima vlasti u BiH (na nivou lokalnih zajednica, kantona, entiteta, BDBIH i nivou BiH), kao i ažuriranje tih lista, koje bi bile javno dostupne.
- Omogućiti regulatorima tržišta hov/vp automatsko preuzimanje ažuriranih lista država koje su na crnoj/sivoj listi i off-shore zonama, radi javnog objavljivanja na web stranicama regulatora.

PROCJENA RANJIVOSTI SEKTORA OSIGURANJA OD PRANJA NOVCA

Na osnovu prikupljenih podataka i izvršenih analiza Podgrupa 5 je izvršila procjenu ranjivosti sektora osiguranja od pranja novca u BiH, ocjenjujući da je „nizak nivo“ - ocjena 0,23, što znači da postoje prijetnje od navedenog rizika u manjem obimu.

Tržište osiguranja u BiH čine dva entitetska tržišta osiguranja: tržište RS i tržište FBiH, koja su regulisana entitetskim zakonskim propisima iz oblasti osiguranja, dok je oblast SPN/FTA regulisana Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti¹⁴, Pravilnikom o sprovođenju Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i Uputstvom o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija od strane obveznika¹⁵, na nivou BiH, i entitetskim zakonskim i podzakonskim propisima.

Entitetske agencije su regulatorni i nadzorni organi na tržištu osiguranja u BiH. Njihove nadležnosti propisane su entitetskim zakonskim propisima o osiguranju i ZOSPN/FTA. Shodno odredbama člana 80. stav (1) tačka g) ZOSPN/FTA, entitetske agencije obavljaju direktan nadzor na području entiteta nad radom obveznika iz člana 4. tačka b) ZOSPN/FTA i to nad: društvima za osiguranje, koja imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja, posrednicima i zastupnicima u osiguranju koja imaju zaključene ugovore o zastupanju, odnosno posredovanju sa društvima za osiguranje u vrsti životnog osiguranja.

Učesnici na tržištu osiguranja u BiH su društva za osiguranje, brokери u osiguranju, zastupnici u osiguranju, koji su putem svojih kanala prodaje izloženi riziku PN/FTA.

Podgrupa 5 je izvršila analizu i procjenu ranjivosti sektora osiguranja od PN/FTA u pogledu pravnog okvira, odnosno procjene sveobuhvatnosti pravne mreže, obveznika na tržištu osiguranja, obima i strukture tržišta osiguranja, efikasnosti procedura, praksi nadzora, načina organizovanja i provođenja nadzora u domenu SPN/FTA (neposredni i posredni nadzor), provođenja mjera za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA u sektoru osiguranja u BiH (mjera identifikacije klijenta, indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, praćenja klijenata, vođenje evidencija i izvještavanje o sumnjivim klijentima i transakcijama

Analiza i procjena ranjivosti sektora osiguranja izvršena je na osnovu postojeće zakonske regulative iz oblasti SPN/FTA i drugih propisa, prikupljenih podataka i informacija sa tržišta osiguranja u BiH putem javno dostupnih podataka, namjenski prikupljenih informacija i podataka od obveznika provođenja mjera SPN/FTA putem upitnika pripremljenog za potrebe procjene rizika u BiH, te nadzornih i statističkih izvještaja, prikupljenih informacija i podataka iz nadzora AZORS i ANOFBiH.

Konačna ocjena je dobijena na osnovu procijenjenih vrijednosti opštih ulaznih varijabli i procjene ranjivosti po pojedinačnim proizvodima, kao što se može vidjeti na sljedećoj slici:

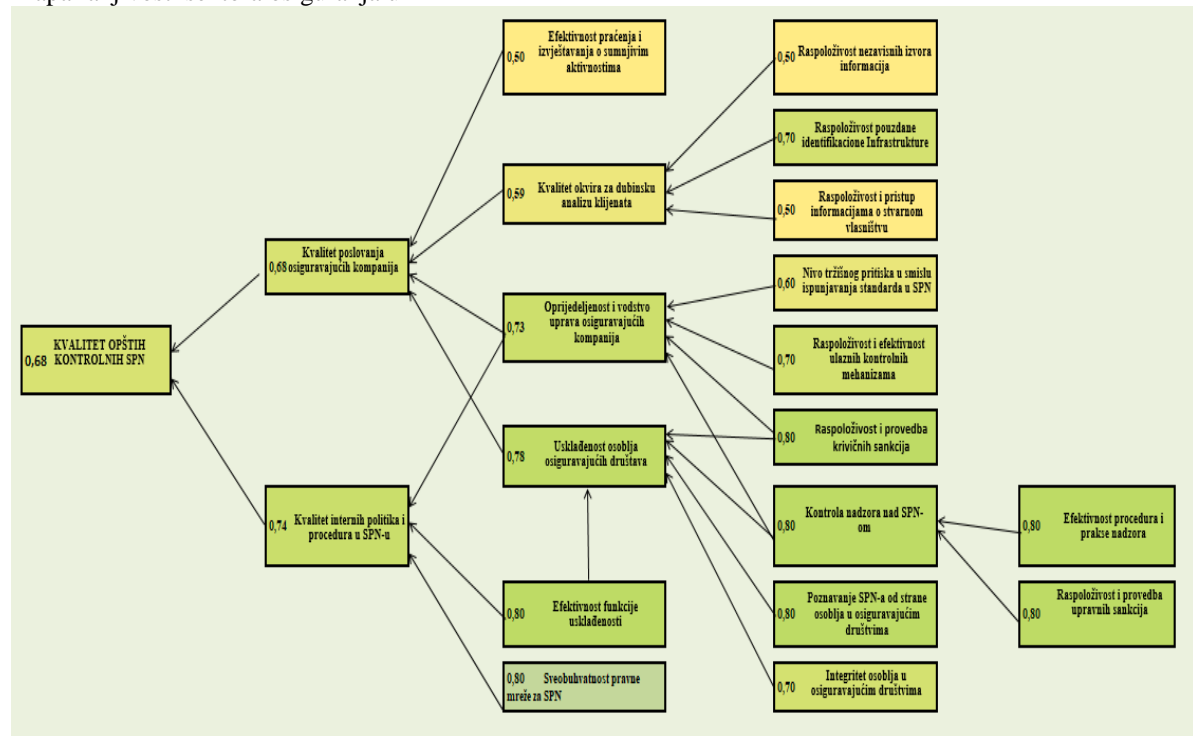
¹⁴ „Službeni glasnik BiH“, br. 47/14 i 46/16.

¹⁵ „Službeni glasnik BiH“, broj: 41/15.

Procijenjene vrijednosti opštih ulaznih varijabli za sektor osiguranja u BiH

SEKTOR OSIGURANJA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST
A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE	
Sveobuhvatnost pravne mreže za SPN	(0.7) High 0,7
Efektivnost procedura i prakse nadzora	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	(0.7) High 0,7
Integritet osoblja društava za osiguranje	(0.7) High 0,7
Poznavanje SPN-a od strane osoblja društava za osiguranje	(0.8) Very High 0,8
Efektivnost sistema za usklađenost	(0.8) Very High 0,8
Efektivnost praćenja i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	(0.5) Medium 0,5
Nivo tržišnog pritiska na ispunjavanje standarda SPN	(0.6) Medium High 0,6
Raspoloživost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium 0,5
Raspoloživost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High 0,7
Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	(0.5) Medium 0,5

Mapa ranjivosti sektora osiguranja u BiH

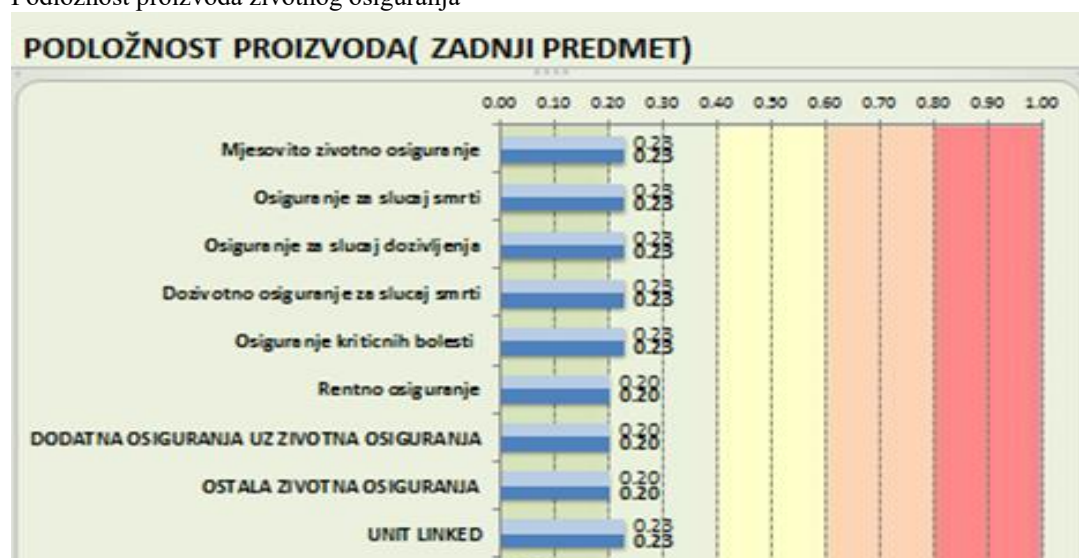

Ovakva ocjena rezultat je činjenica da:

- sektor osiguranja ima adekvatne zakonske i podzakonske propise, te provedbene smjernice po pitanju preventivnih mjera i nadzora za sprečavanje pranja novca koji je usaglašen sa međunarodnim preporukama i standardima FATF,
- je u BiH KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisano da se KD pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti odnosi na pranje novca povezano sa predikatnim KD iz tih zakona, kao i sa radnjama pranja novca koje uključuju element inostranosti,
- učešće sektora osiguranja u strukturi finansijskih usluga je, posmatrano kroz učešće bilansne sume, nisko i na dan 31.12.2021. godine je iznosilo 5,47%,
- učešće premije osiguranja u BDP na dan 31.12.2021. godine na nivou BiH je iznosilo 2,12%,
- premija po stanovniku je na dan 31.12.2021. godine iznosila 137 USD i niža je u odnosu na razvijena tržišta i tržišta u razvoju,
- učešće premije životnog osiguranja u ukupnoj obračunatoj premiji osiguranja je na niskom nivou iako bilježi kontinuirani rast i na dan 31.12.2021. godine je iznosilo 21,36%,
- u strukturi proizvoda životnog osiguranja i drugih proizvoda uz životno osiguranje dominira mješovito životno osiguranje (osiguranje za slučaj smrti i doživljenja) sa učešćem od 59,42 % na dan 31.12.2021. godine. Karakteristike ovog proizvoda u BiH su nizak iznos prosječne premije po polisi, dugo trajanje osiguranja, osiguranje sa štednom komponentom i niskim prinosom na uložena sredstva, veliki gubici u slučaju raskida polise prije ugovorenog roka naročito u prvim godinama, premija se plaća bezgotovinski u ratama, zanemarivo mali broj polisa kod kojih je premija plaćena jednokratno gdje je uglavnom riječ o obnavljanju polise u slučaju doživljenja tako da proizvod nije podložan pranju novca,
- u toku 2021. godine na tržištu osiguranja u BiH jedno društvo je zaključilo prve police životnog osiguranja sa investicijskom komponentom (Unit Linked),
- svi obveznici imaju imenovana lica zadužena za provođenje mjera za sprečavanje pranja novca,
- entitetske agencije imaju kvalifikovana i osposobljena lica koja vrše neposredni i posredni nadzor na tržištu osiguranja u segmentu SPN/FTA,
- entitetske agencije u toku provođenja nadzora vrše kontrolu internih akata obveznika SPN vezano za uspostavljanje prekograničnih korespondentskih odnosa. Društva za osiguranje imaju mali broj klijenata-nerezidenata. Uplata premije osiguranja iz „off shore“ destinacija nije bilo,
- entitetske agencije u toku izdavanja dozvola za rad, te izdavanja dozvola za rad i ovlašćenja zastupnika i brokera u osiguranju i izdavanja saglasnosti licima na značajnom položaju u društvu za osiguranje (direktor, izvršni direktor, izvršni članovi upravnog odbora, članovi nadzornih organa) provode posebno propisan postupak u skladu sa zakonskim propisima,
- većina društava za osiguranje u BiH koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja su u vlasništvu grupacija sa sjedištem u zemljama članicama EU koje, kako bi bile usklađene sa direktivama EU i preporukama FATF-a, imaju direktan uticaj na poslovanje i zahtijevaju primjenu propisa iz oblasti SPN/FTA.

Proizvodi životnog osiguranja u BiH

Podložnost proizvoda životnog osiguranja

Zaključak

Analizirajući zakonske propise procijenjeno je da je oblast osiguranja u BiH regulisana na zadovoljavajući način u smislu objezbjedenja zaštite i sprečavanja rizika od PN/FTA. U cilju primjene navedenih propisa obveznici provođenja mjera SPN/FTA na tržištu osiguranja u BiH su donijeli interne akte i sprovode mjere za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA.

Tržište osiguranja u BiH je u razvoju. Učešće sektora osiguranja u finansijskom sektoru u BiH raste, ali je još uvijek po svim relevantnim parametrima (ukupnoj aktivi, kapitalu, broju transakcija, ukupno obračunatoj premiji osiguranja, učešću premije životnog osiguranja u ukupnoj premiji) na niskom nivou.

Iako u strukturi proizvoda životnog osiguranja u BiH dominira proizvod mješovitog životnog osiguranja, koji karakteriše niska premija, nizak nivo prinosa na ulog, dugi periodi ulaganja, proizvodi osiguranja mogu se koristiti kao sredstvo za PN/FTA.

Uzimajući u obzir prikupljene podatke procjenjujemo da je „nizak nivo“ ranjivosti sektora osiguranja u BiH od PN/FTA u odnosu na druge sektore. Međutim, postoje stalne moguće prijetnje od PN/FTA. Sektor osiguranja potencijalni je cilj onima koji peru novac i finansiraju terorizam. Razvojem tržišta životnog osiguranja, u smislu modifikacije postojećih i uvođenja novih proizvoda, ove prijetnje će biti sve izraženije. Obveznici u sektoru osiguranja, mogu svjesno ili nesvjesno, biti uključeni u PN/FTA i na taj se način izlažu reputacionom, operativnom i pravnom riziku. Oni moraju konstantno raditi na unaprjeđenju svojih znanja i vještina u otkrivanju PN/FTA, kroz redovne obuke i obavezno obučavanje svojih zaposlenih, uspostavljajući pri tome adekvatan sistem internih kontrola i informatičku podršku. Entitetske agencije za nadzor moraju kontinuirano pratiti primjenu propisa od strane obveznika i preduzimati odgovarajuće mjere. Potrebno je obratiti posebnu pažnju i na promjenu vlasničke strukture kako bi se izbjegle ilegalne radnje.

Procjena ranjivosti sektora dobrovoljnog penzijskog osiguranja od pranja novca i finansiranja terorizma

AZORS je regulatorni i nadzorni organ, pored tržišta osiguranja, i za tržište dobrovoljnog penzijskog osiguranja u RS. Njene nadležnosti propisane su Zakonom o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima¹⁶ i Zakonom o društvima za osiguranje¹⁷. Zakonom o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima propisan je nadzor nad radom društava za upravljanje, takođe odredbe Zakona o društvima za osiguranje o nadzoru shodno se primjenjuju i na nadzor nad društvima za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima u RS.

U okviru djelatnosti dobrovoljnog penzijskog osiguranja krajem 2017. godine osnovano je prvo društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom i organizovan je prvi dobrovoljni penzijski fond.

Na osnovu prikupljenih podataka i izvršenih analiza AZORS je, u skladu sa metodologijom Svjetske banke, izvršila procjenu ranjivosti sektora dobrovoljnog penzijskog osiguranja od pranja novca u RS, ocjenjujući da je „**nizak nivo**“, što znači da gotovo ne postoje prijetnje od navedenog rizika. Ovakva ocjena rezultat je činjenica da:

- sektor dobrovoljnog penzijskog osiguranja je u razvoju, ima adekvatne zakonske i podzakonske propise, te provedbene smjernice po pitanju preventivnih mjera i nadzora za sprečavanje pranja novca koji je usaglašen sa međunarodnim preporukama i standardima *FATF*,
- učešće sektora dobrovoljnog penzijskog osiguranja u strukturi finansijskih usluga, posmatrano kroz učešće bilansne sume je zanemarivo,
- od ukupnog broja aktivnih članova na kraju 2021. godine 99,7% su članovi koji su uključeni putem penzijskih planova, a u čije ime uplate vrši poslodavac umanjenjem ličnih primanja,
- mjesečne uplate doprinosa na individualne račune članova fonda se kreću uglavnom od 20-100 KM,
- članstvo je motivisano na ovaj vid štednje zbog poreskih olakšica,
- AZORS ima kvalifikovano i osposobljeno osoblje iz oblasti SPN/FTA koje vrši nadzor na tržištu dobrovoljnog penzijskog osiguranja u RS,
- AZORS u toku provođenja nadzora vrši kontrolu internih akata obveznika,
- AZORS u toku izdavanja dozvola za rad, licenciranja i izdavanja saglasnosti licima na značajnom položaju u društvu za upravljanje (direktor, izvršni direktor i članovi upravnog odbora) provodi poseban postupak u skladu sa zakonskim propisima,
- aktivno društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom je u većinskom vlasništvu lica sa sjedištem u zemljama članicama EU koje, kako bi bile usklađene sa direktivama EU i preporukama FATF-a, imaju direktan uticaj na poslovanje i zahtjevaju primjenu propisa iz oblasti SPN/FTA.

¹⁶ “Službeni glasnik RS”, br. 13/2009 i 107/19.

¹⁷ “Službeni glasnik RS”, br. 17/2005, 1/2006, 64/2006, 74/2010, 47/17 i 58/19.

PROCJENA RANJIVOSTI OSTALOG/DRUGOG FINANSIJSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA

Mikrokreditni sektor

Shodno procijenjenoj vrijednosti svih varijabli finalna ocjena ranjivosti/podložnosti mikrokreditnog sektora na pranje novca je 0,33 (srednje nizak nivo ranjivosti).

Pojedinačne ocjene varijabli

Molimo vas da izvršite sve unose na ovom jeziku, kao i na jeziku Stranica za unos (Proizvodi), prije nego što memorišete scenario/slučaj. I

A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE / KONTROLNI MEHANIZMI ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST
Sveobuhvatnost pravnog okvira za sprečavanje pranja novca	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost aktivnosti nadzora/praćenja	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost i sprovođenje administrativnih sankcija	(0.4) Medium Low 0,4
Dostupnost i sprovođenje krivičnih sankcija	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost i efektivnost ulaznih kontrola	(0.7) High 0,7
Integritet osoblja u preduzeću/instituciji	(0.5) Medium 0,5
Nivo znanja osoblja u preduzeću/instituciji o sprečavanju pranja novca	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost funkcije usklađenosti (Organizacija)	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost nadzora i izvještavanja o sumnjivoj aktivnosti	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High 0,7
Dostupnost nezavisnih izvora informacija	(0.5) Medium 0,5

B. FAKTORI INHERENTNE PODLOŽNOSTI (ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA)	SVEUKUPNA PROCJENA ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA
Ukupna veličina/obim kategorije ostalih finansijskih institucija	Medium
Osnovni profil klijenata kategorije ostalih finansijskih institucija	Low Risk
Korištenje zastupnika u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Does Not Exist
Stepen novčanog prometa u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Medium Low
Učestalost međunarodnih transakcija u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Low
Drugi faktori podložnosti - Anonimno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Not Available
Drugi faktori podložnosti - Otežano otkrivanje evidencije o transakcijama	Easy to Trace
Drugi faktori podložnosti - Postojanje tipologija pranja novca koje se odnose na zloupotrebu kategorije ostalih finansijskih institucija	Exist but Limited
Drugi faktori podložnosti - Korištenje kategorije ostalih finansijskih institucija u šemama prevare ili utaje poreza	Exist but Limited
Drugi faktori podložnosti - Indirektno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Not Available
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed

Mikrokreditna organizacija (MKO) je nedepozitna finansijska organizacija čija je osnovna djelatnost davanje mikrokredita. Mikrokredit u smislu odredaba propisa kojima se uređuje ovaj segment je kredit koji se može odobriti u najvećem iznosu do 50.000,00 KM od mikrokreditnog društva (MKD) ili do 10.000,00 KM od mikrokreditne fondacije (MKF) istom korisniku kredita. MKO je pravno lice, koje za obavljanje svoje djelatnosti mora dobiti i saglasnost entitetskih agencija za bankarstvo.

U BiH je registrovano 26 MKO. Na dan 31.12.2021. godine u FBiH, dozvolu za rad ima 13 MKO (10 MKF i 3 MKD). U RS dozvolu za rad ima 13 MKO (2 MKF i 11 MKD).

Nadzor, superviziju i licenciranje vrše entitetske agencije za bankarstvo, i to: FBA koja je nadležna za MKO registrovane u FBiH i ABRS, nadležna za MKO registrovane u RS. Agencije za bankarstvo imaju osnovane jedinice za nadzor sprovođenja SPN/FTA i izdale su odgovarajuće priručnike za nadzor koji detaljnije standardizuju način obavljanja nadzora, i uvodi u praksu način obavljanja nadzora temeljenom na utvrđenom rizičnom profilu MKO.

Provedenim nadzorima, posrednim i neposrednim, utvrđena su poboljšanja na polju SPN/FTA za MKO sektor. Došlo je do smanjenja podložnosti MKO na pranje novca.

MKO osigurale su redovne obuke zaposlenika, kako interne tako i eksterne. Unaprijedile su aktivnosti praćenja transakcija i klijenata. Kao rezultat ovih aktivnosti primjetan je trend rasta kvaliteta prijavljenih sumnjivih transakcija i aktivnosti klijenata.

Segmenti u kojima je moguće unaprijeđenje sistema sprječavanja pranja novca u mikrokreditnom sektoru odnose na dalje jačanje kontrolnih funkcije, posebno vanjske revizije, i daljeg unaprijeđenja obuke kadrova u cilju blagovremenog prepoznavanja novih trendova pranja novca u mikrokreditnom sektoru. Ključno je dalje podizanje opće razine svijesti o važnosti preventivne funkcije koju MKO obavljaju, a kako bi spriječilo korištenje finansijskog sistema u BiH za PN/FTA, te smanjili utjecaj koji ovaj rizik može imati na sigurnost i stabilnost mikrokreditnog sektora.

Pružaoци usluga lizinga

Shodno procijenjenoj vrijednosti svih varijabli finalna ocjena ranjivosti/podložnosti lizing sektora na pranje novca je 0,25 - nizak nivo ranjivosti.

Pojedinačne ocjene varijabli

Molimo vas da izvršite sve unose na ovom jeziku, kao i na jeziku Stranica za unos (Proizvodi), prije nego što memorišete scenario/služaj.

A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE / KONTROLNI MEHANIZMI ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST
Sveobuhvatnost pravnog okvira za sprečavanje pranja novca	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost aktivnosti nadzora/praćenja	(0.6) Medium High 0,6
Dostupnost i sprovođenje administrativnih sankcija	(0.4) Medium Low 0,4
Dostupnost i sprovođenje krivičnih sankcija	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost i efektivnost ulaznih kontrola	(0.7) High 0,7
Integritet osoblja u preduzeću/instituciji	(0.5) Medium 0,5
Nivo znanja osoblja u preduzeću/instituciji o sprečavanju pranja novca	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost funkcije usklađenosti (Organizacija)	(0.6) Medium High 0,6
Efektivnost nadzora i izvještavanja o sumnjivoj aktivnosti	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium 0,5
Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High 0,7
Dostupnost nezavisnih izvora informacija	(0.5) Medium 0,5

B. FAKTORI INHERENTNE PODLOŽNOSTI (ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA)	SVEUKUPNA PROCJENA ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA
Ukupna veličina/obim kategorije ostalih finansijskih institucija	Low
Osnovni profil klijenata kategorije ostalih finansijskih institucija	Low Risk
Korištenje zastupnika u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Does Not Exist
Stepen novčanog prometa u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Low
Učestalost međunarodnih transakcija u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Medium Low
Drugi faktori podložnosti - Anonimno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Not Available
Drugi faktori podložnosti - Otežano otkrivanje evidencije o transakcijama	Easy to Trace
Drugi faktori podložnosti - Postojanje tipologija pranja novca koje se odnose na zloupotrebu kategorije ostalih finansijskih institucija	Exist
Drugi faktori podložnosti - Korištenje kategorije ostalih finansijskih institucija u šemama prevare ili utaje poreza	Exist but Limited
Drugi faktori podložnosti - Indirektno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija	Not Available
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed
Drugi faktori podložnosti - Navedite	Not Analyzed

Lizing je pravni posao u kojem davalac lizinga prenosi pravo držanja i korišćenja predmeta lizinga na primaoca lizinga na određeni rok, uz njegovu obavezu plaćanja ugovorene lizing naknade i sa pravom da predmet lizinga vrati davaocu lizinga, da ga otkupi ili da produži ugovor o lizingu. Poslovanje lizing društava u RS i FBiH je regulisano Zakonom o lizingu koji su doneseni na nivou entiteta BiH u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 85/08, 39/09, 65/13 i 104/16) i u RS („Službeni glasnik RS“, br. 70/07 i 116/11). Zakonom su definisani uslovi za osnivanje, poslovanje i prestanak rada lizing društva, prava i obaveze subjekta u poslovima lizinga, upravljanje rizicima, finansijsko izvještavanje, aktivnosti lizinga na sprečavanju pranja novca i nadzor nad poslovanjem lizing društva.

Nadzor nad lizing društvima je uspostavljen nakon izdavanja licence za rad lizing društva od strane entitetskih agencija za bankarstvo sa ciljem stalnog praćenja poslovanja i finansijskog stanja svakog pojedinačnog lizing društva u cijelini, utvrđivanjem usklađenosti poslovanja lizing društva sa važećim propisima, te analiziranjem i provjerama finansijskih izvještaja lizing društva.

Lizing društva u finansijskom sektoru u BiH imaju veoma malo učešće te su dozvolu za obavljenje usluga lizinga u 2021. godini na teritoriji BiH posjedovala 4 lizing društava (sva 4 lizing društva su sa sjedištem u FBiH).

Sektor koji se odnosi na davaoce lizinga u BiH je regulisan na zadovoljavajući način u smislu obezbjeđena zaštite i sprečavanja rizika od pranja novca.

Lizing društva osigurala su redovne obuke zaposlenika, kako interne tako i eksterne. Unaprijedili su aktivnosti praćenja transakcija otplata lizing naknada.

Segmenti u kojima je moguće unaprijeđenje sistema sprečavanja pranja novca u lizing sektoru odnose na dalje jačanje kontrolnih funkcije i dalje unaprijeđenje obuke kadrova u cilju blagovremenog prepoznavanja novih trendova pranja novca u lizing sektoru.

Western Union transfer novca putem poštanskih operatera

Ukupna-finalna ocjena podložnosti Western Uniona kao proizvođa koji pružaju poštanski operateri je 0,5, što predstavlja srednji stepen podložnosti-ranjivosti na pranje novca.

A		B	D
1	Molimo vas da izvršite sve unose na ovom jeziku, kao i na jeziku Stranica za unos (Proizvođa), prije nego što memorirate scenario/služaj. I		
2			
3	A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE / KONTROLNI MEHANIZMI ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST	
4	Sveobuhvatnost pravnog okvira za sprečavanje pranja novca	(0.6) Medium High	0,6
5	Efektivnost aktivnosti nadzora/praćenja	(0.4) Medium Low	0,4
6	Dostupnost i sprovođenje administrativnih sankcija	(0.5) Medium	0,5
7	Dostupnost i sprovođenje krivičnih sankcija	(0.5) Medium	0,5
8	Dostupnost i efektivnost ulaznih kontrola	(0.5) Medium	0,5
9	Integritet osoblja u preduzeću/instituciji	(0.7) High	0,7
10	Nivo znanja osoblja u preduzeću/instituciji o sprečavanju pranja novca	(0.7) High	0,7
11	Efektivnost funkcije usklađenosti (Organizacija)	(0.6) Medium High	0,6
12	Efektivnost nadzora i izvještavanja o sumnjivoj aktivnosti	(0.7) High	0,7
13	Dostupnost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium	0,5
14	Dostupnost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High	0,7
15	Dostupnost nezavisnih izvora informacija	(0.5) Medium	0,5
B. FAKTORI INHERENTNE PODLOŽNOSTI (ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA)		SVEUKUPNA PROCJENA ZA ODREĐENU KATEGORIJU OSTALIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA	
Ukupna veličina/obim kategorije ostalih finansijskih institucija		Medium Low	
Osnovni profil klijenata kategorije ostalih finansijskih institucija		Medium Risk	
Korištenje zastupnika u kategoriji ostalih finansijskih institucija		Does Not Exist	
Stepen novčanog prometa u kategoriji ostalih finansijskih institucija		Medium	
Učestalost međunarodnih transakcija u kategoriji ostalih finansijskih institucija		Medium High	
Drugi faktori podložnosti - Anonimno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija		Not Available	
Drugi faktori podložnosti - Otežano otkrivanje evidencije o transakcijama		Easy to Trace	
Drugi faktori podložnosti - Postojanje tipologija pranja novca koje se odnose na zloupotrebu kategorije ostalih finansijskih institucija		Exist but Limited	
Drugi faktori podložnosti - Korištenje kategorije ostalih finansijskih institucija u šemama prevare ili utaje poreza		Exist but Limited	
Drugi faktori podložnosti - Indirektno korištenje proizvoda u kategoriji ostalih finansijskih institucija		Not Available	
Drugi faktori podložnosti - Navedite		Not Analyzed	
Drugi faktori podložnosti - Navedite		Not Analyzed	
Drugi faktori podložnosti - Navedite		Not Analyzed	

U BiH postoje tri JPO koji obavljaju sve poštanske usluge i to: JP BH Pošta d.o.o. Sarajevo, Hrvatska pošta d.o.o. Mostar i Preduzeće za poštanski saobraćaj RS a.d. Banja Luka, koji su privredna društva sa većinskim državnim kapitalom. Sva tri poštanska operatera pružaju uslugu WU. WU je **usluga brzog slanja i primanja novca** rasprostranjena širom svijeta. Slanje i

primanje novca putem WU u BiH vrši se putem banaka i navedenih JPO-a, koji usluge WU-a obavljaju kao podzastupnici te imaju sklopljene ugovore sa bankama o pružanju navedene usluge. BiH ima sveobuhvatne zakone i propise po pitanju preventivnih mjera za SPN/FTA u ostalom finansijskom sektoru na osnovu kojih su JPO-i izradili podzakonske akte za procjenu rizika kojim se utvrđuje stepen rizičnosti klijenata i transakcija u vezi sa mogućnošću zloupotrebe u svrhu PN/FTA.

U JPO-ima su imenovana lica zadužena za provođenje zakona o sprečavanju pranja novca. Kontinuirano se obavljaju obuke zaposlenika. Nadzor i kontrole (direktno/indirektno) u oblasti sprečavanja pranja novca se obavlja u okviru Sektora elektronskih komunikacija i pošta Federalnog ministarstva prometa i komunikacija. Ministarstvo saobraćaja i veza RS ne vrši direktni nadzor u oblasti sprečavanja pranja novca na polju WU-a, kao što ni Agencija za poštanski saobraćaj BiH kao regulatorni organ nema zakonsko ovlaštenje da neposredno vrši uvid da li JPO-i imaju usklađene kontrolne mehanizme vezane u oblasti sprečavanja pranja novca.

Najveći broj klijenata je niskog i srednjeg nivoa rizika te je u posmatranom period primjetan znatan rast korištenja ove usluge putem JPO-a. i u najvećem broju se radi o fizičkim licima. Primjetan je znatno veći iznos primljenog novca u BiH, u odnosu na poslani novac iz BiH. Teoretski postoji, ali praktično je mala mogućnost da se putem JPO-a vrše sumnjive transakcije u svrhu pranja novca. JPO-i koriste odgovarajuće mehanizme za utvrđivanje i nadzor nad visokorizičnim klijentima, vrše identifikaciju klijenata i prijavljuju sumnjive transakcije FOO-u preko njihovog AMLS sistema.

PROCJENA RANJIVOSTI NEFINANSIJSKOG SEKTORA OD PRANJA NOVCA

Procjena stanja u oblasti sprečavanja pranja novca nefinansijskog sektora u BiH vršena je na osnovu podataka, informacija i dokumentacije, koji su prikupljeni putem upitnika nadzornih organa, sektorskih udruženja, obveznika, izvještaja i javno dostupnih podataka. Informacije su obrađene na način da se predstavi pravni okvir, broj pravnih lica koji se bave obrađivanom djelatnošću, nadzor nad radom obveznika u skladu sa ZOSPN/FTA, broj sumnjivih transakcija, nivo gotovinske aktivnosti i ukupan promet u djelatnosti, što je obrađivano kroz 15 varijabli, podijeljenih na osnovne i inherentne, a na osnovu kojih je Podgrupa izvršila ocjenjivanje nivoa ranjivosti/podložnosti od pranja novca, te su donesene konačne ocjene podložnosti za svaku djelatnost.

Članom 4. ZOSPN/FTA, propisani su obveznici provođenja mjere za otkrivanje i SPN/FTA koji čine nefinansijski sektor, za koje je od strane Podgrupe izvršena procjena ranjivosti i to:

- lica koja obavljaju profesionalnu djelatnost (notari, advokati, računovođe, revizori);
- priređivači igara na sreću (kazina, kocakarnice i drugi organizatori igara na sreću i posebnih lutrija, a naročito kladioničkih igara, igara na sreću na automatima i igara na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima);
- agencije za nekretnine;
- pravna i fizička lica koja se bave trgovinom vozilima;
- pravna i fizička lica koja se bave prometom plemenitih metala i dragog kamenja i njihovih proizvoda;
- pravna i fizička lica koja se bave prijemom i/ili raspodjelom novca ili imovine u humanitarne, dobrotvorne, vjerske, prosvjetne ili socijalne svrhe.

Prilikom procjene ranjivosti od pranja novca uzeti su u obzir zadaci i obaveze obveznika propisane su ZOSPN/FTA i podzakonskim aktima (Pravilnikom o provođenju Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i Uputstvom o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija elektronskim putem) („Službeni glasnik BiH“, broj 41/15).

Članom 37. stav (1) ZOSPN/FTA (Ograničenja plaćanja gotovinom), propisano je da lica koja nisu obveznici iz člana 4. Zakona, a koja obavljaju djelatnost prodaje dobara i usluga u BiH, neće prihvatiti plaćanje u gotovini ako prelazi iznos od 30.000 KM od njihovih kupaca kod prodaje pojedinačnih dobara i usluga. Pod licima koja obavljaju aktivnosti prodaje robe takođe se podrazumjevaju i pravna i fizička lica koja organizuju ili provode aukciju, koje se tiču umjetničkih djela, plemenitih metala ili dragog kamenja ili sličnih proizvoda i druga pravna ili fizička lica koja primaju gotovinu za robe i usluge. U stavu (2) istog člana je propisano da ograničenja plaćanja gotovinom navedeno u stavu (1) ovog člana primjenjuje se i kada se plaćenje obavlja u nekoliko povezanih transakcija gotovinom i njena ukupna vrijednost prelazi 30.000 KM, dok je u stavu (3) istog člana propisano da lica koja nisu obveznici iz člana 4. ovog zakona, a koja obavljaju djelatnost prodaje dobara i usluga, primit će plaćanje navedeno u st. (1) i (2) ovog člana od kupaca na svoj transakcijski račun, osim ako drugačije nije predviđeno nekim drugim zakonom.

Notari

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti notarske djelatnosti, koja je obrađena kroz 15 varijabli, koje su podijeljene na osnovne i inherentne, predstavljene u donjoj tabeli, te utvrdila da je sektor **ocijenjen ocjenom 0,85, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Notarska djelatnost definisana kao visokorizična oblast, prvenstveno zbog činjenice jer se radi o djelatnosti nefinansijskog sektora koja nije pokrivena funkcionalnim nadzorom nad radom notara u vezi primjene odredbi ZOSPN/FTA. Dakle, nije uspostavljen kontrolni mehanizam koji bi prati rad i vršio nadzor nad radom notara, u smislu praćenju i izveštavanju FOO-a o sumnjivim klijentima i transakcijama, odnosno postupanju po članu 38. i 39. ZOSPN/FTA. S druge strane, obaveza čuvanja poslovne tajne je faktor koji doprinosi povećanju podložnosti notara PN/FTA.

Tabela 17. Procjena ranjivosti notarske djelatnosti

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE ODLUKE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,5	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH”, broj 41/15), s tim što je Notarska komora RS-a donijela Pravilnik procjene rizika radi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 51/15), dok Notarska komora FBiH još nije donijela pravilnik, ali je isti u nacrtu.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,0	Prema upitnicima nadzornih organa, koji su dostavljeni ustanovljeno je da nije vršen nadzor u smislu ispunjavanja obaveza prema ZOSPN/FTA. Nadzor nad radom notara u RS i FBiH kao i u BDBIH, propisan je Zakonom o notarima (FBiH; RS; BDBIH) i u prethodnom periodu je vršen redovan nadzor i po potrebi vanredan nadzor po prijavama.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,5	ZOSPN/FTA su propisane upravne sankcije, međutim provedba istih nije realizovana.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz Zakona može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH). Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,8	Entitetskim zakonima o notarima i Zakonom o notarima BDBIH izričito su propisani pored opštih i posebni uslovi za imenovanje notara. Da bi notar mogao obavljati službu mora biti izabran za notara, a prethodno položiti pored pravosudnog i notarski ispit, nakon čega se upisuje u Imenik Notarske komore. Po službenoj dužnosti se pribavlja potvrdu da li

			<p>osoba koja se prijavljuje na konkurs za izbor notara nije osuđivana na kaznu zatvora zbog izvršenog KD ili da nije proglašena krivom za KD koje navedenu osobu čini nedostojnom za obavljanje službe notara.</p> <p>U BDBIH zainteresovani kandidati uz prijavu na konkurs uz ostalu traženu dokumentaciju dostavljaju i uvjerenje od nadležnog organa da nije osuđivano za KD protiv čovječnosti i međunarodnog prava, službene ili druge dužnosti, ili za drugo KD izvršeno s umišljajem, koje u vrijeme imenovanja još nije brisano iz kaznene evidencije koju vodi nadležni organ.</p>
4.1.6.	Integritet djelatnosti/profesije	osoblja 0,8	<p>Prilikom upisa u imenik notara, notarskih pripravnika i saradnika vrši se procjena dostojnosti, tokom rada se kontrola vrši putem disciplinskih organa, a postoji i Kodeks notarske etike, koji pokriva i ovu oblast. Po službenoj dužnosti se pribavlja potvrdu da li osoba koja se prijavljuje na konkurs za izbor notara nije osuđivana na kaznu zatvora zbog izvršenog KD ili da nije proglašena krivom za KD koje navedenu osobu čini nedostojnom za obavljanje službe notara. U BDBIH zainteresovani kandidati uz prijavu na konkurs uz ostalu traženu dokumentaciju dostavljaju i uvjerenje od nadležnog organa da nije osuđivano za KD protiv čovječnosti i međunarodnog prava, službene ili druge dužnosti, ili za drugo KD izvršeno s umišljajem, koje u vrijeme imenovanja još nije brisano iz kaznene evidencije koju vodi nadležni organ.</p>
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,5	<p>Oko 90% notara je registrovano u FOO-u i upoznati su sa odredbama ZOSPN/FTA i imaju ovlaštene osobe za sprečavanje pranje novca, međutim podaci pokazuju da vrlo mali broj registrovanih notara i postupa po Zakonu (notari su u obavezi dostavljati prijave sumnjivih transakcija i svaki ugovor o pozajmici, preko 30.000,00 KM (član 51. st.1) i 3) ZOSPN/FTA).</p>
4.1.8.	Efektivnost funkcije usklađenosti (organizacije)	0,5	<p>Interni program usklađenosti proizilaze iz podzakonskog akta, smjernica i notari su dužni imati svoje interne programe i liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija. Interne i eksterne revizije nisu obavezne za ovu djelatnost.</p>
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,2	<p>Prema podacima FOO-a u periodu od 2017.-2021. godine prijavljeno je 12 sumnjivih transakcija. Sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje notarima, tako da postoji mogućnost i elektronskog prijavljivanja transakcija putem AMLS sistema.</p>

4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o benefcijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12.	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	VISOK	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupno ostvareni promet
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VISOK	Raznovrsnost klijenata (fizička, pravna lica) velika je vjerovatnoća da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	VISOK	Poslovanje gotovinom je dozvoljeno entitetskim uredbama o plaćanju gotovim novcem propisana obveza da se u roku od 24h gotov novac položi na račun kod banke.

Ukupan broj upisanih notara u Imenik Notarske komore FBiH je 110, od kojih je 109 notara sa sjedištem u FBiH, dok je jedan notar koji je upisan u Imenik Notarske komore FBiH ima sjedište u BDBIH. Ukupan broj upisanih notara u Imenik Notarske komore RS je 67, od koji je 64 sa sjedištem u RS, dok su tri notara koja su upisana u Imenik Notarske komore RS imaju sjedište u BDBIH.

U skladu sa članom 51. stav (1) ZOSPN/FTA, notari su dužni obavještavati FOO o sumnjivim transakcijama i klijentima u skladu sa odredbama čl. 38. i 39. ZOSPN/FTA, dok su u skladu sa članom 51. stav (3) ZOSPN/FTA dužni dostaviti podatke FOO-u za svaki kupoprodajni ugovor o prometu nekretnina za koji postoji sumnja na pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti, kao i za svaki ovjereni ugovor o pozajmicama čije vrijednosti iznosi 30.000 KM ili više u roku od osam dana od dana ovjere ugovora. U navedenom kontekstu, u skladu sa članom 53. ZOSPN/FTA, notari su dužni izraditi listu pokazatelja za prepoznavanje sumnjivih transakcija i klijenata. Prema podacima FOO-a, uvidom u AMLS, notari su prijavili ukupno 12 sumnjivih transakcija.

Tabela 18. Ukupan broj prijavljenih sumnjivih transakcija FOO-u za period 2017.- 2021. godine

GODINA	SUMNJIVE TRANSAKCIJE
2017.	1
2018.	2
2019.	1
2020.	2
2021.	6
UKUPNO	12

Tabela 19. Ukupan broj prijavljenih transakcija FOO-u za period 2017.- 2021. godine

GODINA	UKUPAN TRANSAKCIJA	BROJ	IZNOS
2017.	2770		517.505.190,03 KM
2018.	2158		317.894.597,79 KM
2019.	2149		214.520.016,91 KM
2020.	1755		251.916.018,16 KM
2021.	1650		232.518.501,14 KM

Članom 80. ZOSPN/FTA, propisano je da nadzor nad radom notara obavljaju nadležna ministarstva pravde. Međutim, FOO nije zaprimilo niti jedan izvještaj o izvršenom nadzoru od strane nadležnog ministarstva u skladu sa članom 81. ZOSPN/FTA. Prema podacima Ministarstva pravde RS, u periodu od 2017. do 2021. godine, uzimajući u obzir epidemiološku situaciju izazvanu virusom Corona nije vršilo kontrole rada u pogledu poštivanja odredbi ZOSPN/FTA, što je ujedno osnovni nedostatak i problem kod posmatrane djelatnosti upravo nedostatak neophodnih resursa (osoblje, tehnički kapacitet, budžet) za osiguranje usklađenosti u oblasti sprečavanja pranja novca. Federalno ministarstvo pravde je u više navrata informisalo nadležne državne organe o nemogućnosti vršenja nadzora, obzirom da ne raspolažu sa tehničkim, materijalnim i ljudskim kapacitetima za nadzor nad usklađenosti u oblasti sprečavanja pranja novca.

Prema podacima Notarske komore RS, u periodu od 2017. do 2021. godine vršene su edukcije notara iz oblasti SPN/FTA u četiri navrata.

U okviru notarske djelatnosti promet nekretninama i ugovor o pozajmicama, kao i ovjeravanje potpisa, predstavljaju aktivnosti koje su u najvećem stepenu rizika od pranja novca, obzirom da se plaćenja mogu izvršiti gotovim novcem (kada stranke izjave da je kupoprodajna cijena isplaćena prije potpisivanja ugovora ili na dan potpisivanja ugovora i kad stranke izjave da se radi o dugogodišnjoj štednji). Praksa je pokazala da notari prilikom sačinjavanja ugovora o kupoprodaji nekretnina konstatuju da je plaćanje izvršeno ili će biti izvršeno od strane kupca u korist prodavca, bez navođenja broja računa na koji je plaćanje izvršeno ili će biti izvršeno. Nakon zaključenja takvih ugovora prodavci često iste koriste za polaganje gotovine na račune kod banaka, kojom prilikom banci ne mogu dokumentovati stvarni izvor sredstava, jer tim podacima može raspolagati isključivo kupac koji je prodavcu isplatio gotovinu. Evidentno je, da notari trebaju uzeti u obzir i odredbe člana 37. ZOSPN/FTA, kojim je uspostavljeno ograničenje plaćanja gotovinom prilikom prometa dobara i usluga od strane pravnih i fizičkih lica, koja nisu obveznici u smislu ZOSPN/FTA, iz člana 4. ZOSPN/FTA, kao dužnost obveznika propisanu članom 8. stav (1) ZOSPN/FTA.

Pored navedenog, konstatovano da često organizovane kriminalne grupe investiraju nezakonito stečenu dobit u nekretnine, radi stavljanja stečenog novca u legalne tokove.

Advokati

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti advokatske djelatnosti, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentne, predstavljene u donjoj tabeli, **te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,74, što predstavlja srednje visok nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupa 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 20. Procjena ranjivosti advokatske djelatnosti

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,5	Pored ZOSPN/FTA i Pravilnika o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), Advokatske komore FBiH i RS su donijele Pravilnik o procjeni rizika radi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, koji su dužni da

			primjenjuju advokati- članovi komore u FBiH i RS.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,0	Prema upitnicima nadzornih organa koji su dostavljeni ustanovljeno je da nije vršen nadzor.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,5	ZOSPN/FTA su propisane sankcije, međutim sankcije nisu izricane.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima BiH/FBiH/RS. Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,8	Entitetskim zakonima o advokaturi izričito su propisani pored opštih i posebni uslovi za upis advokata u imenik advokata. Ispunjenjem svih propisanih uslova predviđenim entitetskim zakonima je moguće da se neko upiše u imenik advokata u entitetima BiH.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,8	Kod upisa advokata i Imenik Advokatske komore pored općih i posebnih uslova, potrebno je između ostalog dostaviti i te uvjerenje o nekažnjavanju i uvjerenja da se ne vodi krivični postupak protiv osobe koja traži upis. Prilikom upisa u imenik advokata, advokatskih pripravnika i stručnih saradnika se vrši procjena dostojnosti, tokom rada se kontrola vrši putem disciplinskih organa, a postoji i Kodeks advokatske etike, koji pokriva i ovu oblast.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,4	Pravilnik o procjeni rizika radi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti Advokatske komore FBiH i RS su dostavile svim advokatima i isti je postavljen na internet stranice advokatske komore, dodatno vršena stručna osposobljavanja advokata, a obuka je bila na dobrovoljnoj bazi. Omjer između ukupnog broja registrovanih advokata u FOO-u je mali u odnosu na ukupan broj advokata prema podacima poreznih organa (samo u RS-u u 2021. godini registrovano 560 advokata)
4.1.8.	Efektivnost funkcije usklađenosti (organizacije)	0,3	Interni program usklađenosti proizilaze iz podzakonskog akta, pravilnika, ali je nedovoljan broj imenovanih osoba za sprečavanje pranja novca prema podacima FOO-a. Interne i eksterne revizije nisu obavezne za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,1	Prijavljena jedna sumnjiva transakcija, sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje advokatima.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.1.12	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	SREDNJE	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupno ostvareni promet
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VEOMA VISOK	Raznovrsnost klijenata (fizička, pravna lica, osobe sklone kriminalnim radnjama, i sl.), velika je vjerovatnoća da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	SREDNJE	Poslovanje gotovinom je dozvoljeno entitetskim uredbama o plaćanju gotovim novcem propisana obaveza da se u roku od 24h gotov novac položi na račun kod banke.

Prema podacima p za 2017.- 2021. godinu 69.10 advokatska i notarske djelatnost u 2021. godini obavljalo je 1425 obveznika. Prema podacima Direkcije za finansije BDBiH za 2017.-2021. godinu šifra djelatnosti 69.10 istu je obavljao 30 pravnih lica i jedan samostalni preduzetnik. Dok prema podacima PU RS za 2017-2021. godinu advokatsku djelatnost je u 2021. godini obavljalo 560 obveznika.

Pored ostalih obaveza propisanih ZOSPN/FTA (procjena rizika, identifikacija klijenata, obaveze obavještanja FOO o sumnjivim transakcijama i klijentima iz člana 38. stav (1) tačka a) ZOSPN/FTA advokati su dužni svaki put kad klijent od njih zatraži savjet u vezi s pranjem novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti o tome obavijestiti FOO, i to odmah, a najkasnije tri dana od dana kada je klijent od njih tražio takav savjet.

U navedenom kontekstu, u skladu sa članom 53. ZOSPN/FTA, advokati su dužni izraditi listu pokazatelja za prepoznavanje sumnjivih transakcija i klijenata. U skladu sa članom 51. stav (2) ZOSPN/FTA, dok su u skladu sa članom 52. ZOSPN/FTA izuzeti od obavještanja FOO-a, u vezi sa podacima koje advokati dobiju od klijenta ili prikupe o klijentu u svojstvu branioca u skladu sa zakonima o krivičnim postupcima u BiH. Pored navedenog, advokati su dužni sačiniti procjenu riziku, kojom utvrđuju stepen rizičnosti grupa klijenata ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi s mogućnošću zloupotrebe u svrhu pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti (član 5. ZOSPN/FTA) i procedure identifikacije i praćenja klijenta (član 7. stav (2) ZOSPN/FTA).

Prema podacima FOO-a, advokati su prijavili jednu sumnjivu transakciju i to u 2020. godini, koja je nakon sveobuhvatne analize i prikupljene dokumentacije prosljeđena na dalje nadležno postupanje PU RS, dok je u 2020. godini od strane advokata prijavljena jedna gotovinska transakcija u iznosu od 100.000 KM.

Nadzor nad radom advokata u vezi s primjenom odredbi ZOSPN/FTA, u skladu sa članom 80. stav (1) tačka e) ZOSPN/FTA, propisano je da provode advokatske komore (Advokatska komora RS i Advokatska komora FBiH), međutim, u praksi to nije slučaj, zbog nemogućnosti osiguranja materijalnih i tehničkih kapaciteta. Prema podacima dobivenih od advokatskih komora, utvrđeno je da nije vršen nadzor nad radom advokata za period 2017. - 2021. godine, te se kao jedan od osnovnih razloga navodi nedostatak budžeta, koji bi bio predviđen za ove aktivnosti, odnosno mogućnosti da se zaposle dodatne osobe koje bi isključivo radile na poslovima provođenja mjere za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

U cilju provođenja odredbi člana 45. stav (3) ZOSPN/FTA (Stručno osposobljavanje), Advokatska komora RS donijela je Pravilnik i program stalne opšte i posebne obuke Advokatske komore broj 02-32/2019 od 14.06.20019. godine, koji se odnosi na advokate, stručne saradnike za pravne

poslove i advokatske pripravnike upisane u odgovarajuće Imenike Advokatska komora RS, u vezi s kojim se organizuju seminari iz raznih oblasti, uključujući i oblast SPN/FTA. Pored navedenog, Advokatska komora RS i Advokatska komora FBiH su članice CCBE –Evropskog udruženja advokatskih komora, koja takođe organizuje edukacije iz ove oblasti i ujedno služi kao centralna tačka za razmjenu iskustava advokata i advokata komora svih evropskih zemalja, te ujedno organizuje procjenu uporednog prava i edukaciju iz ove oblasti.

Više je faktora vezanih za advokatsku djelatnost, koji utiču na smanjenje ranjivosti. Tako, jedan od uslova za upis u imenik advokata Advokatske komore jeste dostavljanje uvjerenja o nekažnjavanju i uvjerenja da se ne vodi krivični postupak protiv osobe koja traži upis.

Računovođe

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti djelatnosti računovođa, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentn, predstavljene u donjoj tabeli, **te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,64, što predstavlja srednje visok nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 21. Procjena ranjivosti računovođa

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFTA	0,6	Pored ZOSPN/FTA i Pravilnika o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), postoje i entitetski zakoni o računovodstvu reviziji FBiH, RS, BDBiH, kojim je regulisana navedena oblast ali i smjernice udruženja za računovođe, revizore i finansijske djelatnike u provođenju obaveza u SPN/FTA (sa Listom pokazatelja – indikatora sumnji na pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti).
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,1	Finansijska-financijska policija u FBiH izvršila je 21 kontrolu, dok podatke za RS i BDBiH nismo dobili.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,6	ZOSPN/FTA su propisane upravne sankcije, te su prilikom vršenja nadzora izricane sankcije.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH). Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.

4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,8	Entitetskim zakonima o računovodstvu reviziji FBiH, RS, BDBiH pored opštih i propisani su i posebni uslovi za dobijanje licence za rad. Kandidati za sticanje profesionalnih zvanja (certificirani računovođa) moraju položiti odgovarajući broj stručnih ispita pri savezu, imati univerzitetsku diplomu te praktično iskustvo za dobijanje licence.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,8	Kod upisa računovođa u Registar kvalificiranih lica, pored općih i posebnih uslova, potrebno je između ostalog dostaviti i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog organa unutrašnjih poslova da nije krivično osuđivan (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva) i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak iz oblasti privrednog poslovanja i sigurnosti platnog prometa (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva), kao i informaciju o kontinuiranom profesionalnom usavršavanju. Vršiti se procjena dostojnosti, tokom rada se kontrola vrši putem disciplinskih organa, koji pokriva i ovu oblast, s tim da postoji Međunarodni Etički kodeks za profesionalne računovođe.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,4	Smjernice u provođenju obaveza SPN/FTA dostupne su na interne stanici udruženja i obvezne su za sve računovođe i njihovo osoblje, konsultanske kuće sa udruženjima vrše edukaciju svojih članova, međutim omjer između ukupnog broja registrovanih računovođa u FOO-u u AMLS-u, kao i broja imenovanih ovlaštenih lica za sprečavanje pranja novca je znatno manji u odnosu na ukupan broj prema podacima poreznih organa.
4.1.8.	Efektivnosti fukcije uskladenosti (organizacije)	0,3	Interni program uskladenosti proizilaze iz podzakonskog akta, pravilnika, ali je nedovoljan broj imenovanih osoba za sprečavanje pranja novca prema podacima FOO-a. Interne i eksterne revizije nisu obavezne za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,1	Prijavljene tri sumnjive transakcije, sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje računovodama.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	SREDNJE	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupno ostvareni promet
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	SREDNJE	Raznovrsnost klijenata (fizička, pravna lica, osobe sklone kriminalnim radnjama, i sl.), postoji mogućnost da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	SREDNJE	Poslovanje gotovinom je dozvoljeno entitetskim uredbama.

Prema podacima poreznih uprava u RS je bilo ukupno 894 obveznika računovođa i revizore u 2021. godini, u FBiH 2.257 računovođa i revizora, a u BDBiH 15 pravnih lica i dva preduzetnika (računovođe).

Prema podacima FOO-a, računovođe su prijavili tri sumnjive transakcije i to jednu u 2019. godini i dvije 2021. godini, dok je u tabeli ispod prikazan ukupan broj i iznos gotovinskih/povezanih gotovinskih transakcija za period 2017.-2021. godine.

Tabela 22. Ukupan broj transakcija prijavljenih FOO-u za 2017.-2021. godinu

GODINA	UKUPAN BROJ TRANSAKCIJA	IZNOS
2019.	1	88.012,35 KM
2020.	1	930.747,07 KM
2021.	2	682.328,76 KM

U skladu sa članom 80. za nadzor nad računovođama zadužena su ministarstva finansija RS i FBiH te Direkcija za finansije BDBiH. Direkcija za finansije BDBiH nije vršila nadzore. Podaci za nadzore na području RS nisu zaprimljeni. Kada je u pitanju FBiH, Finansijska-financijska policija, je u periodu 2017. do 2021. godine, izvršila je ukupno 21 redovnu inspekcijsku kontrolu, od kojih su se dvije kontrole odnosile na računovođe, dok se 19 kontrola odnosilo na pravna i fizička lica koja obavljaju računovodstvene i usluge poreskog savjetovanja. U postupku kontrole privrednih društava koja su vođenje poslovnih knjiga po osnovu sadržaja odredbe člana 24., a u vezi sa članom 32. Zakona o računovodstvu i reviziji u FBiH povjerali ugovorom, uz određenu naknadu, drugom pravnom licu ili preduzetniku registrovanom za pružanje računovodstvenih usluga, koji ima zaposlena lica kojima povjerava vođenje poslovnih knjiga, kroz inspekcijski nadzor subjekta nadzora su u ovakvim slučajevima provjerama obuhvaćena i lica iz člana 4. ZOSPN/FTA, dakle nefinansijski sektor (računovođe koje vode poslovne knjige kao knjigovodstveni servis ili kao privredna društva registrovana za obavljanje finansijsko-računovodstvenih poslova).

Rizici od pranja novca u računovodstvenoj djelatnosti su veliki i isti se prije svega ogledaju kroz evidentiranje većeg broja faktura/računa koji imaju lažan iznos, sačinjavanje neistinitog finansijskog izvještaja i sl. Računovođa svakodnevno prilikom obavljanja poslova ima mogućnost uvida u knjigovodstvene isprave pravnih lica. Prema zakonima¹⁸, sva pravna lica obuhvaćena ovim zakonima su obavezna prikupljati i sastavljati knjigovodstvene isprave, voditi poslovne knjige te

¹⁸ Zakonu o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21) i Zakonu o računovodstvu i reviziji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/15 i 78/20).

sastavljati finansijske izvještaje u skladu sa ovim zakonom i na osnovu njega donesenim propisima, voditi i čuvati knjigovodstvene evidencije i dokumente koje pružaju dovoljne, adekvatne i kompletne dokaze o njihovim transakcijama poštujući pri tome standarde finansijskog izvještavanja, te osnovna načela urednog knjigovodstva.

Kada se posmatra nivo gotovinske aktivnosti konstatovano je da je isti srednji, obzirom da se veliki broj knjigovodstvenih i računovodstvenih usluga vrši pravnim licima, a oni su u obavezi plaćati na transakcijske račune. Sasvim drugi aspekt je mogućnost da računovođe i revizori mogu doći do spoznaja o gotovinskim transakcijama u djelatnostima za koje vrše profesionalne usluge, odnosno sumnje da se radi o neregularnim transakcijama, međutim to ne znači da su u stanju da utvrde da se radi o pranju novca. Unapređenje zakonskog okvira u FBiH i RS dovelo je do umanjavanja gotovinskih aktivnosti.

Licencu za rad ovlaštenim računovođama i sertifikovanim računovodstvenim tehničarima u FBiH i RS izdaju entitetski savezi, dok Direkcija za finansije BDBiH izdaje licencu za rad računovođama na području BDBiH. Kod upisa kvalificiranih lica potrebno je, između ostalog, dostaviti i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog organa unutrašnjih poslova da nije krivično osuđivan (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva) i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak iz oblasti privrednog poslovanja i sigurnosti platnog prometa (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva).

Na međunarodnom nivou objavljene su Smjernice o procjeni rizika za računovođe/računovodstvenu profesiju-(Guidance for a Risk-based Approach for Accounting Profession), te je Savez računovođa, revizora i finansijskih djelatnika FBiH donio 2019. godine Smjernice za računovođe, revizore i finansijske djelatnike u FBiH u provođenju obaveza u sprečavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti (sa Listom pokazatelja – indikatora sumnji na pranje novca i financiranje terorističkih aktivnosti).

Savezi su donijeli odluke o početku obavezne primjene Međunarodnog Etičkog kodeksa za profesionalne računovođe (uključujući Međunarodne standarde nezavisnosti) izdanje 2018. godine, koje se bave i pitanjima reagiranja profesionalnih računovođa u slučaju nepridržavanja zakona i regulative od strane njihovih poslodavaca ili klijenata.

Kada je u pitanju usavršavanje i obuke po pitanju pranja novca Savez računovođa, revizora i finansijskih djelatnika FBiH između ostalog primjenjuje Pravilnik o kontinuiranom profesionalnom razvoju članova računovodstvene i srodnih profesija broj: PRkpr-1/6-2021 od 18.06.2021. godine, gdje je kao obavezna oblast kontinuiranog profesionalnog razvoja navedena i oblast SPN/FTA.

Savezi u saradnji sa konsultantskim kućama kontinuirano vrše profesionalne edukacije svojih članova u pogledu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Revizori

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti revizora, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentn, predstavljene u donjoj tabeli, **te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,58, što predstavlja srednji nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 23. Procjena ranjivosti revizora

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,6	Pored ZOSPN/FTA i Pravilnika o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), postoje i entitetski zakoni o računovodstvu reviziji FBiH, RS, BDBiH, kojim je regulisana navedena oblast ali i smjernice udruženja za računovode, revizore i finansijske djelatnike u provođenju obaveza u SPN/FTA (sa Listom pokazatelja – indikatora sumnji na pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti).
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0.0	Prema upitnicima nadzornih organa FBiH i BDBiH, koji su dostavljeni ustanovljeno je da nije vršen nadzor.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0.5	ZOSPN/FTA su propisane sankcije, međutim sankcije nisu izricane.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0.5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH). Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,8	Entitetskim zakonima o računovodstvu reviziji FBiH, RS, BDBiH propisani su pored opštih i posebni uslovi u pogledu sticanja zvanja ovlaštenog revizora. Kandidati za za sticanje zvanja ovlašteni revizor moraju položiti odgovarajući broj stručnih ispita pri Savezu, imati univerzitetsku diplomu te praktično iskustvo za dobijanje licence.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,8	Kod upisa ovlaštenog revizora u Registar kvalificiranih lica, pored općih i posebnih uslova, potrebno je između ostalog

			dostaviti i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog organa unutrašnjih poslova da nije krivično osuđivan (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva) i uvjerenje/potvrdu izdatu od strane nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak iz oblasti privrednog poslovanja i sigurnosti platnog prometa (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva) ¹⁹ , kao i informaciju o kontinuiranom profesionalnom usavršavanju. Vršiti se procjena dostojnosti, tokom rada poštuju se i kodeksi načela profesionalne etike.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,4	Smjernice u provođenju obaveza SPN/FTA dostupne su na internet stanici udruženja, kontinuirano se vrše profesionalne edukacije ovlaštenih revizora najmanje jednom godišnje obrađuje i tematiku pranja novca, međutim omjer između ukupnog broja registrovanih revizora u u AMLS-u, kao i broja imenovanih ovlaštenih lica za sprečavanje pranja novca je vrlo mali u odnosu na ukupan broj prema podacima poreznih organa.
4.1.8.	Efektivnosti fukcije uskladenosti (organizacije)	0,3	Interni program uskladenosti proizilaze iz podzakonskog akta, smjernica, ali je nedovoljan broj imenovanih osoba za sprečavanje pranja novca prema podacima FOO-a. Interne i eksterne revizije nisu obavezne za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Nema prijavljenih transakcija, sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljen na raspolaganje revizorima.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

¹⁹ Obaveza dostavljanja uvjerenja izdatog od strane nadležnog suda odnosi se samo na Federaciju BiH.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	SREDNJE	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupna sredstva kojim upravljaju.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	SREDNJE	Klijenti su uglavnom pravna lica, postoji mogućnost da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	SREDNJE NISAK	Prema upitnicima, niža je u odnosu na računovođe

Prema podacima FOO-a, revizori nisu prijavili niti jednu sumnjivu transakciju u periodu od 2017. do 2021. godine.

Nemamo podatke o izvršenom nadzoru od strane nadležna ministava finansija odnosno Direkcije za finansije BDBiH. Prema upitnicima nadzornih organa FBiH i BDBiH, koji su dostavljeni ustanovljeno je da nije vršen nadzor.

Rizici se odnose na neadekvatno vršenje revizije finansijskih izvještaja, odnosno mogućnosti da se ne primijete određena evidentiranja u poslovnim knjigama. Revizor jednom godišnje pregleda finansijske izvještaje i vjerovatnoća da otkrije pranje novca je puno manja. Uloga revizora je značajna prilikom postupanja u skladu sa članom 46. ZOSPN/FTA (Interna kontrola i revizija), a vrste i obim propisanih procedura zavisi od rezultata procjene rizika koju provode revizori i samom provođenju revizije.

Računovođe su znatno više izloženi riziku od pranja novca od revizora, budući da obavljaju svoje usluge ažurno i na dnevnoj/operativnoj osnovi, za razliku od revizora koji obavljaju reviziju finansijskih izvještaja. Međutim, postoji visok rizik neotkrivanja sumnjivih transakcija ukoliko procjena rizika i planiranje revizije nije urađeno na zakonit način. Kada se posmatra nivo gotovinske aktivnosti može se reći da je niža u odnosu na računovođe, obzirom da se revizija finansijskih izvještaja vrši pravnim licima, a oni su u obavezi plaćati na transakcijske račune. Takođe, u narednom periodu potrebno je razmotriti proširenje obuhvata privrednih društava kao obveznika godišnje revizije finansijskih izvještaja u odnosu na obuhvat definisan postojećim propisima, pri čemu treba uzeti u obzir dostignuti obim privredne aktivnosti i razvoja.

Međunarodni revizijski standardi, kao i NOCLAR, poseban standard obavezuje revizore da prilikom provođenja revizije oblikuju i posebne postupke i procedure za provjeru usklađenosti subjekta revizije sa zakonima i drugim propisima. Ovlašteni revizor podliježe načelima profesionalne etike, pokrivajući, kao minimum, njihovu funkciju od javnog interesa, njihov integritet i objektivnost, te njihovu profesionalnu kompetentnost.

Uslov za dobijanje licence za rad, je između ostalog obaveza dostavljanja uvjerenja od strane nadležnog organa unutrašnjih poslova da lice nije krivično osuđivano (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva), uvjerenja od strane nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak iz oblasti privrednog poslovanja i sigurnosti platnog prometa (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva)²⁰ i uvjerenja od strane profesionalnog tijela da nije podnesena prekršajna prijava ili izrečena neka druga mjera (ne starije od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva).

Licencu za obavljanje revizije i potpisivanje revizorskog izvještaja ovlaštenom revizoru izdaje i oduzima nadležno ministarstvo finansija (Ministarstvo finansija RS odnosno Federalno ministarstvo finansija), dok licence za rad revizorima na području BDBiH izdaje Direkcija za finansije BDBiH.

²⁰ Obaveza dostavljanja uvjerenja izdatog od strane nadležnog suda odnosi se samo na Federaciju BiH.

Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH, na svojoj web stranici objavio je Smjernice za računovođe, revizore i finansijske radnike u FBiH u provođenju obaveza u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Smjernice obuhvataju definicije obveznika (pravni osnov), obaveze, prava i odgovornosti obveznika u provođenju zakona, smjernice za procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, kao i druga pitanja u vezi sa tim.

U sklopu kontinuirane profesionalne edukacije revizora Revizorska komora FBiH najmanje jednom godišnje obrađuje i tematiku pranja novca, te sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i do sada su održana tri predavanja, a u 2022. se planira i četvrto.

Konsultantske kuće, koje imaju dozvole od Saveza za izvođenje kontinuirane profesionalne edukacije, vrše edukacije u pogledu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Priredivači igara na sreću

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti djetnosti priredivača igara na sreću, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentne, predstavljene u donjoj tabeli, **te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,83, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 24. Procjena ranjivosti priredivača igara na sreću

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,6	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), ali je oblast regulisana zakonima o igrama na sreću FBiH, RS, BDBiH.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,2	Entitetski nadzorni organi su vršili nadzor u periodu 2017.-2021. (Finansijska-financijska policija 10, Direkcija za finansije BDBiH-3 i Ministarstvo finansija RS-2).
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,6	Zakonom su propisane sankcije i u okviru kontrola su izricane novčane kazne za pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu, jednoj kladionici u RS–u rješenjem naloženo otklanjanje nadzorom utvrđenih nepravilnosti.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH). Izmjenama i

			dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,7	Zakonima o igrama na sreću FBiH, RS i BDBiH, propisana je procedura za dobijanje dozvole za rad, gdje ministarstva finansija entiteta i Direkcija za finansije BDBiH provode detaljnu i sveobuhvatnu proceduru izdavanja licenci, kao i odobravanja računarskih sistema igara na sreću, te utvrđivanja ispunjenosti uslova za dobijanje dozvole za rad. Pri tome su za svaku posebnu vrstu igre na sreću propisani posebni uslovi za dobijanje iste, a odnose se na finansijske, tehničke, kadrovske i prostorne kapacitete (uslove) konkretnog podnosioca zahtjeva.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,7	Za svaku igru na sreću propisani su uslovi, konkretno priređivač internet igara na sreću obavezan je imati stručni i specijalizovan kadar za priređivanje internet igara na sreću, a direktor, glavni knjigovoda i drugo ovlašteno lice priređivača obavezno su u radnom odnosu na neodređeno vrijeme kod priređivača. Članom 15. Zakona o igrama na sreću („Službeni glasnik RS, br. 22/19 i 131/20), propisan je uslov da osnivači odnosno odgovorno lice pravnog lica nisu osuđivani za KD, osim za KD iz oblasti saobraćaja i ako ispunjavaju ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom (stav 1), kao i da se prilikom dodjele koncesije odnosno licence, između ostalog, procjenjuje i djelatnost, poslovi, dosadašnja poslovanja, i bonitet pravnog lica, kao i ispunjavanje poreskih i drugih obaveze od pravnih lica i njihovih vlasnika (stav 2). U skladu sa članom 21. stav 1) tačka 3) navedenog zakona, licenca privređivaču igara na sreću se oduzima ako se utvrdi da je prestao ili je izostao jedan od uslova za dobijanje licence što u praksi predstavlja dužnost privređivača da prijave Ministarstvu finansija svaku

			promjenu odgovornog lica ili vlasnika, te da za iste dostave dokaz o nekažnjavanju.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,5	Oko 50% privređivača igara na sreću (kladionice i kockarnice) je registrovano u FOO-u i većina je upoznata sa odredbama ZOSPN/FTA, ima svoje interne programe, podaci pokazuju da je primjetan značajan broj prijava gotovinskih/povezanih transakcija od kladionica.
4.1.8.	Efektivnosti funkcije usklađenosti (organizacije)	0,4	Interni program usklađenosti proizilaze iz podzakonskog akta, pravilnika, registrovani priređivači igara na sreću ima svoj pravilnik provođenja mjera i ovlaštenu osobu. Interne i eksterne revizije obavezne za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Nema prijavljenih transakcija, sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljen na raspolaganje priređivačima igara na sreću. Omogućeno elektronsko prijavljivanje transakcija putem AMLS sistema (5 kladionica preuzelo token i 1 kockarnica).
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12.	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	VISOK	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupna sredstva kojim upravljaju.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VISOK	Klijenti su uglavnom fizička lica, postoji vjerovatnoća da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	VISOK	Prema dostavljenim upitnicima.

Članom 4. stav (1) tačka i) ZOSPN/FTA, propisano je da su kazina, kockarnice i drugi organizatori igara na sreću i posebnih lutrija, a naročito kladioničkih igara, igara na sreću na automatima i igara na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima obveznici provođenja mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novac i finansiranja terorističkih akativnosti.

Tabela 25. Podaci PU RS za 2017. - 2021. godinu privređivača igara na sreću

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	35	273.044.322,88 KM
2018.	36	102.520.086,18 KM
2019.	37	110.410.884,56 KM
2020.	36	116.741.861,83 KM
2021.	36	188.385.102,82 KM

Tabela 26. Podaci PU FBiH za 2017.-2021.godinu privređivača igara na sreću

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	48	2.032.855.785,00 KM
2018.	46	1.902.627.568,00 KM
2019.	45	2.138.252.579,00 KM
2020.	42	1.593.860.033,00 KM
2021.	41	1.813.251.112,00 KM

Tabela 27. Podaci Direkcija za finansije BDBiH za 2017.-2021.godinu privređivača igara na sreću

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	Pravna lica 13	10.354.117,00 KM
	Samostalni preduzetnik 2	22.133,00 KM
2018.	Pravna lica 13	6.445.208,00 KM
	Samostalni preduzetnik 2	23.886,00 KM
2019.	Pravna lica 14	7.640.605,91 KM
	Samostalni preduzetnik 2	32.259,00 KM
2020.	Pravna lica 15	6.540.489,27 KM
	Samostalni preduzetnik 2	24.958,00 KM
2021.	Pravna lica 16	9.909.234,71 KM
	Samostalni preduzetnik 2	35.205,43 KM

Prema podacima FOO-a u period od 2017. do 2021. godine priređivači igara na sreću nisu prijavili nijednu sumnjivu transakcija, s tim da redovno FOO-u dostavljaju prijave o gotovinskim/povezanim gotovinskim transakcijama, koji prikazan je u tabeli.

Tabela 28. Ukupan broj prijavljenih transakcija FOO-u za period 2017.- 2021. godine kockarnice

GODINA	GOTOVINSKE I POVEZANE GOTOVINSKE TRANSAKCIJE	IZNOS
2017.	12	548.398,00 KM
2018.	96	4.786.138,00 KM
2019.	61	4.220.400,00 KM
2020.	10	576.175,00 KM
2021.	54	5.294.254,79 KM

Tabela 29. Ukupan broj prijavljenih transakcija FOO-u za period 2017.- 2021. godine kladionice

GODINA	GOTOVINSKE/POVEZANE GOTOVINSKE TRANSAKCIJE	IZNOS
2017.	70	539.301,04 KM
2018.	94	969.729,94 KM
2019.	78	1.240.258,85 KM
2020.	99	1.538.135,59 KM
2021.	103	2.269.445,93 KM

Prema podacima Federalnog ministarstva finansija, više je rizika od pranja novca koji se mogu detektirati u djelatnosti igara na sreću, od kojih su značajniji: mogućnost gotovinske uplate (uplata

za učešće u igrama na sreću), mogućnost gotovinske isplate dobitaka, mogućnost prikrivenih plaćanja između igrača koji su registrirani kao igrači, a uslijed naglog progressa digitalne tehnologije, otežano utvrđivanje identiteta igrača pri učešću u priređivanju igara na sreću kod klađenja putem interneta.

Generalno djelatnost igara na sreću je visoko rizična djelatnost koja je podložna pranju novca, te stoga usluge odnosno proizvodi kod djelatnosti igre na sreću ne mogu se diferencirati po pitanju rizičnosti, obzirom da svi imaju jednak nivo rizika.

Ministarstvo finansija RS smatra da je rizik od pranja novca kod privredivača igara na sreću je nemogućnost kontrole porijekla novca koje fizička lica ubacuju u automate za igre na sreću. Internet igre na sreću, smatra rizičnim, iz razloga što nemaju poslovnice, igra se putem virtuelnih uređaja, te igrači mogu biti nerezidenti.

Rizik klijenata je sveden na minimum zbog procedura dostavljanja podataka o osnivačima privrednih društava konstantnog inspekcijskog nadzora, te „on line” nadzora koje vrši Ministarstvo finansija RS putem svog sistema. Kada se posmatra nivo gotovinske aktivnosti može se konstatovati da je visok, s tim da je trend rasta i bezgotovinskih uplata koje je lakše pratiti.

Faktori koji dodatno utiču na smanjenje/povećanje ranjivosti jeste nemogućnost traženje podataka o učesnicima igara na sreću putem internet zbog zaštite tih podataka u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka. Iako je propisana obaveza dostavljanja ličnih podataka, te iako priređivači i zaposlena lica imaju dužnost da u tajnosti drže podatke o igračima i njihovom učesvovanju u igri (osim u slučajevima poreske tajne i postupanja u skladu sa propisima kojima se uređuje sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma), Agencija za zaštitu ličnih podataka je ipak naložila brisanje prikupljenih podataka, što predstavlja problem koji značajno može da utiče na ranjivost ovog sektora.

Iz svega navedenog proizilazi da iako registrovani obveznici u AMLS sistemu postupaju po obavezama koje proizilaze iz ZOSPN/FTA, kao i činjenice da vršene kontrole od nadzornih organa u periodu od 2017. do 2021. godine, potrebno dodatno pojačati kontrolne mehanizme kao i poboljšati koordinaciju svih organa koji su nadležni za sprovođenje zakona u smislu intenzivnije saradnje i razmjene iskustava, posebno pojavom on line igara na sreću. Podići svjesti o važnosti i značaju otkrivanja i sprečavanja pranja novca, sa posebnim akcentom na tipologije pranja novca, naročito poboljšati u dijelu efektivnosti praćenja i izvještavanja FOO, u prepoznavanju sumnjivih lica i transakcija. Utvrđen je porast prijave gotovinskih transakcija FOO-u, u odnosu na prethonu procjenu rizika.

Agencije za nekretnine

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti agencija za nekretnine, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentne, predstavljene u donjoj tabeli, **te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,81, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca**, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 30. Procjena ranjivosti agencije za nekretnine

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,5	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik

			BiH, broj 41/15), s tim da Zakonom o posredovanju u prometu nekretnina FBiH („Službeni glasnik FBiH“, broj 75/21) i Zakonom o posredovanju u prometu nepokretnosti Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 99/20) nije regulisana navedena oblast.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,1	Financijska-financijska policija na području FBiH izvršila 69 inspekcijskih kontrola. Podaci za BDBiH i RS nisu dostavljeni.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,6	ZOSPN/FTA su propisane sankcije i iste su izricane (novčane sankcije za pravna lica i odgovorno lice u pravnom licu, te za lica koja nisu obveznici iz člana 4. ZOSPN/FTA, u koje se ubrajaju pravna lica za koja bave izgradnjom stambenih i poslovnih prostora)
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH). Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,5	Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS“, br. 67/13, 15/16 i 84/19), Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19- odluka Ustavnog suda i 85/21) i Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikt BiH, broj 11/20), propisani su uslovi za registraciju djelatnosti. Donošenjem Zakona o posredovanju u prometu nekretnina FBiH („Službeni glasnik FBiH“, broj 75/21) i Zakona o posredovanju u prometu nepokretnosti Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 99/20) agenti za nekretnine su dobili profesionalni status kao djelatnost, moraju imati položen stručni ispit da bi dobili licencu za rad, nakon čega se isti upisuju u registar posrednika, koji vode nadležna ministarstva.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,5	Članom 12. Zakona o posredovanju u prometu nekretnina FBiH („Službeni glasnik FBiH“, broj 75/21) i članom 14. Zakona o posredovanju u prometu nepokretnosti Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 99/20) propisana je stručna osposobljenost za obavljanje poslova posredovanja, koja se utvrđuje polaganjem stručnog ispita za posredovanje

			u prometu nekretnina. Fizičko lice koje polaže stručni ispit mora imati prebivalište u BiH i najmanje IV stepen stručne spreme. Posrednici su dužni da postupaju sa pažnjom dobrog privrednika, pravilima struke, poslovnoj etici i dobroj poslovnoj praksi.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,2	Omjer između ukupnog broja registrovanih agencija za nekretnine u FOO-u je mali u odnosu na ukupan broj prema podacima poreznih organa (ukupno 630 - FBiH 519, RS 86 i BDBiH 25). Osoblje nije adekvatno upoznato sa odredbama ZOSPN/FTA, isti nedovoljno primjenjuju. Ne postoje ovlaštena lica za sprečavanje pranja novca imenovana od strane obveznika.
4.1.8.	Efektivnosti fukcije usklađenosti (organizacije)	0,2	Isti su dužni imati svoje interne programe i liste indikatora za prepoznavanje transakcija, te je interna i eksterna revizija obavezna za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Prema podacima FOO nije prijavljena nijedna sumnjiva transakcija. Sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje agencijama za nekretnine.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12.	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	SREDNJA	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupna sredstva kojim upravljaju.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VISOK	Raznovrsnost klijenata (fizička, pravna lica) je velika, shodno tome je moguće da je određeni dio istih sklon kriminalnim radnjama.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	VISOK	Kupovina nekretnina u gotovini je u praksi sve više prisutna.

Prema podacima PU FBiH, PU RS i Direkcije za finansije BDBiH, ukupan broj pružalaca usluge i ostvareni promet kod agencija za nekretnine, prikazani je u tabelama ispod:

Tabela 31. Podaci PU FBiH za 2017-2021. godinu šifra djelatnosti 68.31

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	411	12.785.021,51 KM
2018.	444	14.888.180,50 KM
2019.	468	21.489.534,66 KM
2020.	481	14.701.147,97 KM
2021.	519	17.054.585,96 KM

Tabela 32. Podaci PU RS za 2017-2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	66	4.521.056,83 KM
2018.	76	5.000.158,81 KM
2019.	82	8.974.200,64 KM
2020.	82	14.017.214,66 KM
2021.	86	12.788.772,36 KM

Tabela 33. Podaci Direkcije za finansije BDBiH za 2017-2021. godinu šifra djelatnosti 46.18, 64.99, 68.00, 61.10, 68.20, 68.31

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTAVRENI PROMET
2017.	Pravna lica 11	12.254.240,63 KM
	Samostalni preduzetnik 5	136.005,76 KM
2018.	Pravna lica 11	12.100.201,58 KM
	Samostalni preduzetnik 5	139.704,03 KM
2019.	Pravna lica 15	12.105.175,15 KM
	Samostalni preduzetnik 5	169.162,58 KM
2020.	Pravna lica 19	12.247.499,47 KM
	Samostalni preduzetnik 6	151.806,52 KM
2021.	Pravna lica 19	12.540.159,99 KM
	Samostalni preduzetnik 6	146.679,40 KM

Prema podacima FOO-a, agencije za nekretnine nisu prijavili nijednu sumnjivu transakciju u periodu od 2017. do 2021. godine, dok je u 2021. godini prijavljeno ukupno 21 gotovinska/povezana gotovinska transakcija u ukupnom iznosu od 1.576.373,41 KM.

Razlog zbog kojeg je promet nekretninama definisan kao visokorizična oblast, je taj što se kupovina nekretnine može izvršiti gotovim novcem. Propisima RS o deviznom poslovanju²¹ utvrđeno je da je zabranjeno plaćanje i naplata u gotovini u konvertibilnim markama između rezidenta – pravnog lica ili preduzetnik i nerezidenta po osnovu kapitalnih transakcija. Propisima o deviznom poslovanju u FBiH²² nisu dozvoljeni plaćanje i naplata između rezidenata i nerezidenata u gotovini u konvertibilnim markama na osnovu direktnih ulaganja, ulaganja u nekretnine, poslova sa vrijednosnim papirima na tržištu kapitala i tržištu novca, poslova sa udjelima u investicijskim fondovima, te kreditnih poslova.

Jedan od rizika kod posredovanja u prometu nekretnina, ogleda se u činjenici da se za većinu agencijskih aktivnosti naplate provizija ne ugovaraju, jer se ne zaključuju ugovori o posredovanju, te se usluge obavljaju u gotovini bez izdavanja fiskalnih računa, pa samim tim ne prijavljuju ni gotovinske transakcije među klijentima. Međutim, posredovanjem uz novčanu naknadu sada se mogu baviti samo posrednici koji ispunjavaju uslove propisane zakonom, odnosno koji su upisani u Registar posrednika. Visina posredničke naknade određuje se ugovorom o posredovanju, s tim što je za izvršenu uslugu posredovanja posrednik dužan nalogodavcu ispostaviti fakturu, odnosno izdati fiskalni račun. Posrednik stiče pravo na posredničku naknadu u momentu zaključenja ugovora za koji je posredovao, osim ako posrednik i nalogodavac nisu ugovorili da se pravo na posredničku naknadu stiče u momentu zaključenja predugovora za koji je posrednik posredovao. Oblast će se sveobuhvatno urediti tek po donošenju podzakonskih propisa koji će se donijeti na

²¹ Odluka o plaćanju i naplati u efektivnom stranom novcu i konvertibilnim markama u gotovini u poslovanju sa nerezidentima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 46/15), tačka X.

²² Odluka o plaćanju, naplati i prenosu u devizama i stranoj gotovini („Službene novine Federacije BiH“ broj: 58/10).

osnovu zakona, što je ujedno dovoljno vremena predviđeno da se ostavi posrednicima za usklađivanje poslovanja s odredbama zakona, odnosno dovoljno vremena fizičkim licima za polaganje stručnog ispita.

Finansijska-financijska policija kao tijelo državne uprave osnovane u sastavu Federalnog ministarstva finansija u okviru redovnih kontrola, u periodu od 2017. do 2021. godine izvršila je ukupno 69 inspekcijskih kontrola nad radom agencija za nekretnine. Predmet kontrole je, između ostalog, da li su agencije za nekretnine donijele interne programe/smjernice o primjeni ZOSPN/FTA, imenovale ovlaštena lica za SPN/FTA, te dostavile odluku FOO-u.

Direkcija za finansije BDBiH u periodu od 2017. do 2021. godine nije vršila nadzor zbog obima djelatnosti i vršenja drugih kontrola.

Ministarstvo finansija RS nije dostavilo podatak o izvršenom nadzoru za period od 2017. do 2021. godine.

Nekretnine

Nekretnine predstavljaju pogodno tlo za „pranje novca“. Sektor nekretnina u BiH je u stalnom porastu i suočen je problemom sive ekonomije, izbjegavanjem plaćanja naknada državi, nezaštićenošću kupaca i prodavca nekretnina, needuciranošću posrednika u prometu nekretnina kao i nedostatkom kontrolnih mehanizama u prometu nekretnina. Posredovanje u prometu neketnina se odnosi na uslugu, jer posrednici samo dovode u vezu kupca i prodavca, dok se investitori u nekretnine isključivo bave izgradnjom stambenih i poslovnih objekata u svim fazama izgradnje.

Evidentno je da je zakonodavac agencije za nekretnine prepoznao kao obveznike provođenja mjera za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA, dok s druge strane fizička i pravna lica - investitore u nekretnine, nije prepoznao kao obveznike. Investitori u nekretnine i privredni subjekti koji direktno prodaju nekretnine nisu obveznici ZOSPN/FTA i nisu obavezni primjenjivati odredbe ZOSPN/FTA niti dostavljati prijave transakcija FOO-u, osim u dijelu primjene odredbe člana 37. stav (1) ZOSPN/FTA (Ograničenje plaćanja gotovinom), koja obuhvata i navedene subjekte. Članom 37. stav (1) ZOSPN/FTA, propisano je da lica koja nisu obveznici iz člana 4. ZOSPN/FTA, a koja obavljaju djelatnost prodaje dobara i usluga u BiH, neće prihvatiti plaćanje u gotovini ako prelazi iznos od 30.000 KM od njihovih kupaca kod prodaje pojedinačnih dobara i usluga.

Kao tipičan primjer pranja novca je ulaganje velike količine gotovine od strane fizičkog lica – investitora u gradnju nekretnine, zatim prodaja tako sagrađene nekretnine i prikriivanje nelegalnog porijekla novca uloženog u gradnju. Takođe, uočena je i pojava da organizovane kriminalne grupe investiraju nezakonito stečenu dobit u nekretnine, radi stavljanja stečenog novca u legalne tokove. Finansijska-financijska policija, u periodu od 2017. do 2021. godine, izvršila je ukupno 275 inspekcijskih kontrola za lica koja nisu obveznici iz člana 4. ZOSPN/FTA, a obavljaju djelatnost prodaje dobara i usluga u BiH (član 37. stav (1) ZOSPN/FTA), u koje se takođe ubrajaju fizička/pravna lica-investitori nekretnina, te je nakon izvršenih kontrola pokrenula 10 prekršajnih postupaka pred nadležnim sudovima.

Kod prometa nekretnina- potrebno je ramotriti ograničenje plaćanje gotovinom između fizičkih lica prilikom sticanja nekretnina, kao što je propisano članom 37. ZOSPN/FTA, za lica koja obavljaju djelatnost prodaje dobara i usluga u BiH. U saradnji sa udruženjima u prometu nekretnina (Udruženje eksperata iz oblasti nekretnina u BiH i Udruženje/udruga učesnika u

prometu nekretnina pri Privrednoj/gospodarskoj komori FBiH), raditi na edukaciji u smislu ispunjavanja obaveza propisanih ZOSPN/FTA kao i na podizanju svijesti o važnosti i značaju otkrivanja i sprečavanja pranja novca, sa posebnim akcentom na tipologije pranja novca iz oblasti nekretnina. Edukaciju sa obveznicima naročito poboljšati u dijelu efektivnosti praćenja i izvještavanja FOO, u prepoznavanju sumnjivih lica i transakcija u djelatnosti nekretnine, te funkciju nadzora poboljšati i unaprijediti. Uspostavljenjem entiteskih registara posrednika smanjit će se broj nelegalnih posrednika koji se bave nekretninama, obzirom da će registar posrednika biti javan i svako zainteresovano lice može besplatno izvršiti uvid u podatke koje se vode u registru, te na taj način angažovati stručnu i profesionalnu osobu za uslugu prosredovanja.

Pravna i fizička lica koja se bave trgovinom motornim vozilima

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti sektora trgovine automobilima, koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentn, predstavljene u donjoj tabeli, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,86, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 34. Procjena ranjivosti Pravna i fizička lica koja se bave trgovinom motornim vozilima

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENE	OSNOV ZA DONOŠENJE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0.5	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), međutim ne postoji materijalni propis kojim je regulisana navedena oblast.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0.2	Ukupno 60 nadzornih kontrola Finansijska policija u FBiH izvršila 58, dok je Direkcija za finansije BDBiH izvršila 2 nadzora. Podatke za RS o izvršenom nadzoru nismo dobili.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,6	ZOSPN/FTA su propisane sankcije i iste su izricane (pokretanje prekršajnog postupka, izricanje novčanih kazni za pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu).
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH). Izmjenama i dopunama KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,5	Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS“, br. 67/13, 15/16 i 84/19), Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 27/05, 68/05, 43/09, 63/14,

			32/19- odluka Ustavnog suda i 85/21) i Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikt BiH, broj 11/20), propisani su uslovi za registraciju djelatnosti, te prilikom osnivanja društva/obrta nisu potrebna odobrenja i certifikati.
4.1.6.	Integritet djelatnosti/profesije osoblja	0,4	Fizička i pravna lica koja se bave trgovinom motornim vozila su prepoznata kao obveznici ZOSPN/FTA, te je prilikom kontrole nadzora u skladu sa Zakonom propisano kažnjavanje istih ukoliko ne provode mjere i aktivnosti propisane ZOSPN/FTA. Većina trgovaca motornim vozilima koja je registrovana kod FOO ima interne programe, postupa po čl. 38.i 39. ZOSPN/FTA, te izvršava obaveze propisane istim.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,3	Oko 10 % autokuća je registrovano u FOO-u i većina istih ima interne programe, postupa po čl. 38. i 39. ZOSPN/FTA ima ovlaštena lica za sprečavanje pranja novca, međutim prema podacima poreznih uprava broj registrovan auto kuća je znatno veći (samo u RS ima 264 i 30 BDBIH).
4.1.8.	Efektivnosti funkcije usklađenosti (organizacije)	0,3	Isti su dužni imati svoje interne programe i liste indikatora za prepoznavanje transakcija i klijenata, te je interna i eksterna revizija obavezna za ovu djelatnost.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Nema prijavljenih sumnjivih transakcija. Sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje auto kućama. Omogućeno i elektronsko prijavljivanje putem AMLS sistema.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12.	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	VISOK	Broj obaveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupni promet je visok.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VISOK	Raznovrsnost klijenata (fizička, pravna lica) je velika, shodno tome je moguće da je određeni dio istih sklon kriminalnim radnjama.
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	VISOK	Kupovina vozila u gotovini je u praksi sve više prisutna, izuzetno iz razloga što mnoga vozila ne prelaze cjenovni prag od 30.000,00 KM.

Trgovina skupocjenim automobilima u BiH je sektor u kojem se sve više pere novac, a koji potiče od kriminalnih aktivnosti. Sve je više organizovanih kriminalnih grupa koji investiraju nezakonito stečenu dobit u kupovinu skupocjenih automobila, te na taj način nelegalno stečeni novac stavljaju u legalne tokove. Razlog tome je vrlo jednostavan, mogućnost kupovine automobila za gotov novac.

U skladu sa ZOSPN/FTA, u period od 2017. do 2021. godine trgovci motornim vozilima nisu prijavili nijednu sumnjivu transakciju, s tim da trgovci motornim vozilima koji su registrovani u AMLS sistemu redovno FOO-u dostavljaju prijave o gotovinskim/povezanim gotovinskim transakcijama. Ukupan broj i iznos gotovinskih/povezanih gotovinskih transakcija za period od 2017. do 2021. godine prikazan je u tabeli ispod:

Tabela 35. Ukupan broj prijavljenih transakcija FOO-u za period 2017-2021. godine trgovci motornim vozilima

GODINA	GOTOVINSKE I POVEZANE TRANSAKCIJE	IZNOS
2017.	51	3.563.979,05 KM
2018.	44	3.118.618,41 KM
2019.	1213	45.294.650,47 KM
2020.	553	15.853.265,27 KM
2021.	666	22.930.501,80 KM

Finansijska-financijska policija u periodu od 2017. do 2021. godine izvršila je ukupno 58 redovnih inspeksijskih kontrola nad radom auto kuća. Predmet kontrole, između ostalog ogledao u tome, da li je obveznik donio interni akt- smjernice za provođenje ZOSPN/FTA, imenovao ovlaštena lica za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i podatke dostavio FOO-u. U 2019. godine Dirkecija za finansije BDBiH izvršila je dva nadzora nad auto kućama u BDBiH. Ministarstvo finansija RS nije dostavilo podatak o broju izvršenih nadzora.

Ukupan broj pružalaca usluge i ostvareni promet za auto kuće prema podacima PU RS, PU FBiH i Direkcije za finansije BDBiH, prikazani u tabelama ispod:

Tabela 36. Podaci PU RS za 2017. - 2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIK	OSTVARENI PROMET
2017.	222	137.557.494,40 KM
2018.	239	171.117.876,24 KM
2019.	259	192.225.378,02 KM
2020.	253	170.779.189,30 KM
2021.	264	222.645.425,49 KM

Tabela 37. Podaci PU FBiH za 2017.-2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIK	OSTVARENI PROMET
2017.	676	843.213.921,03 KM
2018.	702	937.139.272,03 KM
2019.	732	1.051.760.770,51 KM
2020.	745	850.576.208,75 KM
2021.	756	1.056.097.164,46 KM

Tabela 38. Podaci Direkcija za finansije BDBiH za 2017.-2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIK	OSTVARENI PROMET
2017.	Pravna lica 22	27.883.016,21 KM

2018.	Pravna lica 24	34.022.714,11 KM
2019.	Pravna lica 25	36.319.494,47 KM
2020.	Pravna lica 28	28.479.376,13 KM
2021.	Pravna lica 30	32.331.921,48 KM

Veliki rizik od pranja novca u sektoru trgovine automobilima jeste kupovina za gotov novac, velika pojedinačna vrijednost vozila, rast broj pravnih lica koja obavljaju djelatnost prodaje, kao veliki godišnji promet ostvaren od djelatnosti.

Postojanje potencijalnog rizika u pogledu klijenata i proizvoda koji proizilaze iz okolnosti da trgovci vozilima prilikom sačinjavanja ugovora konstatuju da je plaćanje izvršeno ili će biti izvršeno od strane kupca u korist prodavca, bez navođenja drugih detalja kao što su brojevi bankovnih računa, čime se otvara i mogućnost za zloupotrebu ugovora prilikom gotovinskih uplata novca od strane prodavca. Pored navedenog, i auto kuće trebaju uzeti u obzir i odredbe člana 37. ZOSPN/FTA, kojim je uspostavljeno ograničenje plaćanja gotovinom prilikom prometa dobara i usluga od strane pravnih i fizičkih lica, koja nisu obveznici u smislu ZOSPN/FTA, iz člana 4. ZOSPN/FTA, kao dužnost obveznika propisanu članom 8. stav (1) ZOSPN/FTA.

Pravna i fizička lica koja se bave trgovinom plemenitih metala i dragog kamenja i njihovih proizvoda

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti sektora trgovine plemenitim metalima koja je obrađena kroz 15 varijabali, koje su podjeljene na osnovne i inherentne, predstavljene u donjoj tabeli, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,85, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 39. Procjena ranjivosti sektora trgovine plemenitim metalima

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENA	OSNOV ZA DONOŠENJE OCJENE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPN/FTA	0,5	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), međutim ne postoji materijalni propis kojim je regulisana navedena oblast.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,1	Finansijska policija u FBiH je vršila nadzor 15 kontrola, dok nemamo podatke za BDBIH i RS.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,6	ZOSPN/FTA su propisane sankcije i iste su izricane (novčane kazne za pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu).
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBIH). Izmjenama i dopunama

			KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,5	Zakonima o privrednim društvima FBiH, RS i BDBiH propisani su uslovi za registraciju djelatnosti, te prilikom osnivanja društva/obrta nisu potrebna odobrenja i certifikati.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,3	Fizička i pravna lica koja se bave trgovinom plemenitim metalima su prepoznata kao obveznici ZOSPN/FTA, te je prilikom kontrole nadzora u skladu sa ZOSPN/FTA propisano kažnjavanje istih ukoliko ne provode mjere i aktivnosti propisane ZOSPN/FTA. Većina istih i ne poznaje odredbe ZOSPN/FTA.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,2	Većina nije upoznata da su obveznici prema odredbama ZOSPN/FTA, niti ima interne programe za sprečavanje pranja novca kao ni imenovana ovlaštena lica za sprečavanje pranja novca.
4.1.8.	Efektivnosti fukcije usklađenosti (organizacije)	0,2	Samo 15 zlatara registrovano u AMLS sistemu, tako da je ukupan broja registrovanih trgovaca plemenitim metalima prema podacima poreznih organa mnogo veći (u FBiH registrovano 357 u 2021. godini)
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Nema prijavljenih sumnjivih transakcija prema saznanjima FOO. Sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljena na raspolaganje kao i ostalim obveznicima.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.12.	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	SREDNJE VISOK	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupna sredstva kojim upravljaju.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VISOK	Klijenti su uglavnom fizička lica, velika je vjerovatnoća da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	VISOK	Kupovina plemenih metala u gotovini je u praksi sve više prisutna, izuzetno iz razloga što

			većina kupovine ne prelazi cjenovni prag od 30.000,00 KM.
--	--	--	---

Prema podacima FOO, u periodu od 2017. do 2021. godine trgovci plemenitim metalima nisu prijavili nijednu sumnjivu transakciju, gotovinsku transakciju kao ni povezanu gotovinsku transakciju.

Finansijska-financijska policija, za period 2017. do 2021. godine, izvršila je ukupno 15 inspeksijskih kontrola nad pravnim i fizičkim licima koja se bave trgovinom plemenitim metalima. Kontrola nad primjene odredbi ZOSPN/FTA, vršene su shodno čl. 38, 39, 54 i člana 80. ZOSPN/FTA.

Direkcija za finansije BDBiH u period od 2017. do 2021. godine nije vršila nadzor zbog obima djelatnosti i vršenja drugih kontrola, dok podatke o izvršenom nadzoru od Ministarstva finansija RS nismo dobili.

Tabela 40. Podaci PU FBiH za 2017-2021.godinu, promet plemenitih metala i dragog kamenja i njihovih proizvoda šifra djelatnosti 24.41 i 32.12.

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	363	4.710.791,33 KM
2018.	354	5.042.423,15 KM
2019.	366	7.090.346,82 KM
2020.	351	4.995.252,90 KM
2021.	357	7.549.594,09 KM

Tabela 41. Podaci Direkcije za finansije BDBiH za 2017-2021. godinu šifra djelatnosti 46.72. promet plemenitih metala i dragog kamenja

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	2	1.154.203,00 KM
2018.	3	1.611.724,00 KM
2019.	3	546.328,00 KM
2020.	3	1.163.290,16 KM
2021.	3	2.690.460,18 KM

Tabela 42. Podaci PU RS za 2017-2021. godinu trgovina na malo satovima i nakitom i specijalizovanim prodavnicama

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	99	7.236.875,52 KM
2018.	100	8.215.396,64 KM
2019.	105	11.624.104,31 KM
2020.	102	9.903.548,70 KM
2021.	102	14.390.940,36 KM

Tabela 43. Podaci PU RS za 2017-2021. godinu - proizvodnja nakita i srodnih proizvoda

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	52	1.493.930,48 KM
2018.	53	1.755.642,55 KM
2019.	56	2.112.539,67 KM
2020.	58	1.777.702,46 KM
2021.	52	2.391.416,03 KM

Tabela 44. Podaci PU RS za 2017-2021. godinu trgovina na veliko metalima i metalnim rudama

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	22	32.695.698,94 KM
2018.	23	34.119.789,33 KM
2019.	23	36.683.456,63 KM
2020.	23	35.663,191,96 KM
2021.	23	62.182.397,23 KM

Sve je prisutniji trend odnosno veliki broj ljudi postaje svjesno da novac gubi svoju vrijednost i da je jedan od načina kako ga treba čuvati upravo u plemenitom metalu. Trgovci plemenitim metalima privlače perače novca jer se radi o robi visoke vrijednosti i relativno malih dimenzija što omogućava lak prijevoz, kupnju i prodaju, te jednostavan i učinkovit način za završavanje procesa pranja novca. U pitanju je sivo tržište, kako bi se izbjegle porezne obaveze prema državi.

Aktivnost pranja novca kupoprodajom plemenitih metala najčešće je povezana s ilegalnom trgovinom drogom, organiziranim kriminalom i sl.

Prvi korak u provođenju odredbi ZOSPN/FTA, osigurati edukaciju i stručno usavršavanje trgovaca plemenitim metalima i njihovih zaposlenih, na način da se upoznaju za zakonskom regulativom. Dakle, osnovni nedostatak i problem je nedovoljna primjena odredaba ZOSPN/FTA, odnosno nepostupanje po ZOSPN/FTA, kao i činjenice da FOO-u nije dostavljena niti jedna prijava sumnjive i gotovinske transakcije.

Pravna i fizička lica koja se bave prijemom i/ili raspodjelom novca ili imovine u humanitarne, dobrotvorne, vjerske, prosvjetne ili socijalne svrhe

Podgrupa je izvršila procjenu ranjivosti NVO sektora, koja je obrađena kroz 15 varijabli, koje su podjeljene na osnovne i inherentn, predstavljene u donjoj tabeli, te utvrdila da je sektor ocijenjen ocjenom 0,87, što predstavlja visok nivo podložnosti od pranja novca, uz napomenu da su ocjene za varijable 4.1.10., 4.1.11. i 4.1.12. preuzete od Podgrupe 2. za procjenu prijetnji od pranja novca.

Tabela 45. Procjena ranjivosti NVO sektora

BROJ	NAZIV VARIJABLE	OCJENE	OSNOV ZA DONOŠENJE
4.1.1.	Sveobuhvatnost pravne mreže za SPNFT-a	0,5	Pored ZOSPN/FTA, postoji i Pravilnik o provođenju ZOSPN/FTA („Službeni glasnik BiH, broj 41/15), međutim ne postoji materijalni propis kojim je regulisana navedena oblast.
4.1.2.	Efektivnost aktivnosti supervizije/nadzora	0,0	Finansijska-financijska policija je izvršila tri nadzora, nemamo podatak za RS i BDBiH.
4.1.3.	Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	0,5	ZOSPN/FTA su propisane sankcije, međutim nismo upoznati da li su sankcije izricane.
4.1.4.	Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	0,5	KZ-ima u BiH (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisane su sankcije za KD Pranje novca i predikatna KD. Postupanje protivno obavezama iz ZOSPN/FTA može se podvesti pod druga KD određena u KZ-ima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH). Izmjenama i dopunama

			KZ je proširena odgovornost za slučajeve zloupotrebe i nesavjesnog rada. Inkriminisana je i radnja pranja novca izvršena iz nehata.
4.1.5.	Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	0,5	Zakonima o udruženjima i fondacijama BiH, FBiH, RS i BDBiH, propisan je način na koji se osnivaju, organe upravljanja i rukovođenja, pravni položaj udruženja i fondacija, registracija, imovina, prestanak rada i brisanje iz registra, statusne promjene i druga pitanja od značajna za rad udruženja i fondacija. Da bi udruženja/fondacije stekli uslove za registraciju osnivačka skupština ima obavezu da donese osnivački akt, statut udruženja i imenovanja tijela upravljanja, statutom se definiše ciljevi i djelatnost istih. Propisane su i kaznene odredbe ukoliko udruženje obavlja djelatnost koja nije u skladu sa statutom.
4.1.6.	Integritet osoblja djelatnosti/profesije	0,3	Prema važećem ZOSPN/FTA, udruženja i fondacije su prepoznata kao obveznici ZOSPN/FTA, te je propisano kažnjavanje istih ukoliko ne provode mjere i aktivnosti propisane Zakonom. Većina istih i ne poznaje odredbe Zakona. Prema dostavljenim upitnicima (mali broj ispitanih) isti su upoznati sa ZOSPN/FTA, međutim ukoliko uzmemo u obzir broj NVO na nivou BiH, FBiH, RS i BDBiH, to je nedovoljan broj.
4.1.7.	Poznavanje SPN od strane osoblja djelatnosti/profesije	0,2	Na relevantnom ispitanom uzorku isti su naveli da su upoznati sa odredbama ZOSPN/FTA, međutim u AMLS-u registrovana su 3 udruženja, broj registrovanih kod poreznih uprava u 2021. godini (FBiH 13.954, RS 2503 i BDBiH 17), a podaci nadležnih ministarstava u BiH, FBiH, RS, BDBiH raspolažu sa drugim podacima.
4.1.8.	Efektivnosti funkcije usklađenosti (organizacije)	0,2	Interni program usklađenosti proizilaze iz podzakonskog akta, pravilnika i obavezan je za NVO sektor kao i za ostale obveznike.
4.1.9.	Efektivnosti praćenja sumnjivih transakcija i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	0,0	Nema prijavljenih transakcija, sistem i nadogradnja sistema je uspostavljena i stavljen na raspolaganje.
4.1.10.	Raspoloživost i pristup informacijam o beneficijarnom vlasništvu	0,5	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.1.11.	Raspoloživost pouzdane identifikacione strukture	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.

4.1.12	Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	0,7	Procjena varijable preuzeta od Podgrupe 2.
4.2.1.	Ukupni obim/vrijednost djelatnosti/profesije	VISOK	Broj obveznika u odnosu na vrstu proizvoda i ukupna sredstva kojim upravljaju.
4.2.2.	Profil klijentele u okviru djelatnosti/profesije	VEOMA VISOK	Klijenti su fizička i pravna lica, velika je vjerovatnoća da je dio njih povezan sa kriminalnim aktivnostima
4.2.3.	Nivo gotovinske aktivnosti povezane sa djelatnošću/profesijom	SREDNJI	Prema upitnicima koji su dostavljeni.

Član 3. stav (1) tačka o) ZOSPN/FTA (Definicija ostalih pojmova) definiše pojam neprofitne organizacije, kao udruženja, ustanove, fondacije, zavodi i vjerske zajednice, koje u osnove u skladu sa zakonom i koje se bave djelatnošću kojom se ne ostvaruje dobit.

Prema podacima FOO-a, u periodu od 2017. do 2021. godine udruženja/fondacije nisu prijavili nijednu sumnjivu transakciju, gotovinsku transakciju kao ni povezanu gotovinsku transakciju.

U BiH na snazi su već zastarjeli zakoni, ali nedostatak i problem kod posmatrane djelatnosti nedovoljna primjena odredaba ZOSPN/FTA, odnosno nepostupanje po obavezama koje proizilaze za nevladin sektor kao obveznike. Nadzor od strane zakonom određenih nadzornih organa u segmentu poštivanja odredbi ZOSPN/FTA ne provodi, te se u tom segmentu ne može se govoriti ni o efektivnosti supervizije/nadzora.

Vrlo bitan faktor za smanjenje rizika od ranjivosti nevladinog sektora je podići svijest udruženja i fondacija u dijelu provođenja odredbi ZOSPN/FTA.

Rizik od pranja novca u okviru nevladinog sektora je nedovoljna saradnja i komunikacija organa i institucija, različitih nivoa vlasti u BiH.

Prema podacima Federalnog ministarstva pravde rizici od pranja novca i finansiranja terorizma, najviše postoje među NVO koje se bave poslovima u oblastima obrazovanja, sporta i vjerskih aktivnosti. Istovremeno, primjetan je i veliki broj međusobnih sporova i sukoba u sindikalnim organizacijama.

Kao i ostali obveznici dužni imenovati ovlašteno lice za SPN/FTA (član 40. stav (1) ZOSPN/FTA), sačiniti procjenu rizika, kojom utvrđujete stepen rizičnosti grupe klijenata ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi s mogućnošću zloupotrebe u svrhu pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti (član 5. ZOSPN/FTA), procedure identifikacije i praćenja klijenta (član 7. stav (2) ZOSPN/FTA), te postupati u skladu sa čl. 38. i 39. ZOSPN/FTA.

Ministarstvo pravde BiH je u saradnji sa projektom Evropske unije: "Izgradnja kapaciteta institucija vlasti za vođenje dijaloga o javnim politikama s civilnim društvom (CBGI projekat)", s ciljem unapređenja transparentnost rada nevladinog sektora u BiH, kao i ispunjavajući zahtjeve Odbora eksperata Vijeća Evrope za evaluaciju borbe protiv pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti (Moneyval), kao i preporuke mjerodavnih međunarodnih institucija, uspostavilo internet stranicu od nazivom „*zbirni e-registar udruženja i fondacija u Bosni i Hercegovini*“, na kojoj se mogu pretraživati podaci svih registarskih tijela u BiH koji su odlučili podatke iz svojih registara učiniti dostupnim ovom pretraživaču. Podaci koji se razmjenjuju u skladu sa Sporazumom, vidljivi su na web stranici www.zbirniregistri.gov.ba.

U BiH je moguća registracija udruženja i fondacija na državnom nivo, nivou entiteta, na nivou BDBIH i kantonalnom nivou. Pored navedenog, u praksi se prilikom inspeksijskih kontola od poreznih organa vrlo često otkrivaju zloupotrebe registracije lica pod nazivom

“Udruženje/fondacija”, te se tom prilikom ustanovi da je u pitanju neki ugostiteljski objekat, ili lice koje obavlja klasičnu tržišnu djelatnost i za ostvarivanje takvih prihoda ne plaća zakonom propisane obaveze. Stoga, porezni organi ne poduzimaju šire aktivnosti prema ovoj djelatnosti, nego samo ispituje postojanje neprijavlivanja zarade u okviru njihovih aktivnosti, a najčešće povodom prijave drugih organa vlast. Potpuno je jasno da finansijska kontrola skoro potpuno izostaje. Kao dodatni problema koji se javlja je taj što organi nadležni za registraciju ne ispituju istinitost dostavljenih informacija niti provjeravaju da li su dostavljene informacije ažurne i tačne, pa se s tim se i ne smatraju odgovornim za kontrolu aktivnosti ovih organizacija.

Kada je u pitanju nadzor, članom 80. stav 1) tačka e) ZOSPN/FTA, jasno je propisano da nadležna ministarstva pravde obavljaju nadzor nad radom pravnih i fizička lica koja se bave prijemom i/ili raspodjelom novca u humanitarne, dobrotvorne, vjerske, prosvjetne ili socijalne svrhe.

U BDBiH ne postoji ministarstvo pravde, obzirom da dio nadležnosti ministarstva pravde obavlja Pravosudna komisija BDBiH. Kada je u pitanju nevladin sektor, Pravosudna komisija nema zakonom utvrđene nadležnosti. Nadzor nad primjenom Zakonom o udruženjima i fondacijama BDBiH (“Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 41/20), vrši Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Vlade BDBiH.

Federalno ministarstvo pravde je u više navrata informisalo nadležne organe o nemogućnosti vršenja nadzora, obzirom da ne raspolaže sa tehničkim, materijalnim i ljudskim kapacitetima za nadzor nad usklađenosti u oblasti sprečavanja pranja novca. Takođe, ne postoje podaci o izvršenom nadzoru od strane nadzornih organa u RS.

Vezano za nadzor u pogledu primjene odredbi ZOSPN/FTA, u FBiH, Finansijska-financijska policija izvršila ukupno tri inspeksijske kontrole.

Entitetski zakoni o računovodstvu i reviziji primjenjuju i na sva neprofitna pravna lica koja se ne osnivaju radi stjecanja dobiti (političke organizacije, sindikalne organizacije sa svojstvom pravnog lica, fondacije, udruženja, komore, vjerske zajednice u dijelu obavljanja privredne ili druge djelatnosti u skladu sa propisima kojima je uređeno obavljanje tih djelatnosti, kao i druge organizacije organizovane po osnovu učlanjenja.

Udruženja/fondacije podnose godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj u skladu sa zakonom, drugim propisom i statutom, dok su prema članu 5. stav 5) Zakonu o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, br. 32/01, 42/03, 63/08, 76/11 i 94/16), dužna dostavljati finansijski izvještaj nadležnom organu prema sjedištu udruženja ili fondacije i Ministarstvu pravde BiH radi objave na internetskoj stranici Ministarstva, a najkasnije do 30. aprila tekuće godine za prethodnu godinu.

Na zvaničnim stranicama Finansijsko-informatičke agencije i Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka dostupni su podaci odnosno finansijski izvještaji udruženja i fondacija, kao i analiza rada istih sa pojedinačnim nazivima udruženja i visinom prihoda kojeg ostvaraju kako iz budžeta tako i iz ostalih izvora, s tim da veliki broj registrovanih udruženja i ne dostavlja finansijske izvještaje.

Prema broju ispitanih udruženja/fondacija, većina njih je upoznata sa odredbama ZOSPN/FTA i u okviru svojih udruženja organizuju redovne kurseve kod donatora s ciljem suzbijanja neželjenih posljedica kod finansijskog poslovanja uključujući i sprečavanje pranja novca.

Prema podacima PU FBiH, PU RS i Direkcije za finansije BDBiH, ukupan broj pružalaca usluge i ostvareni promet kod nevladinih organizacija, prikazani je u tabelama ispod:

Tabela 46. Podaci PU FBiH za 2017. - 2021. godinu šifra djelatnosti 94.12, 94.20, 94.99 i 99.00

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	12.597	28.085.945,38 KM
2018.	13.087	28.517.463,25 KM
2019.	13.426	32.591.746,34 KM
2020.	13.703	28.617.381,15 KM
2021.	13.954	31.336.702,79 KM

Tabela 47. Podaci PU RS za 2017. - 2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	1710	8.145.727,01 KM
2018.	1945	8.379.274,18 KM
2019.	2193	7.503.046,85 KM
2020.	2262	6.381.217,87 KM
2021.	2503	7.777.859,71 KM

Tabela 48. Podaci Direkcija za finansije BDBiH za 2017. - 2021. godinu

GODINA	BROJ OBVEZNIKA	OSTVARENI PROMET
2017.	13	299.396,03 KM
2018.	17	277.157,42 KM
2019.	18	227.455,64 KM
2020.	19	199.727,75 KM
2021.	17	274.516,36 KM

Prihodi udruženja i fondacije mogu uključivati sljedeće: članarinu, kada je u pitanju udruženje; dobrovoljne priloge i poklone javnih institucija, fizičkih i pravnih lica, kako stranih tako i domaćih, u gotovini, uslugama ili imovini bilo koje vrste, državne subvencije i ugovore sa državom, javnim institucijama, fizičkim i pravnim osobama, kako domaćim tako i stranim; prihod od kamata, dividendi, dobiti od kapitala, zakupnina, honorara i sličnih izvora pasivnog prihoda, prihod stečen kroz ostvarivanje ciljeva i aktivnosti udruženja ili fondacije, kako je određeno statutom. Ako su osnivači udruženja ili fondacije javno-pravni organi, oni ne mogu učestvovati u javnim konkursima sa svojim programima i projektima za dodjelu javnih sredstava, već se finansiraju iz drugih izvora, u skladu s odredbama ovog zakona.

Prema broju ispitanih udruženja/fondacija, većina se finansirana od stranih donatora kao što su EU i USAID, gdje već postoji niz kontrola vezanih za pranje novca i zloupotrebu, polazeći od transparentnosti i podnošenja redovnih izvještaja donatorima i nadležnim državnim organima, Pojedina udruženja su bila predmet kontrole poreznih uprava, koje su kontrolisali rad i pravilnosti korištenja novčanih i drugih sredstava od donatora, gdje se za svaki ugovor sa donatorom otvara poseban bankovni račun. Donator ima pristup svim transakcijama po bankovnom računu, i izvršni direktor donosi posebnu odluku o otvaranju projektnog računa. Uz zahtjev za otvaranje računa dostavljaju se podaci o licima koja imaju ovlaštenja za potpisivanje naloga za plaćanje sa računa. Ugovor o otvaranju računa sadrži sve dokaze o najavi transakcija (tranše za realizaciju projektivnosti) po kom osnovu se otvara račun-ugovor o donacija sredstava za projekat, ko kom osnovu se otvara račun ugovor o donaciji sredstava za projekat (ko finansira projekat i sve druge elemente ili korespondenciju (u pisanom obliku). Također, donatori koji podržavaju razne projekte zahtijevaju uvjerenje o nekažnjavanju, o nevođenju likvidacionog postupka i da li je odgovorno lice nije kažnjavano i čak da nije prekršajno sankcionisano. Donatori prije zaključivanja ugovora o realizaciji projekta vrše detaljne provjere koje naročito uključuju provjere finansijskog

poslovanja najmanje u prethodnom petogodišnjem periodu. Pored navedenog, angažuju se i vanjski revizori odnosno kako bi transakcije bile potpuno zakonite. Udruženja su prema ugovoru sa donatorima, koji finansiraju rad udruženja dužna pratiti liste UN i Ureda za kontrolu strane imovine (OFAC), Ministarstva finansija SAD-a, na kojima se nalaze pojedinci ili kompanije koje su sankcionisani zbog terorizma, trgovine drogama, onih koji su uključeni u aktivnosti koje se odnose na širenje oružja za masovno uništenje i druge prijetnje. Stoga, većina ispitanih udruženja ne vrši gotovinska plaćanja niti prijem novca u gotovini i nema klijente, te u vezi s tim nije bilo osnova za dostavljanje podataka FOO-u.

PROCJENA RIZIKA OD FINANSIRANJA TERORIZMA

Procjenom ukupnih parametara i statističkih podataka na osnovu procijenjene „Prijetnje od finansiranja terorizma“ i „Ranjivosti, odnosno podložnosti“ radna grupa je u diskusiji donijela procjenu da je „Rizik od finansiranja terorizma“ u BiH „SREDNJI“ sa tendencijom da se smanjuje.

PRIJETNJA

		RIZIK OD FINANSIRANJA TEORORIZMA U BIH				
PRIJETNJA	VISOKA					
	SREDNJE VISOKA					
	SREDNJA		RIZIK OD FTA			
	SREDNJE NISKA					
	NISKA					
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA
		RANJIVOST/PODLOZNOST				

RASPON RIZIKA

VISOK
SREDNJE VISOK
SREDNJE
SREDNJE NIZAK
NIZAK

Procjena rizika od finansiranja terorizma u BiH temelji se na Modulu 8 Svjetske banke za procjenu rizika od finansiranja terorizma. Modul se sastoji od tri dijela, a Excel datoteka za ovaj modul sadrži tri odgovarajuća jezička:

Prijetnja od finansiranja terorizma, čiji je cilj bio da utvrdi pravac kretanja sredstava za finansiranje terorizma, kao i izvore i kanale koji se koriste za finansiranje terorizma, imajući u vidu da je procjenu „Prijetnje od terorizma“ i njen uticaj, uzevši sve druge faktore koji u značajnoj mjeri utiču na sveukupnu prijetnju, radna Podgrupa je u diskusiji donijela procjenu da je „Prijetnja od finansiranja terorizma „SREDNJA“ uz tendenciju da „SE SMANJUJE“. ***Prijetnja od terorizma***, čiji je cilj bio da utvrdi stepen prijetnje od finansiranja terorizma, na osnovu izvora prijetnji od terorizma, procijenjena je kao „SREDNJA“ sa „Ukupnim uticajem na prijetnju od finansiranja terorizma „SREDNJE-NIZAK“.

Ranjivost, odnosno podložnost od finansiranja terorizma, čiji je cilj bio da utvrdi snagu kontrolnih mehanizama za borbu protiv finansiranja terorizma unutar konteksta države. Procjenom parametara i statističkih podataka na osnovu kojih je u Modulu popunjena tabela „Podložnost finansiranju terorizma“, radna grupa je u diskusiji donijela procjenu da je „Podložnost finansiranju terorizma“ u Bosni i Hercegovini, „SREDNJE-NISKA“ .

Ocjena prijetnje od terorizma

Procjenom parametara i statističkih podataka, ukupna prijetnja od terorizma je procijenjena kao „Srednja“, dok je ukupna ocjena „uticaj na prijetnju od finansiranja terorizma u BiH“, ocijenjena kao „Srednje/Niska“.

Prilikom vršenja procjene - PRIJETNJA OD TERORIZMA – vršeno je ocjenjivanje svakog KD pojedinačno. Najveći broj izvještaja o krivičnom djelu, koja su od strane policijskih agencija okvalifikovana kao djela u vezi sa terorizmom 70% se odnosio na strane borce, zatim, jedan izvještaj se odnosio na izvršeno KD koje je okvalifikovano kao terorizam, dok za šest izvještaja o KD, koja su u prijavi okvalifikovana kao terorizam, a radilo se o prijetnjama upućenim putem interneta, još nije donesena tužilačka odluka ili je donesena odluka da se istraga neće provoditi. U izvještajnom periodu na području BiH nije evidentiran događaj koji je od strane Tužilaštva BiH okarakterisan kao KD „Terorizam“, a koji je za posljedicu ima ljudske žrtve, materijalnu štetu ili uznemirenje građana u većem obimu.

Kod ocjene prijetnje od terorizma za prijavljena KD „učinjena putem interneta“ donesena je ocjena prijetnje kao „Niska“, zbog toga što se radilo o izvršiteljima koji su upućivali određene prijetnje putem interneta. U četiri slučaja tužilaštvo je donijelo odluku da se istraga neće provoditi, dok je u tri slučaja istraga obustavljena po naredbi tužilaštva, u jednom slučaju je istraga još uvijek u toku, dok u ostalim slučajevima nije donesena tužiteljska odluka. U istom slučaju ocjena stepena prijetnje od finansiranja terorizma ocijenjena je kao „Niska“ budući da za izvršenje ovakvih djela putem interneta uglavnom i ne moraju biti potrebna ikakva novčana sredstva, odnosno potrebno je posjedovati kompjuter, tablet ili laptop, pristup internetu i osnovno poznavanje rada na kompjuteru i internetu.

Kod ocjene prijetnje od terorizma za KD „strani borci FTF“, sva KD opisana su i ocijenjena na identičan način ukupnom ocjenom, zbog veoma visoke sličnosti u organizaciji odlazaka. Stepen prijetnje ocijenjen je kao „Srednje/Visok“, zbog toga što strani borci koji su se vratili u BiH, sa svojim stečenim ratnim iskustvima i vještinama u oružanim aktivnostima, svojim radikalnim i ekstremnim stavovima te doticajem sa ekstremnim grupama, uvjerenjima i sl., mogu negativno uticati na sigurnosnu situaciju u BiH. U istom slučaju procjena stepena prijetnje od finansiranja terorizma ocijenjena je kao „Srednja“. Prilikom procjene uzeti su u obzir parametri pojedinačnog načina izvršenja KD, koji se u osnovi sastoji u odlasku iz države (najčešće korištenjem aviona, i odlaskom kopnenim putem koristeći vlastita vozila), kao što su troškovi aviokarte za Tursku, troškovi za korištenje automobila (gorivo, putarine i sl.), troškovi smještaja i ishrane do dolaska na krajnji cilj, troškovi telefona i drugi troškovi koji mogu nastati tokom putovanja. Prosječno koštanje budžeta operacije ocijenjena je kao „srednja“ sa izraženim prosjekom „koštanja operacije“ u iznosu od oko 1.000,00 KM.

Kao glavni izvor prihoda iz podnesenih izvještaja o KD terorizma u vezi sa KD „stranih boraca“ evidentni su vlastiti prihodi te donacije ili pozajmice u BiH, dok je izvor i pravac kretanja sredstava u tim predmetima iz inostranstva, evidentan iz Velike Britanije i SAD i Norveške. Kao najvažniji zloupotrijebljeni sektori su bankarski sektor - Western union; sektor nekretnina-prodaja vlastite imovine. Pomenuti sektori su iskorišteni za navedenu namjenu kroz vršenje novčanih transakcija koje baš i ne odstupaju od uobičajenih transakcija koje se obavljaju u sklopu svakodnevnih životnih potreba. Ocjena prijetnje od finansiranja terorizma za ova KD ocijenjena je kao „Srednja“ zbog iznosa potrebnih sredstava i ukupnih troškova odlazaka, iako je ova ocjena mogla biti i niža, ali zbog uključenja stranih jurisdikcija kako po pitanju izvora tako i po pitanju korištenih kanala, kao i zbog znanja da se za ovu namjenu mogu koristiti i drugi načini gotovinskih novčanih transakcija, budući da je gotovina u našoj zemlji još uvijek uveliko zastupljena kao sredstvo plaćanja.

Prijetnja od finansiranja terorizma

Procjenom parametara i statističkih podataka koji se odnose na „Prijetnje od finansiranja terorizma“, a imajući u vidu da je „Prijetnja od terorizma“ „SREDNJA“ dok je „Ukupan uticaj na prijetnju od finansiranja terorizma „SREDNJE-NIZAK“, uzevši sve druge faktore koji u značajnoj mjeri utiču na sveukupnu prijetnju, Podgrupa je u diskusiji donijela procjenu da je „Prijetnja od finansiranja terorizma“ „SREDNJA“ uz tendenciju da „SE SMANJUJE“.

Prilikom procjene prijetnji od finansiranja terorizma, Radna podgrupa je kroz diskusiju zauzela stav da se procjena prijetnji od finansiranja terorizma sagleda u odnosu na:

- sve izvještaje (pojedinačno) koji su u kvalifikaciji počinjenih KD obuhvatali i KD „Finansiranje terorističkih aktivnosti“;
- povratak/deportaciju terorističkih boraca iz konfliktnih područja u BiH, dodatno radikalizovanih i osposobljenih za izvršenje terorističkih napada;
- opasnost od infiltracije potencijalnih terorista u uslovima masovnog priliva migranata;
- povezanost pojedinih novčanih transakcija sa državama u kojima se odvijaju intezivne terorističke aktivnosti (Globalni indeks terorizma);
- ukupan broj izvještaja o sumnjivim transakcijama dostavljenim FOO-u od strane obveznika po ZOSPN/FTA, u kojima je iskazana sumnja na finansiranje terorističkih aktivnosti;

- ukupan broj podataka i informacija razmijenjenih u okviru međunarodne saradnje sa stranim finansijsko-obavještajnim jedinicama koji su povezani sa sumnjom na finansiranje terorizma;
- rizik od moguće zloupotrebe NVO sektora u svrhu finansiranja terorističkih aktivnosti;
- fizičko lice Mirsad Kandić visokorangirani pripadnik ISIL-a koji je 2017. godine lociran i lišen slobode u BiH, te deportovan u SAD;
- činjenicu da se na prostoru BiH još uvijek nalazi veća količina ilegalnog oružja i eksplozivnih materija u posjedu građana, pa i kriminalnih grupa i pojedinaca, čime postaju relativno lako dostupni potencijalnim teroristima, pogotovo imajući u vidu da je cijena nabavke oružja i minsko-eksplozivnih sredstava na crnom tržištu relativno mala, pa su time i dostupniji pomenutim kategorijama lica.

Radnja izvršenja KD u četiri izvještaja o počinjenom KD vezana je za period 2011.-2018.godine, te da se uglavnom radi o pružanju podrške državljanima BiH koji su bili uključeni u ratnim aktivnostima na području Sirije i Iraka odnosno koji se dovode u vezu sa pružanjem podrške terorizmu. BiH, kao lične donacije uručivali licima koja su imala namjeru i koja su otputovala za Siriju i Irak i uglavnom su taj novac uručivali lično. U jednom slučaju radi se o licu koje je novac zaprimao putem Western uniona iz inostranstva, od lica koja se dovode u vezu sa finansiranjem i pružanjem podrške terorističkoj grupi „ISIL“ u inostranstvu, a koja su bila predmet istraga u Velikoj Britaniji, Indiji i SAD. U drugom slučaju radi se o licu koje je novac iz inostranstva slao licu u BiH koje je pravosnažno osuđeno na zatvorsku kaznu u BiH zbog vrbovanja i podsticanja na terorizam te organizovanja terorističkih grupa.

Povratak-deportacija bosanskohercegovačkih državljana iz Sirije i Iraka, samoradikalizovani pojedinci inspirisani ideologijom terorističkih organizacija, te djelovanje i aktivnosti izdiferenciranih sigurnosno-interesantnih lica iz radikalnih struktura i aktivnosti ultrakonzervativnih i desničarskih organizacija i udruženja predstavljaju neke od najznačajnijih sigurnosnih problema s kojima se BiH suočavala tokom navedenog perioda iz čega proizilazi potencijalna prijetnja sa aspekta finansiranja terorističkih aktivnosti. Takođe, prema prikupljenim operativnim saznanjima do sada je u BiH iz Evrope i SAD deportovano 12 lica zbog njihove povezanosti sa terorizmom. Lica koja su deportovana u BiH su u inostranstvu povezana sa različitim nezakonitostima koje ih dovode u vezu sa terorizmom ili ekstremizmom, i kao takvi predstavljaju posebnu bezbjednosnu prijetnju za BiH. Policijski organi i bezbjednosne agencije u BiH imaju različita saznanja i nedovoljno podataka o učešću i aktivnostima ovih lica u BiH i inostranstvu. Podgrupa je stava da sa istima može biti povezana i određena prijetnja u pogledu finansiranja terorističkih aktivnosti.

Kada je u pitanju bezbjedonosna situacija, važan aspekt je i potencijalna opasnost od infiltracije potencijalnih terorista u uslovima masovnog priliva migranata. BiH je tokom 2018. i 2019. godine postala važan pravac kretanja migranata na tzv. balkanskoj ruti, što je kasnije nastavljeno. Uobičajena je pojava da migranti kod sebe nemaju nikakve dokumente, što otežava njihovu identifikaciju. Postoji opravdana sumnja da su određeni migranti pripadnici poraženih terorističkih organizacija u Siriji, kojima je cilj da stignu do zemalja Evropske unije radi svog daljeg terorističkog djelovanja. U 2018. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljena su ukupno 23.902 nezakonita migranta. U 2019. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljeno je ukupno 29.302 nezakonita migranta. U 2020. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljeno je ukupno

16.190 nezakonitih migranata. U 2021. godini, Službi za poslove sa strancima prijavljeno je ukupno 15.812 nezakonitih migranata. Analizom podataka za četiri navedene godine uočava se da je daleko najveći broj nezakonitih migranata iz Pakistana i Afganistana (ukupno 42.624 osoba) gdje oni čine polovinu od ukupnog broja nezakonitih migranata u ovom periodu (85.206 osoba). U poređnim pregledom navedenih podataka od strane Granične policije BiH i Službe za strance BiH, evidentno je da je najveći broj nezakonitih migranata upravo iz zemalja koje su svrstane na listu 20 najugroženijih zemalja od terorizma sačinjenu od strane Instituta za ekonomiju i mir (Institute for Economics & Peace - IEP) u izvještaju „Globalni indeks terorizma 2022: Mjerenje uticaja terorizma“²³, koji je Podgrupa koristila u radu. S tim u vezi, kao sigurnosni izazov za BiH evidentirano je više različitih grupa koje organizovano, uz saradnju sa građanima BiH, vrše prebacivanje ilegalnih migranata preko teritorija BiH. Predmetna lica su dobro uvezana sa više različitih krijumčarskih lanaca na ruti kretanja. Glavni organizatori se obično nalaze u Turskoj, Grčkoj ili u nekoj od zemalja EU. Prilikom obavljanja s/i djelatnosti predmetna lica u BiH vrše novčane transfere (unose ili iznose veće količine novca) nad kojima država BiH nema gotovo nikakvu kontrolu. Predmetne novčane transakcije se odvijaju putem Hawalla načina plaćanja ili putem nekog od uobičajenih načina slanja novca (Western Union, Moneygram, Paypal, i dr.). Takođe, određena saznanja ukazuju da neki od migranata koji prolaze kroz BiH imaju ožiljke koji su vjerovatno nastali ranjavanjem vatrenim oružjem što ukazuje da su predmetna lica boravila ili živjela na prostoru sa ratnim dejstvima u zemlji porijekla (Afganistan, Pakistan, Sirija, i dr.). U Western Union-u sistemu (kao i u drugim komercijalnim bankama) su implementirane sve primljenjive sankcijske liste, uključujući i EU listu, UN listu, OFAC listu. Ukoliko je neko ime identifikovano kao potencijalno podudaranje, sistem automatski vrši blokadu. Ukoliko se primalac ili pošiljalac nalazi na crnim listama Western Union-a novčani transfer se ne može realizovati.

Na osnovu posmatranog uzorka podataka dostavljenih od strane navedenih zastupnika elektronskog transfera novca u BiH (Western Union) koji su predstavljeni u niže navedenoj tabeli, evidentna je povezanost BiH sa zemljama visokog rizika (Globalni indeks terorizma) kroz prijem odnosno slanje novca u/iz navedene zemlje, pri čemu je najveći broj transakcija primljen/poslat iz/u Pakistan, Irak i Afganistan.

Na osnovu podataka dostavljenih od strane UINO BiH, prikazani su podaci o unosu i iznosu gotovine u/iz BiH posmatrano u odnosu na zemlje označene kao visoko rizične sa aspekta terorističkih aktivnosti prema Globalnom indeksu terorizma.

Tabela 49. Podaci dostavljeni od UINO BiH-Prijavljeni unos gotovine u BiH

ZEMLJA	Prijavljeni unos gotovine (KM)					
	2017	2018	2019	2020	2021	UKUPNO
Afganistan		23.469,96	-	-	21.479,28	45.449,44
Sirija		185.194,77	252.258,80	128.495,56	67.745,14	633.694,27

²³ Dostupno na: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web-1.pdf>.

Nigerija		33.444,69	330.730,86	92.706,34	-	456.881,89
Niger			40.094,52			40.094,52
Pakistan		32.310,31	51.735,45	195.583,00	178.861,46	458.490,22
Egipat		111.188,93	196.516,20	61.197,44	132.924,34	501.826,91
Turska		826.470,92	138.081,59	39.116,60	29.337,45	1.033.006,56
Libija		-	24.555,30	-	-	24.555,30
Ujedinjeni arapski emirati		118.523,30	265.992,88	328.024,45	493.572,45	1.206.113,08

U navedenom periodu nisu evidentirani neprijavljeni odnosno zaplijenjeni unosi gotovine iz navedenih zemalja.

Na osnovu navedenih podataka evidentan je značajan unos gotovine u BiH iz zemalja „visoko rangiranih“ na ljestvici Globalnog indeksa terorizma.

Tabela 50. Prijavljeni i neprijavljeni iznos gotovine iz BiH

ZEMLJA	Prijavljeni iznos gotovine iz BiH (KM)						Neprijavljeni iznos gotovine (KM)					UKUPNO
	2017	2018	2019	2020	2021	UKUPNO	2017	2018	2019	2020	2021	
Sirija								90.136,76				90.136,76
Pakistan			51.154,36		41.700,00	92.854,36						
Ujedinjeni arapski emirati					58.674,90	58.674,90						
Libija											73.429,20	73.429,20

Podgrupa VIII je kroz diskusiju prilikom donošenja ocjene o sveukupnoj prijetnji od finansiranja terorizma uzela u obzir i rizik od moguće zloupotrebe NVO sektora u svrhu finansiranja terorizma uzevši u obzir i identifikovane regionalne faktore rizika kroz Nacrt regionalne procjene rizika u zemljama Zapadnog Balkana (detaljno opisano u Odjeljku 3.6. Izvještaja) te činjenicu da je na osnovu podataka prikupljenih u periodu procjene, utvrđeno da nije bilo izvještaja o sumnjivim transakcijama dostavljenih Finansijsko-obavještajnom odjeljenju od strane obveznika u kojima su novčane transakcije realizovane putem NVO sektora u BiH okarakterisane kao sumnjive sa aspekta finansiranja terorističkih aktivnosti. Tokom 2020. godine, u okviru međunarodne saradnje i razmjene informacija sa stranim finansijsko obavještajnim jedinicama, zaprimljena su dva upita i jedna spontana informacija u kojima su tražene provjere vezano za povezanost određenih humanitarnih udruženja koja egzistiraju na području BiH sa licima koja bi se eventualno mogla dovesti u vezu sa finansiranjem terorističkih aktivnosti. Takođe, po zahtjevima organizacionih jedinica u okviru SIPA-e, postupano je po dva zahtjeva u kojima su zatražene provjere vezano za novčane transfere preko računa određenih Udruženja građana i odgovornih lica u istima. Nadležnim tužilaštvima nisu dostavljeni izvještaji o postojanju osnova sumnje na počinjenje KD finansiranje terorističkih aktivnosti kroz zloupotrebu NVO sektora, u periodu procjene.

FOO je u periodu procjene zaprimilo ukupno četiri izvještaja o sumnjivim transakcijama koji su dostavljeni od strane obveznika/banaka ZOSPN/FTA, te je postupalo po dodatnih 11 izvještaja dostavljenih od strane obveznika u kojima su opisane neuobičajene aktivnosti/klijenti za koje je postojala sumnja na eventualnu povezanost sa finansiranjem terorističkih aktivnosti. Preduzimajući mjere i radnje iz svoje nadležnosti, od strane policijskih službenika FOO-a, u saradnji sa drugim organizacionim jedinicama SIPA-e, izvršene su provjere, na osnovu kojih je otklonjena sumnja na eventualno počinjenje KD Finansiranje terorističkih aktivnosti. Pored navedenog, FOO je postupalo u periodu procjene po ukupno 27 zahtjeva/informacija dostavljenih u okviru međunarodne saradnje i razmjene informacija sa stranim finansijsko-obavještajnim jedinicama u okviru EGMONT grupe, na osnovu kojih su izvršene provjere, te obaviještene druge organizacione jedinice u okviru SIPA-e.

Prilikom procjene prijetnje od finansiranja terorizma u BiH, Podgrupa je uzela u obzir i činjenicu da je fizičko lice Mirsad Kandić, visoko pozicionirani član militantne organizacije takozvane „Islamske države“ koji je proglašen krivim na sudu u New Yorku za pružanje materijalne podrške stranim terorističkim organizacijama, uhapšen u Sarajevu tokom 2017. godine i izručen u Sjedinjene Američke Države.

Podložnost finansiranju terorizma

Procjenom parametara i statističkih podataka na osnovu kojih je popunjena tabela broj 3 „Podložnost finansiranju terorizma“, radna grupa je u diskusiji donijela procjenu da je „Podložnost finansiranju terorizma“ u Bosni i Hercegovini, „SREDNJE-NISKA“ .

Procjena ranjivosti od finansiranja terorizma u BiH se temelji na analizi sljedećih varijabli:

- Kvalitet zakonodavstva;
- Kvalitet obavještajnih podataka;

- Efektivnost izvještavanja, nadzora i analize sumnjivih transakcija povezanih sa finansiranjem terorizma;
- Efektivnost međunarodne saradnje;
- Svijest i opredijeljenost za borbu protiv finansiranja terorizma;
- Geografski i demografski faktori;
- Drugi faktori.

Kada je u pitanju „Kvalitet zakonodavstva“ u pogledu Postojanja i efektivnosti definicije KD finansiranja terorizma u KZ ili drugim relevantnim zakonima Radna grupa je vršila procjenu u smislu da li je jurisdikcija svojim zakonima na efektivan i sveobuhvatan način regulisala kažnjavanje finansiranja terorizma, i izvršila procjenu snaga i slabosti zakonodavnih kapaciteta jurisdikcije koji se odnose na procesuiranje i krivično sankcionisanje lica koja finansiraju terorizam. Uzimajući u obzir navedeno, zakonodavni okvir je ocijenjen kao veoma dobar i sa spektra negativnog uticaja na finansiranje terorizma ocijenjan kao „SREDNJE-NIZAK“. Finansiranje terorističke aktivnosti je novo KD koje je, pored osnovnog KD terorizma, uvedeno u krivično zakonodavstvo BiH 2003. godine, a 2015. godine u značajnom obimu izmijenjeno (u 2017. godini, izvršene su izmjene i u KZ u RS).

U pogledu „Postojanja i efektivnosti zakona i propisa koji se odnose na ciljane mehanizme finansijskih sankcija u skladu sa rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a o finansiranju terorizma“, isti se u BiH realizuje kroz:

- Zakon o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, te drugih međunarodnih restriktivnih mjera - „Službeni glasnik BiH“, broj 25/06;
- Odluka o provođenju restriktivnih mjera utvrđenih rezolucijama Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih Naroda 1267 (1999.), 1333 (2000.), 1363 (2001.), 1373 (2001.), 1390 (2002.), 1452 (2002.), 1455 (2003.), 1526 (2004.), 1617 (2005.), 1735 (2006.), 1822 (2008.) I 1904 (2009.) prema članovima Al-qaide, Usabe Bin Ladena, talibana i drugih pojedinaca, grupa, privrednih subjekata i organizacija s njima u vezi - „Službeni glasnik BiH“ br. 103/11 i 51/20;
- Odluka o provođenju rezolucije 1373 (2001) Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih naroda – „Službeni glasnik BiH“, broj 88/16.

U vezi s navedenim Vijeće ministara BiH, na 162. sjednici održanoj 21.12.2018. godine, donijelo je Odluku o uvrštavanju fizičkog lica na listu označenih lica prema kojima će se primjenjivati restriktivne mjere. Ovom Odlukom na listu označenih lica iz člana 4. Zakona o MKSJ, uvršten je Kandić (Ismet) Mirsad („Službeni glasnik BiH“, broj 7/19).

Takođe, omogućeno je i stavljanje na listu po zahtjevu druge države ili druge međunarodne policijske organizacije, odnosno, upućivanje zahtjeva drugoj državi. Ministarstvo vanjskih poslova BiH dostavlja zahtjev druge države za stavljanje na listu označenih fizičkih lica, pravnih lica i drugih subjekata, Ministarstvu sigurnosti BiH, dok Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH dostavlja Ministarstvu sigurnosti BiH zahtjev druge međunarodne policijske organizacije. Ova odluka omogućava i oduzimanje imovine listiranih lica. Upravljanje imovinom čije je raspolaganje ograničeno na osnovu ove Odluke i Rješenja o ograničenju raspolaganja oduzetom imovinom Ministarstva sigurnosti BiH, vrši Agencija za upravljanje oduzetom imovinom RS, Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom i nadležni organ BDBiH, donošenjem rješenja o ograničavanju raspolaganja oduzetom imovinom. Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa

ovlaštenim tijelima koordinira i prati primjenu restriktivnih mjera i o tome izvještava Vijeće ministara BiH.

Sve banke u BiH, u sistemu provođenja mjera VSUN-a i svojih internih pravila propisanih za svrhu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, u svoj sigurnosni sistem imaju ugrađenu automatsku provjeru svih klijenata kroz liste VSUN-a, tako da je mogućnost da se neko lice sa tih lista, pojavi kao izvršitelj novčanih transakcija kroz finansijski sistem u BiH, onemogućena.

Ministarstvo sigurnosti BiH kontinuirano saraduje s Ministarstvom vanjskih poslova BiH u provedbi međunarodnih restriktivnih mjera Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda u borbi protiv terorizma i financiranja terorizma, koja se ogleda u ažuriranju informacija o listiranju i delistiranju osoba i entiteta na sankcijskim listama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Naime, ova dva ministarstva su donijela instrukcije kojima se osigurava brža razmjena informacija i učinkovitija provedba u aktivnostima na prevenciji, koordinaciji i borbi protiv terorizma i financiranja terorizma.

Na osnovu podataka prikupljenih u periodu procjene, utvrđeno je da nije bilo izvještaja o sumnjivim transakcijama dostavljenih FOO-u od strane obveznika u kojima su novčane transakcije realizovane putem NVO sektora u BiH okarakterisane kao sumnjive sa aspekta finansiranja terorističkih aktivnosti i nadležnim tužilaštvima nisu dostavljeni izvještaji o postojanju osnova sumnje na počinjenje KD finansiranje terorističkih aktivnosti kroz zloupotrebu NVO sektora u periodu procjene.

Kroz saradnju sa stranim finansijsko-obavještajnim jedinicama odgovoreno je na dva upita, te postupano po jednoj spontanoj informaciji vezano za određena humanitarna udruženja iz BiH i njihovu povezanost sa licima koja bi se mogla dovesti u vezu sa finansiranjem terorističkih aktivnosti. Takođe, po zahtjevima organizacionih jedinica u okviru SIPA-e, postupano je po dva zahtjeva u kojima su zatražene provjere vezano za novčane transfere preko računa određenih Udruženja građana i odgovornih lica u istima.

Odjel vijeća Evrope za ekonomski kriminal i saradnju (ECCD) sprovedo je regionalnu procjenu rizika od finansiranja terorizma kroz neprofitne organizacije 2020/2021²⁴ koje egzistiraju u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj s ciljem da se osigura povećano razumijevanje vlasti u tim zemljama specifičnih rizika od finansiranja terorizma u NVO sektoru.

FATF definiše NPO kao: „pravno lice, aranžman ili organizaciju koja se prvenstveno bavi prikupljanjem ili izdvajanjem sredstava u svrhu kao što je dobrotvorna, religijska, kulturološka, obrazovna, društvena, bratska ili druge vrste dobrih djela” (Preporuka 8 FATF, 2019).

Pod definiciju FATF-a spadaju:

1. Udruženja;
2. Fondacije;
3. Strane i međunarodne NVO;
4. Crveni krst;
5. Crkve, vjerske i religijske zajednice.

Na osnovu navedene Procjene rizika identifikovana je lista regionalnih rizika koja uključuje:

²⁴ Regional terrorism financing risk assessment of the not for profit (NPO) sector in the Western Balkans and Turkiye-2020/2021 prepared by Royal United Services Institute, Centre for Financial Crime and Security Studies) Council of Europe Expert (Draft)

1. Vjerske/etničke/kulturne nevladine organizacije imajući u vidu da im je primarna svrha propaganda ideja koje se odnose na religiju, etničke ili kulturne grupe. Imajući u vidu da se vjerski i kulturni identiteti protežu nacionalnim granicama na Zapadnom balkanu ovo bi moglo predstavljati regionalnu prijetnju;
2. Humanitarne, dobrotvorne i nevladine organizacije koje pružaju pomoć;
3. Strano finansiranje NVO iz visoko rizičnih jurisdikcija ili neprovjerljivih izvora;
4. Strano finansiranje NVO iz dijaspore;
5. Prikupljanje sredstava putem novčanih donacija;
6. Usluge transfera novca i drugi kanali osim formalnog bankovnog sektora;
7. NVO čije sjedište je u visoko rizičnim područjima u svojoj zemlji;
8. Strani teroristički borci – povratnici;
9. NVO koje se koriste za promovisanje i propagandu pojedinaca namijenjenu terorizmu;
10. Ilegalne ili regularne migracije kroz region.

Nacrt Regionalne procjene rizika u zemljama zapadnog Balkana i Turskoj, temelji se na podacima prikupljenim kroz ankete agencija za provedbu zakona, nevladinih organizacija i finansijskih institucija. Konkretno kada je riječ o BIH, ranjivost NVO sektora u pogledu eventualne zloupotrebe od finansiranja terorizma kao i postojanje efikasnog zakonskog okvira ocijenjena je ocjenom „6“ od strane predstavnika agencija za provedbu zakona odnosno ocjenom „1“ od strane predstavnika NVO sektora. (Ocjena 1 je najniža, dok je ocjena 9 najviša).

Navedena Regionalna procjena rizika za rezultat ima identifikovane regionalne faktore rizika koji pokazuju da su rizici od finansiranja terorizma u sektoru nevladinih organizacija u regiji fokusirani na samo nekoliko ključnih oblasti, uprkos mnogo više faktora rizika sa regionalnom dimenzijom. Najveći rizik identifikovan je kod:

- Vjerske/etničke/kulturne nevladine organizacije i strane nevladine organizacije koje se finansiraju iz visokorizičnih jurisdikcija ili neproverljivih izvora predstavljaju glavne rizične oblasti za region, dok rezultati Regionalne procjene reflektuju vrlo visok rizik odnosno stvarnu zabrinutost stranim finansiranjem nevladinih organizacija u regionu koje imaju vjerske, etničke ili kulturne ciljeve, moguće (i posebno) kada se to strano finansiranje vrši s namjerom na aktivnosti u regionu iskorištavanjem zajedničkih vjera;
- Humanitarne, dobrotvorne i nevladine organizacije koje pružaju pomoć predstavljaju značajan, iako nešto manje značajan rizik od finansiranja terorizma za region. Zanimljivo, čini se da dobrotvorna misija NPO-a ima važan uticaj na to da li ona može biti ciljane ili eksploatisane u svrhe finansiranja terorističkih aktivnosti. S tim u vezi, s obzirom na značaj prekograničnog identiteta povezanosti u regionu, očekuje se da će rizik od finansiranja terorističkih aktivnosti biti najveći tamo gdje te povezanosti postanu umiješane u terorističke aktivnosti radi prikupljanja, premještanja, skladištenja ili trošenja sredstava.

Rezultati analize pokazuju nizak rizik od finansiranja terorizma NVO u regionu koji se finansiraju iz dijaspore. Ovo je jedini faktor rizika ocijenjen niskom ocjenom odnosno visokim stepenom povjerenja, što upućuje na to da veze sa dijasporom ne podstiču zloupotrebu sektora nevladinih organizacija u svrhu finansiranja terorizma na način na koji bi mogla finansijska povezanost sa drugim visokorizičnim jurisdikcijama. Sve u svemu, moglo bi se reći da motivacije stranih država imaju daleko veći uticaj na regionalni rizik nego navodne veze ili motivacije iseljenika.

Finansiranje stranih terorističkih boraca (FTF) se pojavilo kao nova i značajna tipologija finansiranja terorističkih aktivnosti iz koje proizilazi zabrinutost za zloupotrebu sektora NVO-a, imajući u vidu povratak FTF boraca u zemlje Zapadnog balkana sa stranih ratišta (Irak i Sirija). Iako je ovaj faktor rizika kroz Regionalnu procjenu ocijenjen kao niskorizičan s obzirom da je smanjen rizik od finansiranja terorizma odlaskom stranih boraca na strana ratišta naročito imajući u vidu Siriju i Irak, s druge strane povratak stranih FTF predstavlja rizik koji bi tek trebao biti uočen.

Slični rizici se odnose na usluge transfera novca i druge alternativne kanale za kretanje sredstava, osim formalnog bankarskog sektora, koji su u ovoj analizi ocijenjeni kao niskorizični.

U navedenom periodu nije evidentirana niti jedna NVO koja je prijavljena za KD finansiranje terorističkih aktivnosti.

Ono što je važno istaći jeste to da nadležni poreski organi samo razmatraju da li NVO preduzimaju ikakve aktivnosti kojima se stvara neprijavljeni profit. S obzirom da NVO nisu od centralnog interesa za ove organe vlasti, inspekcije bi većinom inicirao neki spoljašnji pokretač (agencije za provođenje zakona, građani, mediji i sl.) i one se ne rade često niti redovno.

Imajući u vidu sadržaj međunarodnih i domaćih strateških dokumenata iz kojih proizilazi bojazan na moguće zloupotrebe novčanih sredstava i drugih resursa registrovanih nevladinih organizacija iz kojih proizilaze obilježja KD s obzirom da navedene organizacije često nisu obuhvaćene adekvatnim nadzorom u pogledu finansijskog poslovanja odnosno namjenskog korištenja doniranih sredstava.

Na osnovu podataka prikupljenih preko Podgrupe za procjenu ranjivosti nefinansijskog sektora zadužene za procjenu nefinansijskog sektora, poslova i djelatnosti, zaključaka i sagledavanja cjelokupne situacije u vezi trenutnog stanja NVO-a u BiH, Podgrupa za procjenu rizika od finansiranja terorizma je zaključila da stanje sa NVO sektorom nije na najboljem nivou i da su identifikovani određeni nedostaci koji se ogledaju u tome da:

- Zbirni registar udruženja i fondacija nije funkcionalan i operativan²⁵;
- nadzor NVO u pogledu finansijskog poslovanja provodi se samo u poreske svrhe, odnosno, na nivou entiteta i BDBIH kontrola se provodi samo iz oblasti obaveza po osnovu poreza;
- nema nadležnog tijela za finansijsku kontrolu NVO-a na državnom nivou ili postoji samo mogućnost kontrole utroška sredstava odobrenih NVO-u iz budžeta navedenog nivoa vlasti, za NVO koje su registrovane pri Ministarstvu pravde BiH;
- aktivnija uloga FOO-a može se očekivati samo u slučajevima kada postoje sumnje da se NVO ili neka transakcija dovode u vezu sa pranjem novca ili finansiranjem terorističkih aktivnosti.

Zakonski okvir na državnom nivou dao je mogućnost svim policijskim agencijama u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, bez obzira imaju li policijska ovlaštenja ili ne, da međusobno komuniciraju i sarađuju. Ministarstvo bezbjednosti BiH i njegove upravne organizacije mogu samostalno da preduzimaju aktivnosti koje se tiču međusobne saradnje policijskih organizacija i saradnje u borbi protiv kriminala na nivou BiH, kao i sa entitetima. Na takav isti način međusobno

²⁵ Finansijsko-obavještajno odjeljenje je u prethodnom periodu održalo niz sastanaka sa predstavnicima civilnih društava u BiH na kojima su predstavnici Finansijsko-obavještajnog odjeljenja između ostalog informisani da navedeni Zbirni registar nije dovoljno funkcionalan i operativan.

sarađuju i komuniciraju i niži nivoi organizovanja (entiteti i kantoni). Na osnovu zakonskog uporišta, saradnja se zasniva na kontaktima, sporazumima, ugovorima, protokolima, razmjeni informacija od zajedničkog interesa i razvoju programa za zajedničke istražne radnje. Pri tome sve policijske agencije imaju obavezu da, ukoliko u obavljanju svojih poslova i zadataka, otkriju djelo iz nadležnosti drugih policijskih tijela u BiH, preduzmu neophodne mjere na sprječavanju činjenja KD ili pronalaska počinitelaca i da odmah obavijeste nadležnu policijsku agenciju. Takođe, isto pravilo se primjenjuje i na saradnju na relaciji komunikacije po vertikali, gdje policijske agencije mogu međusobno direktno komunicirati i sarađivati u realizovanju poslova iz svojih nadležnosti. Tako npr. Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu BiH i Zakon o Graničnoj policiji BiH obavezuje sve organizacije i druge institucije BiH, entitetske i kantonalne MUP-ove, carinske i poreske vlasti, finansijsku policiju, organizacije za međunarodnu operativnu policijsku saradnju, nadležna tijela BDBIH i druge odgovarajuće organizacije na saradnju i pružanje pomoći SIPA-i i Graničnoj policiji BiH, ali isto tako i ove dvije organizacije obavezne su na pružanje pomoći svim navedenim organizacijama. Takođe, svi zakoni o unutrašnjim poslovima kantona obavezuju kantonalne MUP-ove na saradnju sa drugim policijskim organizacijama, kada primjete ili otkriju postojanje djela iz nadležnosti tih organizacija. Zakoni preciziraju način djelovanja i saradnje MUP-a FBiH i kantonalnih MUP-ova i obavezuju na obavještanje ukoliko Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova dođe do saznanja da je počinjeno djelo iz nadležnosti kantonalnog MUP-a i obratno. MUP RS, takođe, ističe obavezu za hitnim izvještavanjem ostalih policijskih agencija, ukoliko pri vršenju poslova iz svoje nadležnosti dođe do saznanja o počinjenju KD iz nadležnosti druge policijske organizacije. Zakon o Policiji Brčko distrikta BiH precizira načela saradnje sa drugim policijskim agencijama i reguliše ovlaštenja policijskih službenika u zajedničkim djelovanjima policijskih agencija.

Bitno je ukazati i na važnost djelovanja Udarne grupe za borbu protiv terorizma, te Operativne grupe za borbu protiv terorizma, a u čiji sastav ulaze i predstavnici policijskih agencija sa područja BiH, Obavještajno bezbjednosne agencije, Tužilaštva BiH, Službe za poslove sa strancima, Ministarstva sigurnosti BiH. Na sastancima Udarne grupe za borbu protiv terorizma se definišu aktivnosti vezane za prioritete rada po predmetima terorizma, planiraju aktivnosti koje je potrebno provesti u cilju preveniranja terorizma, kao i druge aktivnosti koje su u nadležnosti Operativne grupe.

Operativna grupa prikupljene informacije procjenjuje, a zatim vrši profiliranje i identifikaciju lica koja se mogu dovesti i dovode u vezu sa KD iz oblasti terorizma.

Shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku nadležne agencije, dostavljaju informacije, izvještaje kao i druga saznanja Tužilaštvu, a kako bi Tužilaštvo moglo postupati i provoditi radnje iz svoje nadležnosti, odnosno, izdavati naredbe, uputstva, upućivati zahtjeve i dr.

Međutim, rukovodeći se primjerima iz prakse čini se da je najbolji način saradnje razmjena informacija kroz direktne kontakte zasnovane na ličnim poznanstvima, što omogućava da se blagovremeno pribave informacije koje su u datom trenutku potrebne.

Međusobna saradnja policijskih organizacija funkcioniše kvalitetno kada se obavlja pod okriljem i po instrukcijama tužilaštva i pokazala se kao veoma uspješna.

Efektivnost domaće saradnje na polju borbe protiv finansiranja terorizma je na veoma visokom nivou. FOO, u najkraćem mogućem roku, na svaki zahtjev dostavljen u skladu sa ZOSPN/FTA, poduzima sve potrebne mjere i radnje u cilju adekvatnog prikupljanja i anliziranja potrebne dokumentacije i podataka, koji se odnose na novčane transakcije fizičkih ili pravnih lica koja se dovode u vezu sa sumnjom u podršku ili finansiranje terorističkih aktivnosti.

U periodu od 01.01.2017. – 31.12.2021. godine, od ukupnog broja izvještaja o sumnjivim transakcijama prijavljenih FOO-u od strane obveznika, u četiri izvještaja o sumnjivim

transakcijama, transakcije odnosno klijenti su okarakterisani kao sumnjive transakcije odnosno klijenti koji bi se mogli dovesti u vezu sa sumnjom u podršku terorizmu. Od četiri navedena izvještaja o sumnjivim transakcijama, jedan je dostavljen FOO-u, 2017. godine, dva, 2019. godine i jedan 2021. godine. Pored navedenog, FOO je zaprimilo još 11 izvještaja o sumnjivim transakcijama dostavljenim od strane obveznika/banaka kojima su obuhvaćena fizička i pravna lica, preko čijih računa su evidentne neuobičajene transakcije usmjerene iz/u zemlje koje se smatraju rizičnim sa aspekta terorizma odnosno finansiranja terorističkih aktivnosti²⁶

FOO je postupalo po ukupno 53 zahtjeva za provjere dostavljenih od strane organizacionih jedinica u okviru SIPA-e te drugih policijskih agencija u BiH, na koje je dostavilo 53 izvještaja/analize novčanih transakcija, u vezi prometa po računima lica koja su se dovodila u vezu sa podrškom terorizmu, a najčešće vezano za sumnju u pružanje materijalne podrške za odlazak na strana ratišta. Pored navedenog, FOO je dostavilo drugim organizacionim jedinicama u okviru SIPA-e te drugim agencijama za provedbu zakona u BiH, ukupno 36 obavještenja i informacija u kojima je iskazana sumnja u finansiranje terorističkih aktivnosti.

Donesene su Odluke o provođenju svih Rezolucija VS UN. Uspostavljen je okvir kako bi se omogućilo zamrzavanje sredstava osoba i tijela utvrđenih u okviru Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (UNSCR) 1267 i 1373. Konsolidovana lista UN-a i smjernice koje su izdale vlasti javno su dostupni na web stranici Ministarstva sigurnosti BiH. U skladu sa režimom sankcija UN-a, u KZ BiH uvedeno je KD pridruživanja stranim paravojnim organizacijama na osnovu kojeg je procesuiran veći broj lica.

Policijske agencije u BiH na svim nivoima raspolažu adekvatnim ljudskim resursima za uspješno suprostanavljanje i borbu protiv finansiranja terorizma. SIPA za tu namjenu ima formiran poseban Odsjek za borbu protiv terorizma i trgovine ABHO. Pored MUP RS i FUP i u Policiji BDBiH je 2017. godine osnovana posebna organizaciona jedinica za borbu protiv terorizma u kojoj su sistematizovana i popunjena radna mjesta čiji je opis poslova sprječavanje finansiranja terorističkih aktivnosti.

U periodu od 2017. godine do 2021. godine policijski službenici u policijskim agencijama u BiH pohađali su značajan broj obuka koje se odnose na sticanje znanja i vještina iz oblasti terorizma i finansiranja terorizma. Takođe, u periodu tokom 2020. godine pokrenut je projekat na temu: „Obuka državnih službenika iz oblasti borbe protiv finansiranja terorizma“ pod pokroviteljstvom UNODC-a i OSCE-a, u okviru kojeg je kroz program „Treniraj trenera“ obučeno osam predstavnika agencija za provedbu zakona u BiH (Tužilaštvo BiH, Ministarstvo bezbjednosti BiH, SIPA, Obavještajno bezbjedonosna agencija BiH, MUP RS, Policija BDBiH, FUP) koji su

²⁶ Globalni indeks terorizma je godišnji izvještaj koji objavljuje Institut za ekonomiju, australijski think tank. Indeks terorizma razvijen je od strane poduzetnika i informacijskog stručnjaka Stevea Killelea.

Indeks pokazuje sveobuhvatni sažetak ključnih globalnih trendova i uzoraka terorizma od 2000. godine te proizvodni kompozitni rezultat kako bi se uspješno rangiralo države prema indeksu rizika i uticaja terorizma. Obuhvata uzorke i trendove iz 163 države svijeta, odnosno pokriva 99,7% svjetske populacije.

Globalni indeks terorizma baziran je na podacima koje prikuplja Nacionalni konzorcij studija terorizma i odgovora na terorizam sveučilišta u Marylandu (Sjedinjene Američke Države). Baza podataka konzorcija sadrži više od 150 000 slučajeva terorizma te je najveća takva baza podataka na svijetu.

osposobljeni da u narednom periodu samostalno organizuju i izvode obuke iz navedene oblasti kako u zemlji tako i u inostranstvu.

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Tužilaštva BiH, od 2015. godine je formiran Odsjek za terorizam Tužilaštva BiH, koji se bavi procesuiranjem KD terorizma i drugih srodnih KD iz glave XVII KZ BiH odnosno KD protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Prije izmjena procesuiranje KD terorizma nalazilo se unutar odsjeka za Organizovani kriminal i terorizam.

Generalno posmatrajući policijske agencije kao i Obavještajno bezbjedonosnu agenciju BiH, na svim nivoima uglavnom raspolažu dovoljnim brojem policijskih službenika za adekvatnu borbu protiv terorizma i finansiranja terorizma te dovoljnim finansijskim resursima za tu namjenu, što je evidentno i kroz izraženu statistiku policijskih agencija, tužilaštava i FOO-a.

Potrebno je uložiti značajne napore u podizanju svijesti svih obveznika o tipologijama pranja novca i finansiranja terorizma i sistemu u opšte, radi zaprimanja kvalitetnijih informacija od obveznika. FOO ne dobija kvalitativne povratne informacije od tužilaštava, niti povratne informacije u zadovoljavajućem broju od odgovarajućih nadležnih tijela o korisnosti dostavljenih informacija i podataka, pa je potrebno i taj segment podići na viši nivo. Proces prikupljanja obavještajnih podataka ocijenjen je kao veoma dobar, kao što je ocijenjen i direktan pristup istim od strane FOO-a, takođe u okviru projekta IPA 2013 - EU Twinning projekat „Podrška borbi protiv pranja novca“ unaprijeđen je AMLS.

Država aktivno i na efektivan način ostvaruje i inicira međunarodnu saradnju u vezi sa pranjem novca i finansiranjem terorizma, povezanim predikatnim KD, povezanim istragama i procesuiranjem finansijskih KD i pitanjima oduzimanja imovine.

Saradnja na predmetima finansiranja terorizma između policijskih agencija i obavještajne službe je regulisana zakonskim i podzakonskim aktima. Saradnja se obavlja na način kako je to regulisano odgovarajućim propisima, a pored toga se organizuju radni sastanci, organizuju zajednički timovi, a sve u cilju blagovremene razmjene podataka i dogovaranja aktivnosti.

Prema zakonskim odredbama, FOO, preko EGMONT grupe, može zahtijevati informacije, podatke i dokumentaciju od stranih finansijsko-obavještajnih jedinica ali i stranih organa za provođenje zakona, tužilačkih ili upravnih organa, kao i međunarodnih organizacija uključenih u SPN/FTA.

BiH je kako svojim institucionalnim i legislativnim reformskim razvojem, tako i aktivnom borbom protiv terorizma, na domaćem i međunarodnom nivou, dokazala svoju opredijeljenost u borbi protiv svih oblika terorističkih djelatnosti. Izražena je jasna politička volja svih organa vlasti, kako bi se onemogućilo djelovanje terorista, terorističkih grupa i osoba koje se dovode s njima u vezu na svom području, te korištenja svog područja za bilo kakve aktivnosti povezane s terorizmom, što je vidljivo na osnovu donijetih propisa, kao i uspostavljenih kadrovskih i finansijskih kapaciteta policijskih agencija, tužilaštava i sudova za suprotstavljanje terorističkim prijetnjama i finansiranju terorističkih aktivnosti.

Uzimajući u obzir geostrateški položaj BiH, kao zemlje smještene u jugoistočnoj Evropi, generalno se može reći da su relevantne institucija u BiH svjesne potencijalnih opasnosti koje terorizam i finansiranje terorizma nosi i da pridaju sve veći značaj prevenciji i suzbijanju svih oblika terorizma.

BiH se svojim potezima potvrdila kao aktivna članica Antiterorističke koalicije, kojoj je cilj borba protiv međunarodnog terorizma.

U skladu sa svojim mogućnostima, BiH je učestvovala i učestvovati će u aktivnostima međunarodne koalicije u borbi protiv terorizma, a deklarativno se opredijelila da je spremna

pridružiti se aktivnostima Evropske unije u cilju suzbijanja terorizma, uključujući harmonizaciju legislative potpisivanja i ratifikovanja rezolucija i protokola koji tretiraju ovu materiju, kao i donošenjem konkretnih akcijskih planova.

Takođe, evidentna je visoka svijest, opredijeljenost, obučenost i profesionalan pristup svim poslovima i zadacima u suprotstavljanju terorističkim prijetnjama i finansiranju terorističkih aktivnosti što je evidentno i kroz statističke izvještaje ovoga izvještaja.

Dužina državne granice 1604 km, konfiguracija terena, nedovoljan broj službenika na kontroli granice, veliki broj ilegalnih prelaza gdje se može preći čak i putničkim vozilima, struktuiranost krijumčarskih kriminalnih grupa na granici, položaj na južnom kraku heroinske rute i bliske veze grupa u regiji bez jezičkih barijera, velika frekvencija putnika na kopnenim graničnim prelazima uzrokuje podrazumijevaju faktore koji doprinose ranjivosti sistema od finansiranja terorističkih aktivnosti. Geografski položaj čini BiH tranzitnom zemljom za migrante na putu za prema zemljama Zapadne Evrope, i interesantna je organizovanim kriminalnim grupama koje se bave svim oblicima prekograničnog kriminala. Sam geopolitički položaj BiH igra značajnu ulogu prilikom procjene rizika od nezakonitih migracija ili bilo kojeg drugog oblika kriminala koji se odvijaju na njenoj teritoriji ili preko nje. Uzimajući u obzir konfiguraciju državne granice i geografski položaj BiH, državnu granicu je još uvijek moguće preći vozilom van graničnog prelaza. Efikasno izvršavanje poslova iz nadležnosti Granične policije BiH odnosno izvršavanje poslova koji se tiču graničnih provjera iziskuju povećanje broja policijskih službenika te na pojedinim graničnim prelazima adekvatniju infrastrukturu i opremu.

Na osnovu podataka dostavljenih od strane Službe za poslove sa strancima, evidentno je da je najveći broj privremenih i stranih boravaka odobreno državljanima Sirije dok je najveći broj potvrda o iskazanim mjerama za azil izdat državljanima Iraka, a najviše viza za ulazak i boravak na teritoriji BiH izdat je državljanima Pakistana, kojih je takođe i najviše protjerano iz BiH odnosno stavljeno pod nadzor u imigracioni centar.

Poremećaji privrednog sistema i korupcija, negativna demografska gibanja, smanjivanje aktivne populacije, visok stupanj nezaposlenosti, stvaraju socio-ekonomsko okruženje plodno za razvitak svih oblika organiziranog kriminala, pranja novca, terorizma i financiranja terorizma. U istom kontekstu može se posmatrati i odlazak naših državljana na strana ratišta.